శ్రీ

సంగీతకృష్ణలీల.

ఐదంక...

గ్రంథకర్త:

సంపన్నుడుంబ శింగరాచార్యులుగారు

జగ్గయ్యపేట.

ఇాహాలకీర్తనలు

కేతవరపు రామకృష్ణశాస్త్రిగారిచే

రచియింపఁబడినవి.

ప్రకటనకర్త:

చందా నారాయణశ్రేష్ఠి,

జనరల్‌బజారు శికింద్రాబాదు.

ఆరవకూర్పు 2000 ప్రతులు.

చందా నారాయణసెట్టిగారి బి. టి. ప్రెస్‌లో

ముద్రింపఁబడియె.

1934

ఈనాటకమునందు వచ్చు పాత్రలు.

పురుషులు.

వసుదేవుఁడు.

కంసుఁడు.

అక్రూరుఁడు.

ఇంద్రుడు.

శంకరుఁడు,

బ్రహ్మ-

శ్రీకృష్ణుఁడు (కథానాయకుడు)

బలరాముఁడు (శ్రీకృష్ణుని సోదరుఁడు.)

రజకుఁడు.

చానూరుఁడు.

ముష్టికుఁడు.

స్త్రీలు

దేవకి.

యశోద

పూతన.

రాధ

కుబ్జ.

సమయానుకూలముగా గొల్లవాండ్రు మొదలగువారు కొందఱువత్తురు

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః

సంగీత కృష్ణలీల

నాంది.

మ. లలితస్కంధము, కృష్ణమూలము, శుకా • లాపాభిరామంబు, మం
జులతాశోభితమున్సువర్ణసుమన • స్సుజ్ఞేయమున్సుందరో
జ్జ్వలవృత్తంబు, మహాఫలంబు విమల • వ్యాసాలవాలంబునై
వెలయున్భాగవతాఖ్య కల్పతరువు • ర్విన్సద్ద్విజశ్రేయమై.

సూత్ర—ఆహా! శ్రీకృష్ణలీలాసరిత్కథా కుతూహలాంత చిత్తులైనయి మ్మహామహులు నారాధింపఁదగిన భాగ్యంబు నమకూరె, నే డుగదా సుదినము! కావున, వీరిమనస్సంతుష్టికి యెట్లుసేయ వలయునో మారిషునితో నాలోచించెదంగాక; (తెరవంకఁదిరిగి) మారిషా! మారిషా!

మారి—(ప్రవేశించి) అయ్యా! సెలవేమి?

సూత్ర—ఓయీ! ఈమహాజనుల మనస్సంతుష్టికై క్రొత్తగా రచియింపబడిన శ్రీకృష్ణలీలానాటకముం బ్రదర్శింపవలయును.

మారి—అయ్యా! ఎన్నియేని గాథలుండ నిద్దానినే యేలఁబ్రదర్శింప వలయును.

సూత్ర—ఓయీ! బుద్ధిమంతుఁడవైన నీకునిట్టి సందేహమా!

క. నిగమములు వేయి చదివిన
సుగమంబులుగావు ముక్తి • సుభగత్వంబుల్

సుగమంబు భాగవత మను
నిగమంబు బఠింపముక్తి ♦ నివసనము బుధా!

గీ. అతిరహస్యమైన ♦ హరిజన్మకథనంబు
మనుజుఁడెవ్వఁడైన ♦ మాపు రేపు
చాలభక్తితోడ ♦ జదువుఁజూసంసార
దుఃఖరాసినుండి ♦ తొలగిపోవు.

మారీ — అది యెవ్వరురచియించిరి?

సూత్ర — ఓయీ! వినుము.

ఉ. ఇమ్మను జేశ్వరాధముల ♦ కిచ్చి పురంబులు వాహనంబులుఁ
సొమ్ములు కొన్నిపుచ్చుకొని ♦ సొక్కి శరీరము వాసి కాలుచే
సమ్మెట వ్రేటులంబడక; సమ్మతితో హరికిచ్చి చెప్పెనీ
బమ్మెరపోతరాజొకఁడు ♦ భాగవతంబు జగద్ధితంబుగ

అమ్మహాకవిపద్యరత్నము లందందుఁబొదుపజుచి బాలకవిశతావధాని నం:పమ్మడుంబ శింగరాచార్యులుదృశ్య ప్రబంధముగా రచించెను

మారీ — (సంతోషముతో) ఓహో! అట్లయిన నింక నాలస్యమేమి?

సూత్ర — ఏమియులేదు గ్రంథకర్త విజ్ఞాపన మొకటియే యవశిష్టము
మహామహులగునో సభాసదులారా! మున్ముఖంబున గ్రంథకర్త
మీకిట్లు విన్నవించుకొనుచున్నాఁడు.

క. పలికెడిది భాగవతమఁట
పలికించు విభుండు రాము ♦ భద్రుండఁట నేఁ
బలికిన భవహరమగునఁట
పలికెద వేఱొండుగాథ ♦ బలుకఁగ నేలా?

కావున నాతప్పులమన్నించి సావధానచిత్తులరై యాలకింతురుగాక యని ప్రార్థించుచున్నాఁడను. (మారీషుని వంకదిరిగి) ఇంక మనము కర్తవ్యమునకుం గడంగుదము రమ్ము.

(ఇర్వురు నిష్క్రమింతురు.)

ఇది ప్రస్తావన

శ్రీ

సంగీతకృష్ణలీల

ప్రథమాంకము.

రంగము:—అరణ్యము.

(దేవకీనీడ్చుకంసుని వారించుచు వసుదేవుఁడు

ప్రవేశించుచున్నాఁడు)

(1) అనుబంధము.

వసు — బావా! నామాటవినుము. ఇంతలో నింత దురాగ్రహమేల పొందెదవు? చిన్ననాఁటనుండి పెంచి పెద్దజేసినదానిని నీవే చేజేత నీముద్దుచెల్లెలిని జంపనెంచుట న్యాయమా? కొంచెము యోజింపుమా! అయ్యో! ఇంత ఘోరకృత్యమొందఁ దగునా? ఎవ్వరైన కని విని యెఱింగియుండిరా? హా! హా! హా! బావా! నాపల్కులాలకింపుము నీపాదములపైఁ బడెదను. నిన్ను వేఁడి ప్రతిమాలెదను. నీసేవ జేసెదను. నీయాజ్ఞ శిరసావహించెదను చంపకుమా, నాముద్దులకూరిని! కరుణింపుమా, నాకతనాలమూఁటను! రక్షింపుమా నారమణీలలామను! అయ్యో ఎంత వేఁడుకొన్నను! నీకింతయైన కనికరము జనింపదేమి. నామాట యొక్కటియైన నీచెవిం బ్రవేశిం

పదేమి? నాప్రార్థన మించుకయు నీహృదయశిలాఫలకమును గరగింపదేమి? నీవు నీముద్దు చెల్లెలికి—నీరతనాల చెల్లెలికి—నీ బంగారు చెల్లెలికి—నీప్రేమాస్పదమైన చెల్లెలికి—నీయంతట నీవు పెంచి పెద్దజేసి మహావైభవంబున వివాహమును గావించినచెల్లెలికి—యిచ్చుబహుమతియాయిది? అయ్యో! బావా!

ఉ. అన్నవు నీవు చెల్లెలికి ♦ నక్కట! మాడలుచీర లిచ్చుటో
మన్ననసేయుటో? మధుర ♦ మంజులభాషల నాదరించుటో?
మిన్నులుప్రోతలే నిజము ♦ మేలని చంపకు మన్న మాని రా
వన్న సహింపుమన్న తగ ♦ దన్న వధింపకుమన్న వేడెదన్.

దేవ—అన్నా నేనేమితప్పుజేసితి ? నాపై నింత యాగ్రహమేమి? ఒకయరనిముసమైన నీయానతి మీరకుంటినే? నిన్నే త్రిలోకాధిపతినిగాఁ దలంచితినే? సమస్తవిధముల దిక్కునీవేయని సర్వకాలసర్వావస్థలయందు నమ్మియుంటినే? ఇట్టిత్వదేకశరణ్యను—అగతికను—నూతనవధువును—మహాగ్రహావిష్టచిత్తుండవై కత్తిదూయుట ధర్మమా? నామొరాలకింపుమా? నన్ను రక్షింపుమా?

(2) అనుబంధము.

కంసు—ఆ ! ఏమిప్రేలితివి ? నిన్ను కరుణింపవలయునా? నేను మరణింపవలయునా? నీకు నీదేహమం దెట్టియభిమానమో నాకు నాదేహమందట్టి యభిమానముండఁదగదా ? నీకల్లబొల్లి యేడ్పులు విని, నీకుటిలపుమాటలను నమ్మి నిన్ను విడిచిపుత్తునా? నేఁజత్తునా? నన్నెవ్వరని తలంచితివి? పైరిగంధసింధుకపంచాననుండను, సర్వసర్వంసహామండలధురంధరీణదోర్దండమండితుండను, సర్వస్వతంత్రుండను, సమధికగౌరవోన్నతుండను, సమస్తజరయాన్యుండనిట్టినేనుమరణించుటమంచిదియే

గానియొకమూలగూర్చుండి స్వాతంత్ర్యములేక నొకరియా
జ్ఞకుఁ లోబడి యుపకారాపకారములనొనర్చుట కిసమర్థురాల
వగు నబలవు నీవు బ్రహ్మకల్పాంతము జీవించుటయుక్తము
గాఁబోలు. ఆహా! ఏమిస్వార్థ త్యాగము! ఏమిపరోపకారపారీ
ణత్వము! ఇంక నీవేమైన ననుము. నాక్షేమమున కంతరా
యమగు నిన్ను మన్నింపను. నిన్నుక్షమింపను. నీమొరాల
కింపను. నీశిరముఖండింపక విడువను.

గీ. తల్లిదండ్రులైనయున ♦ దమ్ములనన్నలు
సఖులనైన బంధు ♦ జనులనైన
రాజ్యకాంక్షఁజేసి ♦ రాజులు నంపుదు
రవనిఁ దలఁచు జీవి ♦ తార్థులగుచు. (కత్తినెత్తును

వసు—(కత్తిబట్టుకొని) అయ్యో! ఇదియేమన్యాయము.

కంసు—అన్యాయమా? అన్యాయమా?

వసు—కటకటా! ఏదియో యొకమాట విని యదియే నమ్మి మాపై
బంతము సాగించుట న్యాయమా? మేము కలనైననునీక్షేమ
మే కోరుచుందుముగాని కీడుదలంపము. నీచెల్లెలినేల దుఃఖిం
చెదవు. నన్నేల దుఃఖముల పాలొనరించెదవు? నీకువచ్చునాప
దకు పరులు కారణంబని లేనిపోని యూహలు బన్ని పరులను
హింసింపఁ దగదు.

సీ. మేనితోడనబుట్టు ♦ మృత్యువు జనులకు
నల్లి, నేఁడై, నూ ♦ రేండ్లకైనఁ
దెల్లంబుమృత్యువు ♦ దేహంబుపంచత
నందఁ గర్మానుగుం ♦ డై శరీరి
మారుదేహమునూది ♦ మరితొంటిదేహము
బాయును తనపూర్వ ♦ భాగమెత్తి
వేఱొంటిపైఁబెట్టి ♦ వెనుకభాగంబెత్తి
గమనించు తృణజలూ ♦ కయునుబోలె

గీ, వెంటవచ్చుకర్మ ♦ వినరంబుమును మేలు
గన్నవేళనరుఁడు ♦ గన్నవిన్న
తలపఁబడిన కార్య ♦ తంత్రంబు కలలోన
బాడితోడఁగానఁ ♦ బడినయట్లు

ఇదియుంగాక,

గీ. జలఘటాములందు ♦ జంద్రసూర్యాదులు
గానబడుచుగాలి ♦ గదలుభంగి
నాత్మకర్మనిర్మి ♦ తాంగంబులను బ్రాణి
గదలుచుండురాగ ♦ కలితుఁడగుచు.

కంసు—ఛీ! ఛీ! పో! పో! ఇంతవఱకు నిన్ను పేక్షించితి నింక నీవు మాటాడిన ప్రయోజనము లేకపోవుటయేగాక, పై పెచ్చు నీవు సైతముండవు, (మరల కత్తినెత్తును.)

(3) అనుబంధము.

దేవ—అయ్యో! చచ్చితి. చచ్చితి.

వసు—(ఒకచేత కత్తిపట్టుకొనియొకచేతగడ్డముపట్టుకొనిబ్రతిమాలుచు) ఓకంసమహారాజేంద్రా! కొంచెము తాళుమునా మనవి నాలకింపుము. సావధానముగా నావాక్యము నాకర్ణించిపైన చిత్తమువచ్చినట్లొనరింపుము. నీకెవరడ్డమువత్తురు? మహేంద్రాదులు నీయాజ్ఞ శిరసావహించునప్పుడు మేమనగనెంత వారము? నీసోదరి యష్టమగర్భమునిన్ను ద్రుంచునని గదానీవు తలంచుచుంటివి? ఇట్టివింతయెందైననున్నదియా! ఇదియెవరైన నమ్ముదురా? చెల్లెలఁట-కొడుకఁట-అందును,ఎనిమిదవ వాఁడఁట.అమితప్రేమాస్పదుండై, మహావీరుఁడై,త్రిలోకవిఖ్యాతుఁడైన మామనఁట. చంపునఁట అహాహా! యెంతవిస్మయ మెంతవిస్మయము! (నవ్వి) ఓ వెఱ్ఱిబావా! బయలాడు మాటలనమ్మి యింతఘోరకార్యము నొనరింతువా?ఒకవేళనీకట్టిదుర్మరణమే యుండిన నీచెల్లెలిని జంపినదప్పునా? నీవెట్లాలోచించితివి?నీవెంతతొందరఁబడితివినిముషములోదుఃఖములపా

లుగాఁదలచితివే? జననమరణములొకరెఱుంగువారా? మృత్యు
వు సహజము. ఎప్పుడును వెంటనంటియే యుండును. ఒకరు పొ
మ్మనినఁ బోవునది కాదు. ఒకరు రమ్మనిన వచ్చునది గాదు
ఒకరడ్డుపడిన నాగునది కాదు. కాలమెవ్వడు తటస్థించునో యా
ప్పుడే తప్పక వచ్చును. దీనికై యితరుల ప్రాణములు దీయవ
చ్చునా? పాపముగదా! అహింసాపరమోధర్మ యను ధర్మము
యెఱుంగవా? నహింస్యాత్సర్వభూతాని యను వేదప్రమాణమును
వినలేదా? అందును సామాన్య హింస కాదు. స్త్రీహత్య; అం
దును చెల్లెలే. అట్టి మహాపాతకంబును నీవంటి వదాన్యుఁడు—
నీవంటి ధర్మజ్ఞుడు—నీవంటి పరోపకారి—దయాళువు, సమ్మ
తించునా? చేయవచ్చునా? త్వరపడక కొంచెము యోచింపు
ము. ఎందో యూరు పేరు లేని సాధారణ కాంత గాదు. ఏకగర్భం
బున సగము నెత్తురు పంచుకొని జన్మించిన ముద్దుగుమ్మ. దయా
సత్యాదిసద్గుణంబులకు నిలయంబైన మహాపుణ్యచరితపతివ్ర
తామణుల మేలుబంతి ఇట్టి సహోదరిని వధింతువా? ఖండిం
తువా? కటకటా!

మ. చెలియల్ గన్నియ ముద్దరాలబల నీ ♦ సేయంబు చింతించు ని
ర్మలదీనిం బయలాడు మాటలకునై ♦ మాన్యాదబోఁదట్టిన
త్కులజాతుండవు పుణ్యమూర్తి వకటా ♦ [illegible]ంబు పాపంబు నె
చ్చెలినోహో దెగవ్రేయ బాడియగునే ♦ చింతింపు భోజేశ్వరా!

కం—విడువుము. విడువుము. ఇదిగో! నీ శరీరము గూడ భూమిపై దొ
రలఁబోవుచున్నది. విడువుము.

వసు—(గట్టిగఁబట్టుకొని) అయ్యయ్యో! ఏయూరు పేరులు లేక, యెవ
రోపల్కిన పల్కులు నమ్మి యింత సాహసకృత్యమునకొడి
గట్టుదువా? నీకొక శత్రుఁడు జనించునని నీవంటి ధీరోత్త
ముఁడు భయంపడవచ్చునా? నీవు నమ్మినట్లు శత్రువు జనించు
ననియే యనుకొందము. జనియించినను నీవు వీరుండవైన యె
డల నెదిరించి సంగ్రామ రంగంబున జయంబు గాంచరాదా?

నీ నీతినీకే తెలియును. జననీ జనకాది బంధువర్గము నెడ ప్రే
మ లేక చరించిన నేనేమని చెప్పగలను. పశువులకు సైతము
తోఁబుట్టువులపై ప్రేమయుండునే—ఆహా! నాప్రార్థనమున
కు శిలయైన కరగును కాని నీహృదయము మిఁచుకయుఁ గరుగ
కున్నదిగదా! ఎప్పుడో జనించు శత్రునిదలంచి యిప్పుడు తాళ
లేని వాఁడవు పైని దండధరుండును పెట్టుబాధల కెట్లు తాళ
గలవు? దురాశావేశితుండవై నిర్దయాత్ముఁడవై మాటిమాటికి
కంటికి మింటికి నేకధారగార గన్నీరు ప్రవించుచుండ పాదం
బులంబడి పాహిపాహియని దుఃఖించు ప్రియసహోదరిని గ
ర్జించుచు నొక్క వ్రేటున నీనిశిత కరవాలధారకు బలిగావించి
నచో నీకెట్టి కుంభీపాకాది మహాఘోర నరకంబులు సంప్రా
ప్తించునో యించుక యోచించుకొనుము. నీవు నీసంపద
నీరాజ్యము, నీధైర్యము, నీశౌర్యము, నీస్వాతంత్ర్యము, నీ
సాహసము శాశ్వతమని తలంపకుము. మహానుభావు లెందరో
పుట్టిరి, ఎందరో గతించిరి. ఒక్కఁడైన నిలచెనా? నిత్యసత్య
వ్రతదీక్షా గురుడైన హరిశ్చంద్రుఁడు గతించెను; పరోపకా
ర పరాయణుఁడగు నలమహారాజు గతించెను. కృతయుగాలం
కారమగు మాంధాతగతించెను. నిఖిలరజనీచర శిక్షకుండైన
శ్రీరామభద్రుఁడు గతించెను. మరియు ధర్మరాజాదులు ధ
ర్మపరులు, సత్యమూర్తులు, దయామయులు పెక్కండ్రుగ
తించిరి. నీవుమాత్రము శాశ్వతబ్రహ్మకల్పముగా నుండువు
కాఁబోలు? మాప్రాణంబులు తృణప్రాయంబులు ఘోరార
ణ్యంబున నెవ్వరు లేరుగదా యని తనవెంట నొంటరిగనమ్మి
వచ్చినవానినివంధింపజెల్లునా? నిటనొంటిపాటునవిసినిబధింప నె
వ్వరికిం దెలియదని యెంచితివా? జగచ్చక్షువగుసూర్యభగవాను
డెఱుంగడా? పంచభూతము లెఱుంగవా? రాత్రిందివము లెఱుఁ
గవా? పురందరాది త్రిశతకోటిదేవత లెఱుంగరా? ధర్మ మెఱుం
గదా? ఇంతయెందుకు నీముఖము నీయంతరాత్మ. నీమహాపాప

దేవత యెఱుంగదా? కావున నింకనైన నీ వెట్టియుపాయమైన నెంచుము.

క. కర్మములు మేలు నిచ్చును
గర్మంబుల కీడు నిచ్చుఁ ♦ గర్తలు తమకున్
గర్మములు బ్రహ్మకైనను
గర్మగుఁడై పయలబడవ ♦ గా నేమిటికిన్.

(4) అనుబంధము.

కం — ఓహో! నిన్నిక నపేక్షింప వీలులేదు. అయినను తుదిసారి చెప్పుచున్నాఁడను తొలఁగుము.

వసు — (తనలో) ఈమూర్ఖుఁ డెన్ని చెప్పినను వినువాఁడు కాఁడు. ఉపాయముచే నిప్పటికి నీయాపత్సముద్రము నీఁదవలయును,

క. కొడుకుల నిచ్చెదనని సతి
విడిపించుట నీతి, వీఁడు ♦ విడిచిన మీఁదన్
గొడుకులు పుట్టిన గార్యము
తడిఁబడదే, నాఁటికొఱకు ♦ దైవము లేదే.

(ప్రకా) అయ్యో బావా! నీకింతయైనను జాలిగల్గుట లేదా? ఇఁక నేనేమి సేయుదును అయినను నావాక్యమును మాత్ర మాదరించి మమ్ము రక్షింపుము.

క. లలనకుఁ బుట్టిన కొమరుని
వలనం దెగుడనుచు గగన ♦ వాణి పలికెం
జలిగెద వేని మృగాక్షికిఁ
గలకొడుకులఁ జంపనిత్తుఁ ♦ గ్రమమున నీకున్

అప్పుడు నీయిష్టము వచ్చినట్లొనరింపుము. ఇట్లు గావించిన నీప్రాణంబులును మాప్రాణంబులును దక్కును. త్వరపడి చెల్లెలిని జంపుటవలన పిమ్మట పశ్చాత్తాపము నొందకుము, చేయిమిగిలిన తర్వాతఁ జేయున దేమియు లేదు.

కం — తప్పక కొమారుల నెల్ల నొప్పగించెదవా?

వసు — మిన్నువిరిగి మీఁదబడినను నే ననృత మాడువాఁడను గాను.

కం — మంచిదిపోండు. (నిష్క్రమించును.)

వసు — నేటి కీమహావిపత్సముద్రము నీఁదితిమి,

క. ఎందును గాలమునిజమని
వందతనంబునను బుద్ధి ♦ బాయకఘనులై
యొందాఁక బుద్ధి నెగడెడి
సందాఁకఁ జరింపవలయు ♦ నాత్మబలమునన్.

(అందఱును నిష్క్రమింతురు.)

రంగము:— మధురాపట్టణములోని వీధి

(అక్రూరుఁడు ప్రవేశించును.)

అక్రూ — కటకటా! నానాఁటి కీకంసుని పాపము వృద్ధిఁజెందుచున్న దే. ఇంతటి కఠినచిత్తుని— ఇంతటి పరమపాతకు నెవ్వరైన గనివిని యెఱిగియుండిరా? వసుదేవుని ప్రార్థన మాదరించి విడిచిపుచ్చి నారదుని వాక్యములచే మరల క్రుద్ధుఁడై దేవకీవసుదేవుల ననేక బాధలను బెట్టుచున్నవాఁడు. దేవకీదేవికి జనించిన యార్గురు కుమారులనుగూడ తన ఖడ్గకాళికి బలి యొనంగెను. కాని, కీడులో మేలన్నట్లు సప్తమగర్భము మాత్రము సురక్షిత మయ్యెను.

గీ. దేవకీదేవి కడుపులోఁ ♦ దేజరిల్లు
దీప్తగర్భంబు మెల్లన ♦ దిగిచి యోగ
నిద్ర రోహిణికడుపున ♦ నిల్పె. యోఁ
గడుపు దానందుఁ బౌరులు ♦ గలఁగఁబడఁగ.

ఇప్పుడు తిరిగి దేవకీదేవి గర్భిణియయ్యె. ఈమారేమోగాని యానంద ముప్పొంగుచున్నది. అయిన నేమిప్రయోజనము? దురాత్ముఁడగు కంసుడు తన నిశితకరవాలమున కెరజేయకుండునా? (విచారించి) ఆఁ! మరచితి నారదమునీంద్రుఁడు వచించెఁగదా! విశ్వవ్యాపకుండగు నారాయణుండు దేవకియష్టమగర్భమున నావిర్భవించునని అమ్మహావాక్య మెన్నటికైన నసత్యోక్తము కాఁజాలునా? నిశ్చయముగ శ్రీమన్నారాయణుఁ డవతరించును. భూభారంబును హరిం

చును. నిరంతరము తన పాదారవిందములను నమ్ముకొని యున్న నా వంటి సేవకులను రక్షించును. కావుననే యిట్లు.

సీ. అతివకాంచీగుణం ♦ బల్లన బిగియంగ
వైరివధూగుణ ♦ వ్రజము సడలె
మెల్లన తన్వంగి ♦ మెయిదీవ మెరుగెక్క
దుష్టాంగనాతను ♦ ద్యుతులడంగె,
నాతికల్లన భూష ♦ ణములు వల్వలుకగాఁ
బరసతిభూషణ ♦ పఙ్క్తులెడలె
కలకంఠికొయ్యన ♦ గర్భంబునొందఁగాఁ
బరిపంథిదారగ ♦ ర్భంబులుపగిలె
గీ. బాలతి కల్లన నీళ్ళాడ ♦ ప్రొద్దులెదుగ
సహితవల్లభలైదున ♦ లైతనర్చు
ప్రొద్దులన్నియుఁ గ్రమమున ♦ బోవఁదొడఁగె
నావిగకడుపున నసురారి ♦ యుంటజేసి.

ఆహా! కాలవైపరీత్య మేమందును?

గీ. జ్ఞానఖలునిలోని ♦ శారదయును బోలె
ఘటములోని దీప ♦ కళికవోలె
భ్రాతయింటనాకఁ ♦ బడియుండె దేవకి
కాంత విశ్వగర్భ ♦ గర్భయగుచు.

అవ్వగారా! ఇంక నెన్నినాళ్లీకష్టము లుండగలవు? (విచారించి) నేననుకొనినట్లు దేవకీదేవిని సందర్శించుట కిది సమయముగాదు ప్రస్తుతము దీనికి మాని కంసుని కొలువుకూటంబునకే యేగెదగాక.

(నిష్క్రమించును

రంగము — కారాగృహము.

(దేవకీవసుదేవులు శృంఖలాబద్ధులై యుందురు)

(ఇంద్రుఁడు శంకరుఁడు బ్రహ్మయుఁ బ్రవేశింతురు.

(కావలివాండ్రు యోగమాయచే నొడలు తెలియకుందురు.

౫) అనుబంధము.

ఇంద్రు—(చేతులుజోడించి) పరమాత్మా! పరంధామా! ఈ సకల లోకపరితాపము నీకుఁగనబడుటలేదా? సాధుపుంగవు లెట్లు శ్రమపడుచున్నారో, మునీంద్రులనేత్ర పద్మములనుండి జల జలమని దుఃఖాశ్రువులెట్లు రాలుచున్నవో, ధార్మికోత్తముల హృదయములెట్లు క్షోభించుచున్నవో, సర్వజగద్వ్యాపివగు నీవెఱుంగవా? మాబాధలు బోగొట్టువాఁడవునీవే. మమ్ము రక్షించు వాఁడవు నీవే! ఓసర్వజ్ఞమూర్తి! నీమాయ నెఱుం గనెవ్వరితరము నిన్ను వర్ణింప వేదంబులును జాలవనఁబడింక నాకా చెప్పవలసినది.

సీ. సత్యవ్రతుని నిత్య ♦ సంప్రాప్తిసాధనుఁ
గాలత్రయమునందుఁ ♦ గల్గువాని
భూతంబులైదును ♦ బుట్టుచోటగువాని
నైదుభూతంబులం ♦ దమరువాని
నైదుభూతంబులు ♦ నడఁగినపిమ్మట
బరగువానినిసత్య ♦ భావణంబు
సమదర్శనంబును ♦ బరపెడువానిని
నిన్నాశ్రయింతుము ♦ నీయధీన

గీ. మాయచేతఁ దెరుక ♦ మాలినవారలు
పెక్కుగతుల నిన్ను ♦ బేరుకొందు
రెఱుఁగనేర్చువిబుధు ♦ లేకచిత్తంబున
నిఖిలమూర్తులెల్ల ♦ నీవయింద్రు.

మఱియు నోజగన్నాయకా?

గీ. మంచివారికెల్ల ♦ మంగళప్రదలయ్యు
గల్లరులకుమేలు ♦ గానియట్టి
తనువులెన్నియైన ♦ దాల్చిలోకములకు
నేమ మెల్లప్రొద్దు ♦ జేయుదీవు.

శంక—ఓయనంతా! ఓకౌస్తుభభూషణా! ఓగరుడవాహనా! ఓక మలదళవిశాలలోచనా! ఇంత నిర్దయ తగునా? రక్షింపుము

రక్షింపుము. జగంబులన్నియు మహావిపత్సముద్రంబున ము
నింగియున్నవి. ధర్మములన్నియు నశించినవి పాపము విజృం
భించినది. ఇంక నుపేక్షించుట యుక్తముగాదు. సత్వరము
గా నీవావిర్భవింపక తప్పదు ఇది నీకొక విశేషము కాదు.

ఏలయన,

ఉ. పుట్టువులేని నీకభవ! ♦ పుట్టుట క్రీడయె కాక పుట్టుటే?
యెట్లనుడు, న్భవాదిదశ ♦ లెల్లను జీవులయం దవిద్య దా
బుట్టుమనుండుగాని నిను ♦ బుట్టినదింబలెఁ బొంతలుండియుఁ
జుట్టగలేమిఁ దల్లి యలఁ ♦ జొక్కనియొక్కటి నాగునీశ్వరా.

క. ఎఱిఁగిన వారలమనుచును
గొరమాలిన యొరుగ లెఱిఁగి ♦ కొందరునీచే
రెఱిఁగియుఁ దలఁపగ నొల్లరు
బరతు రధోగతులజాడఁ ♦ బద్మదళాక్షా!

బ్రహ్మ — స్వామీ! చరాచరమూలకారణా! ఆశ్రితపక్షపాతా! నిఖి
లకల్యాణగుణగణసమేతా! ఆదినారాయణా! అనంతా! అ
చ్యుతా! ఆదిపురుషా! అవ్యయానందా! హరీ! విగోంద!
గోవింద! ఇంతనిర్దయ తగునా? ఎన్నఁడైననీకిట్టి నిర్దయ జ
నించెనా? ఎప్పుడెప్పుడు ధర్మము నశించునో, యెప్పుడెప్పు
డధర్మము విజృంభించునో యప్పుడప్పుడవతరించి, భూభార
ము ను హరించి, సాధువులను రక్షించి. దుర్మార్గులను శిక్షించి,
ధర్మమును స్థాపింతునని నీవు నీభక్తుల కభయప్రదానము
నేయలేదా? అందులకుఁ దార్కాణముగ ననేకావతారముల
నెత్త లేదా?

మ. కురుపాఠినమువై, జలగ్రహమువై, ♦ కోలంబవై, శ్రీ నృకే
సరివై, భిక్షుఁడవై, మహామానసుఁడవై, ♦ తున్మదేవతాభర్తవై
ధరణీనాథుఁడవై, దయాగుణగణో ♦ నారుఁడవై లోకముల్
పరిరక్షించిన నీకు మొక్కెద నిలా ♦ భారంబు వారింపవే.

స్వామీ! దీనరక్షకా! ఇంక నాలస్యము చేనకుము.

క. ముచ్చిలియున్నది లోకము
నిచ్చలు గంసాదిఖలులు ♦ నిర్దయు లేచన్
మచ్చికఁగావఁగవలయును
విచ్చేయుము తల్లికడుపు ♦ వెడలి ముకుందా

అమ్మా! దేవకీ! చింతనొందకుము-

మత్తకోకిలము. తల్లినీయుదరంబులోనఁబ్ర ♦ ధానపూరుషుఁడున్నవా
డెల్లిపుట్టెడి,గంసుచేత ను ♦ చింతలేదు,నిజంబుమా
కెల్లవారికిభద్రమయ్యెడు ♦ నింకనీకడుపెప్పుడుం
జల్లగావలెయాగవావళి ♦ సంతసంబునఁబొందగన్.

శంక — అదిగో? భగవానునకు మనపైఁగృపవచ్చినట్టున్నది. దేవకి ప్రసవవేదన పడుచున్నది. అహా!

క. పంకజముఖి నీల్గాడును
సంకటపడ ఖలులమాన ♦ సంబులనెల్లన్
సంకటముఁదోఁచెమెల్లన
సంకటములు లేనిదోచె ♦ సత్పురుషులకున్.

(దేవికి దేవికి నారాయణుఁడు జనించును)

బ్రహ్మ — అహా! జగదీశ్వరుఁడా విర్భవించినాఁడు అహో! దేవకీవసుదేవుల పురాకృత సుకృతఫలము? హరపురందరులారా! ఈ శుభశకునంబుల దిలకించితిరా? అవ్యక్త మధురస్వనంబులతో ధారాధరంబులు గర్జించుచున్నవి. దశదిశా కాశంబులును ప్రసన్నంబులై కన్పట్టుచున్నవి. గ్రహతారకా పరివేష్టితంబై గగనమండలము ప్రకాశించుచున్నది. నిర్మలతరంగ సంగతంబులై సప్తసాగరంబు లుప్పొంగుచున్నవి. కమ్మనిపరిమళంబును గమ్మని వెదజల్లుచు జల్లని మలయానిలంబుంవీచుచున్నది. సరళంబులగు విహంగముల కలకలారావంబులతోడను, లలితంబులగుపుష్పగుచ్ఛంబుతోడను, మధుర మ

ధురంబులగు ఫలసముదాయంబులతోడను, నారామంబు లభిరామంబులై యలరారుచున్నవి. (తెరలో వీణాగానము నృత్యము జరుగును) అదిగో! గంధర్వు లానంద కందళిత హృదయారవిందులై గానంబు గావించుచున్నారు. రంభయు, నూర్వసియు, మేనకయు మున్నగు నచ్చర లెల్లరును మహోల్లాసంబున నాట్యమొనరించుచున్నారు. ఆహా! ఈవాసుదేవుని దిలకింపుడు.

సీ॥ జలధరదేహు, నా ♦ జానుచతుర్బాహు
 సరసీరుహాక్షు వి ♦ శాలవక్షుఁ
చారుగదాశంఖ ♦ చక్రపద్మవిలాసుఁ
 గంఠకౌస్తుభమణి కాంతిభాసుఁ
కమనీయ కటిసూత్ర ♦ కంకణకేయూరు
 శ్రీవత్సలాంఛనాం ♦ చితవిహారు
మకరకుండల ప్రభా ♦ యుతకుంతలలలాటు
 వైడూర్యమణిగణ ♦ వరకిరీటు
గీ॥ బాలుఁ బూర్ణేందు రుచిజాలు ♦ భక్తలోక
పాలుఁ సుగుణాలవాలుఁ గృ ♦ పావిశాలుఁ
జూచి, తిలకించి, పులకించి ♦ చోద్యమంది,
యుబ్బి, చెలరేగి, వసుదేవుఁ ♦ డుత్సహించె.

జగదీశ్వరా! శ్రీమన్నారాయణా! భక్తవత్సలా! దీనబంధూ! కృపాసముద్రా!

క॥ ధరణీభారము వాసెను
పురుషోత్తమ! యీశ! నీదుపుట్టువున భవ
చ్చరణాంబులప్రపున
ధరణియు నాకసముగాంచె ♦ దావక కరుణన్.

ఇంక మనము నిర్భయులమైతిమి రందు (నిష్క్రమింతురు).

వసు — (ఆశ్చర్యముతో జూచి) ఆహా! ఏమిది! సహస్రసూర్యులు దయించిన నెంతప్రకాశము గల్గునో, యట్టిప్రకాశ మీకా

రాగారమునంతయు నలుకొన్నది. ఈకుమారోదయము త్యద్భుతమును గూర్చుచున్నది. బాలుఁ డెంతసుందరాకృతితో జగన్మోహనుఁడై ప్రకాశించుచున్నాఁడు? (చెంతకేగి చక్కఁగా జూచి) ఆహా! నీలమేఘశ్యాముఁడు- చతుర్భుజుఁడు- శంఖ, చక్ర, వనమాలా కౌస్తుభ, సమేతుఁడు రత్నకుండల కంకణ కేయూరుఁడు శ్రీవత్సలాంఛనుఁడు- మాణిక్యకిరీట విరాజమానుఁడు (గద్గదస్వరంబుతో) ఆహా! అత్యద్భుతి సర్వాద్భుతము! బ్రాహ్మణోత్తములకు ఘనమహాప్రదర్శకంబును ధారవోసెద (మనస్సులో అట్లుచేసి) నిశ్చయముగా నీకారాగృహమును మహాదీపమై వెలుంగఁజేయు నీబాలుఁడు చతుర్ముఖములు గల బాలుని గనిన లోకపాలుఁడు గాని సామాన్య బాలుఁడు గాఁడు. ఆహా! నాజన్మము ధన్యమైనది. నేను కృతార్థుఁడనైతి. నాకన్నఁ బుణ్యులు లేరు. కాని యో సకల చరాచరములకు కారణుండై, సృష్టిస్థితిలయ హేతుభూతుండై, బ్రహ్మాదులకును నుత మిద మిత్థమని నిరూపింపరాని యీ పరమాత్మ నావంటి నీచునకు- నావంటి క్షుద్రునకు- నావంటి కుబుద్ధునకు - నావంటి చలచిత్తునకు - నావంటి యంధమాంధ్యునకు - కుమారుఁడై జనించునా? (సాష్టాంగ నమస్కారముఁజేసి లేచి ఫాలంబున నంజలినుంచి) దేవాదిదేవా! పరాత్పరా! పతితపావనా! పరమాత్మా! నిన్ను నేనేమని స్తుతించుటకైన వాక్యము రాకున్నది.

(6) అనుబంధము.

(ఫాలంబునందంజలినుంచి)

క. ఏ నిన్ను నఖిలదర్శను
జ్ఞానానందస్వరూపు ♦ సంతతు నపరా
ధీశుని మాయాదూరుని
సూనునిగా కంటి నిట్టి ♦ చోద్యము గలదే?

స్వామీ! నీవు లోకంబుల [illegible] రజోగుణంబున
జతుర్ముఖుండవై; భరింప సత్త్వగుణంబున [illegible]వై, హ
రింపఁ దమోగుణంబున రుద్రుండవై ప్రకాశించు [illegible] కాలమూ
ర్తివి పురుషోత్తముఁడవు. వసుదేవు- [illegible] పరమాత్ముఁడవు. అణువుకన్న
బరమాణుడవై [illegible] మహత్తుకన్న మహా మహాత్ముడవై విశ్వంబునందెల్ల
నిండియుందువు. నీమహిమ వాఙ్మనసగోచరము. నీమాయ
యెంతవారలను నజేయును. దారువులలో సంతర్హిత ప్రకాశుండగు
నగ్ని హోత్రుని చందంబున వర్తించు నిన్నెఱుంగక విస్సార సం
సార పరివర్తులై చెడిపోవు జీవకోట్ల మాయాంధకారంబును నీదివ్య
లీలావతారంబులను దీపంబుచే బటాపంచలు గావించి రక్షించు
చుందువు శిష్టరక్షణార్థంబును దుష్టశిక్షణార్థంబును ధర్మ సంస్థాప
నార్థంబును నీ [illegible] వెల్లలు [illegible]. కా
వున నీ. నీవిప్పుడు దుష్టరాక్షస సంహారమునకై [illegible] —
దేవా!

శా. మింటన్ మ్రోసిన మ్రోతదా[illegible]లో * నేమి [illegible] నీవు నా
యిటంబుట్టెదవంచు గంస[illegible] * [illegible]యున్నలన్
గంట[illegible] * [illegible] నిప్పగా
బాటింపు [illegible] * [illegible] సముత్సాహుడై-

(7) [illegible]

దేవ — (చేతులు జోడించి నమస్కరించి) [illegible]! నారాయణా!

ఉ. [illegible] లీలఁ [illegible] నీకుదా
[illegible] * [illegible] వేదబులందు [illegible]
[illegible]! [illegible] * [illegible] గోరి భజించు వాఁడపో.
శాశ్వత [illegible] * సౌఖ్యయుతుండవై యుండు మాధవా
మరియు నోడగదీశ్వరా!

మత్తకోకిల

[illegible] యోగమార్గనిమగ్నులై
[illegible]

గంటి, భద్రముగంటి మాంసపు కన్నులంగనంబోలదీ
తొంటిరూప దొలంగఁబెట్టుము ♦ తోయజేక్షణ! మ్రొక్కెదన్

బాలుఁడు— భక్తాగ్రేసరులగు నో దేవకీవసుదేవులారా! మీస్తోత్రంబునకు మిక్కిలి సంతసించితి. మీరు పూర్వము పృశ్నియు సుతపుండను వారలు. పండ్రెండువేలదివ్య వర్షంబులు ఘోరతపంబు గావించి సాక్షాత్కరించిననన్ను నపుత్రికులగుటచే మోహబద్ధులరై మోక్షంబుఁగోరక నావంటి కొమరుల నడుగనప్పుడు వరప్రదానముజేసి మీకేను బృశ్నిగర్భుండన నర్భకుఁడనై యావిర్భవించితి. పిమ్మటనదితికశ్యపులగుమీకు వామనుండన నవతరించి, తిరిగి యిప్పుడు జన్మించితిని. మీరుధన్యులరు.

క. నందనుఁడనియుం, బరమా
నందంబగు బ్రహ్మమనియు ♦ ననుదలఁచుచు నా
పొందెరువు నొందెదరునా
యందలి ప్రేమమున భవము ♦ నందరుమీరల్.

కావున నింక నన్ను రేపల్లెలో యశోదవద్దకు సడి యందున్న బాలికను గొనితెండు. నాయనుగ్రహంబున మీకార్యంబు నిర్విఘ్నంబై సఫలంబగును. ఇంక నేను ప్రాకృతశరీరమును వహించెద. కర్తవ్యమును త్వరగా నెరవేర్పుడు. (చతుర్బాహువులు మున్నగులక్షణములను త్యజించి సామాన్యబాలునివలెఁ గన్పట్టును.)

వసు—(ఆనందముతో) ఆహా! కృతార్థుఁడను కృతార్థుఁడను! ఇంక దడయరాదు. భగవదాజ్ఞ నిప్పుడే నెరవేర్పవలయు. (అని బాలునెత్తుకొనిఁబోయి) అయ్యో! శృంఖలాబద్ధుఁడనైన నేనట్టిమహాకార్యమును నిర్వర్తింపఁగలుదును? (అని యిటునటు గదల సంకెలూడిపడును) (ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! ఏమిది! ఏమివిచిత్రము! సర్వము భగవానునిలీల. (బాలునెత్తుకొ

నిమెల్లమెల్లగ పురిటి యింటినుండి యివ్వలికివచ్చి) కటకటా! ఇందునుపరమ కిరాతులును, మహాకఠినచిత్తులునగు కావలి వారున్నవారు. వీరినెట్లు దాటుదును? (చూచి) ఓహో! అభ్యంతరములేదు. వీరునిద్రించుచున్నారు. (కావలివాండ్రను గడచివచ్చి కటకటా! ఒకటి గడచిన నింకొకటి దాపురముగుచున్నది; ఇచ్చట నినుపగొలుసులే దృఢములై యున్నవి; ఇంకనెట్లు? (ఇనుప గొలుసు లూడిపడును) ఇంక భయములేదు (ముందుకుజూచి) అనగో! తాళములు కీలూడిపడియున్నవి; (కొన్ని మొగసాలలుగడచి) ఆహా! ఇదియేమి మాయ. కవాటము లన్నియును దెఱచి యున్నయవి (కవాటములన్నియు గడచి వెనుదిరిగి చూచి విస్మయముతో) ఆశ్చర్యమాశ్చర్యము. ఆదిశేషుడు క్రిందబడిన యినుపగొలుసులను యథాప్రకారముగా సమర్చి కీలూడిన తాళములను జక్కజేసి, తెఱచిన కవాటములన్నియు మరలమూసి విశాలములైన తనఫణాఫలకంబులను విప్పుకొని యేకగమనంబున తావెనుదగలి వచ్చుచున్నవాఁడు, ఆహా! భగవత్కటాక్షము! ఆజగద్రక్షకునకు భక్తుల యందెంతవాత్సల్యము? (పరిక్రమించును. దెరమెత్తగాయమునా నది గన్పించును; నడుమ నడుము సంప్రాప్తించు నభ్యంతరములన్నియు. నెటో భగవత్కృపచేఁ దప్పిపోయినవి కాని మహాభయంకరమైనిర్వక్రనక్రకనఘోరంబై. దారుణావర్తమై యగాధంబగు నీయమునా ప్రవాహంబు నెటుదాటశక్యమగును; హా! పరమేశ్వరా! నారాయణా! అపారంబగు సంసారపారావారంబునునై తమొక్క మారుస్మరించినంత మాత్రమువనే తరింపజేయు నికీయమునా ప్రవాహమును దాఁటించు టొక్క లెక్కయా? తల్లీ! యమునా! భగవదాజ్ఞా నిర్వహణమునకై యరుగుచున్న నాకు మార్గమిమ్ము (యమునలో దిగును. యమునత్రోవ యిచ్చును యమునను దాఁటి యవ్వలి తీరమునకు జని)

ఇంక నేను భద్రముగ నిద్రించెదను [illegible] ([illegible] బిగ్గరముంచు
ను తెరయెత్తగా [illegible] ను) శ్రీహరికృపచే
నల్లవారందరు నిద్రించుచున్నారు. (వసుదేవుడు లేచి యశో
ద(?)గృహము బాలునందించుకొని [illegible] నెత్తుకొని పో
యినబాలికనే తిరిగివచ్చి [illegible] విడచును.
వసుదేవుడు దేవకిచెంత బాలికనుంచును. అదే సమయమున కరల
[illegible] వేసిన [illegible] సం
కెలలను [illegible] నాటివలె నటించు
చుండును; బాలిక యేడ్చును)

కావలివాండ్రు—(విని) ఏరేవ్ ఏరేవ్ దేవకమ్మ నీళ్ళాడిందిరా
తెవేంరా (అనియొకని విశ్రమై [illegible])
2 (లేచి) ఏరి నిదురవొదో? నచ్చెటట్టు బావా వేంరా?
1 దేవకమ్మ నీళ్ళాడిందిరా.
2 నిజమేనేంరా? నిజమేనేంరా?
1 నీవుచెప్పటోవా ఏమిటిది [illegible] యినబ
డటంలేదేంరా,
2 అవున్రా నిజమేరా. [illegible] మల్లి [illegible]
దాం [illegible] బగు [illegible]
1 (మరలవిశ్రాంచినచి) నీబగు [illegible]
[illegible]
2 అబ్బ దున్నపోతు [illegible]! [illegible] (పోవు
దురు) (తెరవాలును.)
రంగము — కారాగృహము, [illegible]
(తర్వాత త్వరితగమనంబున [illegible]
మొదలగు వారలు (ప్రవేశింతురు)
కం—(వచ్చుచు) ఒరీ! కావలి, నిశ్చయముగా దేవకి నీళ్ళాడినదా?
1 సామీ? మాకేం [illegible] అబ్బాద్ధం
[illegible] నిశ్చయముగా [illegible] నీళ్ళాడింది

కం—నీవు చూచితివా?

2 (తనలో) [illegible] చున్నాడు

ఇద్దర్ని [illegible] పాపు రాసినట్లే యున్నాను స్వామీ.

1 (వణకుచు) మహారాజా! మహారాజా! నన్ను రక్షించవాలె ర క్షించాలి. నేను చూచితిని.

కం—అయిన దేవకికి బిడ్డ పుట్టినదని యెట్లు చెప్పఁగల్గితివి?

1 పిల్ల యేడుపు వినబడినది.

కం—ఇదియైన నిజమేనా?

1 నిజం నిజం మహారాజా!

కం—ఆ! ఇంక యిప్పుడే నా శత్రువు నా ఖడ్గ ధారకి బలి యొసఁగెద. (రౌద్రాకారుఁడై యురుకుచుండ తలుపు విడిపోవును ఉత్తరీయము జారిపోవును. మతిభ్రాంతుఁడై కత్తి రీతిమును బట్టుకొని వచ్చును. (దేవకి చెంతకు వచ్చి) ఓసీ! దేవకీ; దేవకీ!

దేవ—(గడగడ వణకుచు) అన్నా! నేను యేమి?

కం—నీకిప్పుడు కలిగిన పుత్రుఁడేడీ?

దేవ—అన్నా? పుత్రుఁడు లేఁడు.

కం—నీవు నాతో నాటకములాడి బొంకఁదలంచితివా? (దేవకిని దరికిఁబోయి మంత్రులచే వారింపఁబడి) నాకు వృథా కాలహరణ మగుచున్నది. విన్నదు గనేల! (అని వెదకుచు ఎందునుం గనఁబడకున్న పండేమి చెప్పుమా? ఈ కారాగృహము గాఢాంధకారమయమై యున్నది. (శిశువేడ్పును) అదిగో! రోదనధ్వని వినఁబడుచున్నది (వెదకి శిశువును బట్టుకొని యెత్తి చంపఁబోవును

దేవ—(అడ్డమువచ్చి కాళ్ళపైఁబడి) అయ్యో అయ్యో! అన్నా అన్నా! రక్షింపుము రక్షింపుము. ఇంత ఘోరము తగునా? నా మొరాలకించవా? ఇంత మాత్రము నన్ను కరుణింపుము. ఆకాశవార్తలం బట్టియే యింత పాపకృత్యముల గడంగు

చుంటివా? అయినను నీవనుకొనునట్టిది యాడశిశువుగాని మ
గశిశువుకాదు. వృథాగా నేలచంపెదవు? ఇదివఱకే నిష్కా
రణముగ నార్గురు కుమారులను వధియించితివి ఇంకనైన
సంతృప్తి కాలేదా! నీకు దయలేదా! ఆఁడుపడుచొక్కరీతిగా!
వాపోవుచుండ నీకుఁ గనికరము జనింపదా? నీది హృదయ
ము కాదా, కేవలము కఠినస్వరూపమైన శిలాఫలకమేనా?
కటకటా, పెద్దపులికైన గొంచెము జాలిపొడమునుగాని నీకే
మాత్రము దాక్షిణ్యముదయింపకున్న ఇదియేమిపాపము.
(అనిదుఃఖించుచుఁ బయ్యెదను సవరించుకొని) అయ్యో!
నిష్కారణముగ వధించిన నేనేమిసేయుదును. కొంచము ధ
ర్మాధర్మములను విచారింపుము.

ఉ. అన్న! శమింపుమన్న, తగ ♦ దల్లుఁడుగాఁడిది మేనగోడలే
మన్ననసేయుమన్న, విను, ♦ దానిని జంపుట రాచపాడిగా
దన్న: సుకీర్తివై మనఁగ ♦ దన్నమహాత్ములు బోవుత్రోవఁబో
వన్నఁభవత్సహోదరిగ ♦ దన్న, నినుఁ శరణంబువేఁడెదన్

(పాదములపైఁబడును)

కంసు—(తన్ని) ఛీ! ఛీ! లెమ్ము (మరలతన్నును.)

దేవ—(ఊరక దుఃఖించుచు) అన్నా! నన్ను దన్నెదవా? నన్ను శి
రముపై నెక్కించుకొని లాలలు జోలలు పాడి లాలించిన నీ
వే నన్ను నీకఠినపాద ప్రహారముల నొప్పింపఁదలఁచిన నిన్ను
నావంటి యబల యేమనగలదు? నీకెవరడ్డు పడఁగలరు? అ
డ్డుపడి మాత్ర మెవరు బ్రతుకఁగలరు? అన్నా! తన్నినదన్ని
తివిగాని, నావిషయమై నీవొనరించిన సాహసకృత్యము నం
తయు నొక్కమారు స్మరించుకొనుము.

క॥ కట్టా! యార్గురు కొడుకులఁ
బట్టివధించితివి యూఁడు ♦ బసుబిగికోడల్
నెట్టన జంపఁగవలెనే
గట్టడివిగదన్న యన్న ♦ కరుణింపఁగదే,

(8. అనుబంధము.)

కం— ఛీ! దుష్టాత్మురాలా! ఛీ. పాపాత్మురాలా! నీ మొగము చూడ రాదు. ఒక్క శిశువునకై మహోన్నతుండైన యన్నగారిని మరణంబునకుఁ దలపడుచుంటివి. నీ కెట్టి కఠినమనసురాలవ య్యెను, నన్ను కఠినుఁడనియు నాహృదయము శిలాఫలకమ నియు నిందించుచుంటివి. ఆహా! నీ వెంత కుటిలచిత్తవు! నీ వెం త మాయలాడివి! వదలుము వదలుము. శిశువును వదలుము. లేకున్న నిదిగో చచ్చితివి.

దేవ— (శిశువును బట్టుకొని) అన్నా! నీవనినట్లు పుత్రుఁడేఁ బుట్టినచో నీ క్షేమముఁగోరక శిశువును లాగికొందునా? నీకప్పుడే యొసఁగకుం దునా? ఇదివరకార్గుర నీయలేదా? ఇందు నా దోష మేమున్నది నిష్కారణముగ యుక్తాయుక్తములను విచారింపక నోరెఱుఁ గని పసికందువును బట్టి బలాత్కారముగ నేల వధించెదవు? ఇది బ్రదికియున్న నీ కేమియు హానిలేదు. ఊరక ఖండింపకుము (కంసుఁడు శిశువును లాగుచుండ) అయ్యో! అయ్యో! అన్నా! అన్నా! నా మనవి నాలింపవా? నా ముద్దు చెల్లింపవా? పోనీ నన్ను ఖండించి పిదప శిశువును వధింపుము. నీ కెంతని చెప్పుదును నీ యూహను మరలించుకొనఁజాలకున్నావు కదా!

క॥ పుత్రుఁడు నీ బ్రతుకునకును
శత్రుండని వింటిగాన ♦ సహియింపఁదగున్
బుత్రులకు నోచనైతిని
బుత్రీదానంబుఁ జేసి ♦ పుణ్యముగనవే.

కం— ఛీ! ఛీ! పో పో (అని దేవకిని బడఁద్రోసి శిశువును లాగుకొని యా కసముపైకి విసరివైచి ఖడ్గమెత్తును శిశువు భూమిపయిం బడ కయాకసమున నిలిచి మహాకాళియై యగపడును. కంసుఁడు నిర్విణ్ణుఁడై చూచుచుండును)
ఆహా! ఇదివరమాశ్చర్యకరముగా నున్నది. నెత్తురుకందగు పసి

కూన దివ్యమాణిక్యహారాలంకృతయు, దివ్యగంధానులేపన యు దివ్యాయుధ ధారిణియునై యెన్మిదిహస్తంబులతో నంబరంబునం బ్రకాశించుచున్నది. అవురా! ఇది యేమి మాయయైయుండునో గదా? (ఆకాశమునుండి) ఓరోరి పశుపాతకా! బాలహింసాపరాయణా! కంసాధమా?

ఉ॥ తెంపరివై పొరింబొరిని ♦ దేవకిబిడ్డలఁ జన్నికల్ దలం
జంపితి వంతనైన నువ ♦ శాంతివహింపక బాలమీఁద నొ
ప్పింపగ నిస్సిరో యిదియు ♦ బీరమె నాసరసన్ జనించి నిన్
జంపెడివీరుఁడొక్కఁడెన ♦ సత్కృతినొందెడువాఁడునుర్మతీ.

(మాయమగును.)

కం — (పశ్చాత్తాపముతో) ఆహా! మహాకాళివల్కినపల్కులు విన సత్యముగానే తోచుచున్నవి. కటకటా! నేనెంత పాప మొనరించితిని? నేనెంత దుష్కృత్యము గావించితిని? పరమసాధువులను దేవకీవసుదేవుల నెంత బాధించితి. నెంతవేధించితి? ఓరీ సేవకా! వారిసంకెల లూడదీయుము? కాదు కాదు. నేనే యూడఁదీసెద (అట్లుచేసి) మహాత్ములారా! నాదోషమును క్షమింపుఁడు, నేనుమహాపరాధిని, మిమ్మనేకవిధములహింసించిన పరమకిరాతుఁడను.

ఉ॥ పాపుఁడ, బాలఘాతుకుఁడ ♦ బంధువిరక్తుఁడ, దుష్టచిత్తుఁడన్
కోపనుఁడన్ జరన్మృతుఁడ♦క్రూరుఁడ, బ్రాహ్మణహంతభంగిమీ
పాపలజంపితిం, బయలి ♦ పల్కుల నమ్మితి, సాధులార ! నా
పాపములుగ్గడింపక కృ ♦ పావరులై, కనతే, క్షమింపరే
(పాదములపై బడి) సర్వజ్ఞులగు మీకుఁ దెలియనిదేమియున్నది?

ఉ॥ ఒక్కఁడప్రాణులందఱుని ♦ జోచితకర్మములోలి,దిర్పఁగా
నొక్కొకమేనితోఁ బొడమి ♦ యొక్కొంత్రోవను రాకపోకలం
జిక్కులఁబొందుచుఁడుదురు ♦ చెల్మినిసంసృతితోడఁ బాయ రే
నెక్కడిహంత? మీశిశువు ♦ లెక్కడిహన్యులు దూనేటికిన్

వసు—(లేవఁజేసి) బావా! మాకేమియును గోప్యము లేదు. అంతయును గర్భక్షీణము.

శా. బావా! నీవచనంబు నిక్క మనుమీ ♦ ప్రాణేశ్వ రాజ్ఞాంబులై
నీవేనంచును లోభమోహములచే ♦ నిర్మాతలా మాదటన్
కాశేశంబుల నొందరాదు బాధుదు రే ♦ కాకార్యమున్ సర్వదా
పాపిష్ఠుండగు నీశ్వరుండెలియ లే ♦ రన్యోన్యనిర్బంధులై.

కం—పాపాత్ముఁడని రైమైనదలఁపక మీరూరకుమించితిరి, మీవాత్సల్యంబు నెంతని కొనియాడుదు? మీరు స్వేచ్ఛాప్రకార మరుగుడు. (దేవకీవసుదేవులు నిష్క్రమింతురు.) అటనున్న పీఠములపై దక్కిన వారందఱు యథోచితముగాఁ గూర్చుండిన పిమ్మట) మంత్రిపుంగవులారా! నేనెంత యకారం బొనరించితిని? నష్కారణముగ సాధువుల కెగ్గొనర్చితిఁగదా?

1 మంత్రి—దేవా! వల విచారించెదరు? సర్వజనులనుగమ క్షేమమే ప్రధానముగఁ జూచుకొనుటయు నందుల కంతరాయము తెచ్చిన నెట్టిసంబంధిని వానిని దొలగించుకొనుటయు లోకధర్మము.

కం—వారనినదియును సత్యమే కాని నా చెలియని యష్టమగర్భం నన్ను హరించునని గదా వారలను బాధించితిని? ఇంతమాత్రమున నా కోర్కె సఫలంబయ్యెనా? మింటినుండి బాలికారూపమును ద్యజించిన మహాకాళి వాక్యమును వింటిరిగదా? ఇంక నాకు జీవితాశ యెట్లుగల్గును, నేను నిర్భయుండనై యెమ్మెపైఁ జేయివైచుకొని యెట్లుహాయిగ నిద్రింపఁగలను?

2 మంత్రి—దేవా!

క. ఇట్టియెడఁ దడయ నేటికి
బట్టణముల మందలందుఁ ♦ బల్లెలనెల్లం

బుట్టెడి పెరిగెడి శిశువులఁ
పట్టి వధించెదము మమ్ము ♦ బంపు మధీశా!

1 మంత్రి—అవును. తప్పక యిట్లొనరించుటయే శ్రేయము శత్రువులు నశించిరని విచ్చలవిడిగా రాజు లెప్పుడును దిరుగఁ గూడదు, ప్రస్తుతము నొచ్చిననను, అనేక వేషములతో వారు విజృంభించి పగదీర్చుకొందురు, గావున వారు నిశ్శేషముగా నశించువఱకును నీతిజ్ఞుఁడగువాఁ డేమరి యుండఁగూడదు. ఇదియునుంగాక, శత్రువులు స్వల్పులై యుండగనే వారిని బొమార్పవలయు లేకున్న దప్పక హాని సంభవింపఁగలదు. రోగమును బుట్టువులోనే యంతమొందింపకున్న వృద్ధిజెంది మరణంబొడఁగూర్పదా? కావున, మనకిప్పుడు తప్పక శాత్రవాన్వేషణంబు కర్తవ్యంబని నాకుఁ దోచుచున్నది. శత్రోశ్శేషం న శేషయేత్, అనుట మీరెఱుగరా?

కం—మనకిప్పుడు శత్రువు లెవ్వరు?

2 మంత్రి—మహారాజా! తామిట్లానతిచ్చుచున్నవారేమి? మహావీరులగు తమచే రణ్యరంగముల నెవ్వరు పరాభూతులైరో, తమ కరాళకరవాలధారాజలంబున నెవ్వరి సైన్యంబులు మునింగెనో, తమ క్రోధాగ్నికిఁ దాళలేక మాంపాహి మాంపాహి యని యెవ్వరు చల్ల చల్లఁగఁ బలాయనము జెందిరో, అట్టి దేవత లెల్లరును మీకు శత్రువులు గారా? దేవా! ఇంతయేల? ఇటువినుఁడు.

మ॥ భవదీయోజ్జ్వల బాహుచాపవిలస ♦ ద్బాణావళీభగ్నులై
దివిజాధీశ్వరు లెక్కియుం జనిరొ, యే ♦ దేశంబులందాగిరో?
శివునిం జొచ్చిరొ? బ్రహ్మఁ జెందిరొ? హరిన్ ♦ సేవించిరో? మౌనివృ
త్తి వనాంతంబుల నిల్చిరో? మనకు శో ♦ధింపందగుఁ వల్లభా!

కం—(విచారించి అవును, నీవనినది నిశ్చయమె, మద్బాణాగ్ని
కోడిబెగడి యమరులెల్లరును మద్వధోపాయంబును జింతిం

చుచున్నట్లు నాకమందు నాకౌకసు డేతెంచగించెను. అమరు
లే మనకు ముఖ్యశత్రువులు, సందేహము లేదు. వారెందు
నం జనియుండరు యేదేశంబులయందును దాగియుండరు.
శంకరుని శరణుచొచ్చియుండరు. బ్రహ్మను గూడం జేరి
యుండరు. పరమకుటిలస్వభావుండగు నారాయణునే పోయి
ప్రార్థించియుందురు. ఏలయన?

మ॥ అమరశ్రేణికనెల్లఁ జక్రిముఖుం డౌ సాచక్రి యే ధర్మమం
దమరున్, గోవులు, భూమిదేవులు, దితిద్వేషామ్నాయ, కారుణ్యస
త్యములున్ యాగ, తపోదమంబులును శ్రద్ధాశాంతులున్ విష్ణుదే
హము, లిన్నింటిని సంహరించిననతం డంతంబునుం బొందెడిన్

రాక్షసులందరు—(హుంకారములు సేయుచు నట్టహాసము లొనరించుచు) మహారాజా! మీ రానతిచ్చినచో నా కార్యము నిముసములో నెరవేర్పఁగలము. ఆజ్ఞనిండు.

ఉ॥ చంపుదుమే నిలింపులను, జంకెలఱంకెల దానవావళిన్
జంపుదుమే కృతాంగదుని పాలిక్రేపులతోడ గోవులన్
ద్రుంపుదుమే ధరామరుల దోలుదమే, నిగమంబులన్విదా
వుపుంచుమే చను భర సహరింపుదుమే, జనాధపంపుమా.

కం—మంచిది. అంతమాత్రము నానే గాదు. ప్రతిపట్టణంబులకును, ప్రతిపల్లెలకును, ప్రతివనంబులకును, నిన్నియోల, సకల స్థలంబులకుం జని దేవతలను భంజించియు, మునిసమూహంబులను మందలించియు గోవులను వధించియు, బ్రాహ్మణులను ఖండించియు, వేదశాస్త్రంబుల నిర్మూలించియు, శిశువులను భేదించియు, స్త్రీలను బాధించియు, నింక నెట్టి పనులనైనం గావించి విష్ణుని నామావశిష్టునిం గావింపవలయును. కాని, జాగ్రత్తగా సంచరింపవలయును. అప్పటికప్పటి కనుకూల

వేషములను వైచుకొనవలయును పూతనాదులతోఁ గూడ నాయాజ్ఞను దెల్పి యందఱుంగూడి కార్యమును జక్కఁజేయవలయు దేవకీవసుదేవులను మరల గారాగృహమున బంధించెద నింకమీరును మీకర్తవ్య నిర్వాహణమునకుఁ గడంగుఁడు—

అందఱు—ఇదుగో యిప్పుడే పోవుచున్నారము. అందముగన్గొంచు ముగాని తిరిగిరాము.

(9) అనబంధము

కం—మంచిదిపొండు. (అందఱునుపోవుదురు.)

(తెరపడును.)

శ్రీ

సంగీతకృష్ణలీల.

ద్వితీయాంకము

రంగము:— నందుని గృహము.

(యశోదయుఁ గొందరు గోపికలు ప్రవేశింతురు.)

యశోద— ఏమే సరోజినీ! చిన్నకృష్ణయ్యకు జలక మాడింపవలయును. ఇప్పటికే చాల ప్రొద్దెక్కినది. ఎట్లే?

సరో— నా చేతిలో నిలువడమ్మా? నేను జలకమాడివ్వలేను. అదిగో! మేనత్త వచ్చుచున్నది. ఆమె వీనికి పినతాతమ్మగూడఁ గావలయును, చాలా యోపిక గలది, నీకొడుకు దుడుకు లన్నియు నోర్చుకొనఁగలదు,

యశో— అవును, ఆమెయే పోయవలయును. నాయనమ్మా! నీమనుమనికిఁ గొంచెము నీళ్ళు పోసిపోదూ?

లలిత—(ప్రవే) అయ్యో! నాకంటె కన్న పనియేమున్నది? పిలువుము నీచిన్ని కుమారుని. (ముసిముసి నగవులతో శ్రీకృష్ణుని తీసికొని కాళ్ళకోడించి కూర్చుండఁ బెట్టుకొని) యశోదా! కొంచెము తైలము తెమ్మా. కృష్ణయ్యకు తలయంటుదను (యశోద తైలమిచ్చును)

లలిత — (తీసికొని పలకరించుచు) చూడవే! యెట్లులేచున్నాఁడో చూడవే! కృష్ణుడు లేవగా మరల గూర్చొండఁబెట్టును. అట్లులేమన్న, అందఱు నవ్వుదురు అమ్మా! కొంచెము వస

సరో — చూడవమ్మా చూడు నీకొడుకెంత నల్లవాఁడో? పసుపు బూసినను నల్లగనే యున్నాడు. ఇంతిచక్కని కొడుకునుఁ జూచుకొనియేనా అమ్మా, అంత సంతోషము.

యశో — (చిరునవ్వుతో) నాకొడుకు కేమే! వజ్రాలు, మొహరీలు, నల్లనివాఁడైన మాత్రమేమి, ఇంద్రనీలచ్ఛాయ. నీనవ్వువర్ణముకన్న మాచిన్నికృష్ణుని శ్యామల శరీరమే యందముగ నున్నది.

సరో — (నవ్వుచు) నిజమే, నిజమే! కాదుపాపము, ఎంతచక్కని వాఁడు! ఎంతచక్కనివాఁడు.

లలిత — ఇంకనీరుబోయకమ్మా, పిల్లవాఁడుచాలసేపు నానకూడదు, (యశోద నీరుబోయును) శ్రీరామరక్ష — శ్రీరామరక్ష — సీతమ్మరక్ష — సీతమ్మరక్ష. (అనిమూడుమారులు జలము కృష్ణునిపై ద్రిప్పి తుడుచును.)

(యశోద పాడుతూ పిలువగా కృష్ణుఁడు గంతులువైచుచు ప్రవేశించును)

(10 అనుబంధము)

యశో — సరోజినీ! కస్తూరి తిలకమునీవుబెట్టవే, పాపము నాయన్న పెద్దమనిషి. నీవైననో బాగుగాఁ బెట్టఁగలవు.

సరో — తప్పునా అమ్మా! నీకొడుకుతో అంతా అసాధ్యమే. మఱందేమి మమ్ముద్ధరింపఁ గలఁడో కాని (తిలకము బెట్టిధూపము వేసి తొట్లలోనుంచి) అమ్మా నే నేగవచ్చునా?

యశో — అయ్యో! అప్పుడే పోయెదవ టే! నీపాటయునిన మాచిన్నికృష్ణయ్య యెంతోప్రేమతో వినును, ఒక్కలాలిపాట, ఒక్క జోలపాట పాడిమరి పోవే.

సరో—అట్లాగే నమ్మా

లలి—నేనుగూడపాడెదనులే; పాడు.

సరో—(లాలిపాట) లాలిజగదభిరామ లావణ్యసీమా, లాలితారక నామ లాలి శ్రీకృష్ణా ॥లాలి॥ మేలైనముత్యాల మాలికలతోడ, నీలమేఘముఁబోలు నెమ్మేనితోడ చాలలోకము లేలు సత్కరుణతోడ. గ్రాలుచుందువు నీవుఘనమైన రేడా! ॥లాలి॥ ముక్కోటి దేవతలు మూఁగిసేవింప జొక్కి దివ్యర్షులు స్తోత్రమొనరింప మ్రొక్కిభక్తులునీదు మూర్తిభావింప జక్కగా నొప్పెదవు జగము హర్షింప ॥లాలి॥

లలి—(కూనిరాగముఁ దీయును)—లాలి—అద్దాలతొట్టెలో నందంబుగాను, ముద్దుగమురిపెమల్ మాటగట్టుమనూ, అద్దిరాకను మూసినట్లేమాయచునుస్ద్దురాబోవనినేనెరుంగుదునూ, ॥లాలి॥

సరో—యశో—(పకపకనవ్వెదరు) కృష్ణుఁడుగూడనవ్వుచుండును)

లలి—ఏమే! అట్లునవ్వెదరు. నాకేమిరాగమువచ్చునా? తాళము వచ్చునా? ఏదో నాకువచ్చినట్లు నేనుపాడినాను.

సరో—కోపపడకమ్మా అదిగో? చిన్నికృష్ణయ్యగూడ నవ్వుచున్నాడు. (మరల నవ్వును)

లలి—నాచిన్ని కృష్ణుడు నాపాటకు నవ్వుటలేదు. మీకు తెలివితక్కువఁగూర్చి నవ్వుచున్నాఁడు.

యశో—మావాఁడు చాలబుద్ధిమంతుఁడు. ఎవ్వరినిగూర్చి నవ్వఁడు, వానిలో వాడేదయో నవ్వుకొనుచున్నాఁడు. మీరుమీకను కూలమౌఁగ మాట్లాడుకొనుచున్నారు.

(11) అనుబంధము

సరో—అవునమ్మా ఒకజోలపాటగూడ పాడెదను—(అని తొట్టి నూపుచు) జోలపాట—జోజో కులోద్ధార జోజో యుదారా జోజో మహాధీర జోజో కుమార ॥జోజో॥ సత్యమును ధర్మ

మును జాలగనోసర్చి యత్యధికమగు జగము లన్ని యునుచేర్చి
సుత్యాంతోట్టెగా ముదమొప్పగూర్చి నిత్యంబుసుఖముగా
నిదురింపవయ్యా ॥జోజో॥ తీయనిరాగముల్ దీసిపులకింపహా
యిగా నారదుండు హర్షముజనింప వేయిచేతులతోడ వీణె
వాయింప బాయక తొట్టెలో బవళింపుమయ్యా ॥జోజో॥
మెరిపెముల్ వెదజల్లు ముఖకాంతితోడ ముద్దులూరెడు
చిన్నముంగురులతోడ, సరయునింపగు మందహాసంబుతోడ,
నరజన్మమెత్తితివి నా చిన్నకృష్ణా ॥జోజో॥

యశో—సరోజినీ! మంచిపాటపాడితివే, చూడుకృష్ణుడెట్లు చూచు
చున్నాడో? ఏదో చెప్పవలయునని యున్నట్లున్నదే. (అని
కృష్ణుని చెంతకరిగి నాయనా! కృష్ణయ్యా!ఏమి! (యశోద
మొగము జూచుచుఁ గృష్ణుండు పకపక నవ్వును) ఉ! ఏమి
(కృష్ణుండు, ఊఁగా—ఉంగా అని యేమో ముచ్చటబెట్టును)
నవ్వును) ఊ (కృష్ణుండు ఊఁ అనును) ఊఁ మరల నట్లేయ
ని నవ్వును) ఊఁ చీ పో-(అని ముద్దుపెట్టుకొని) తండ్రీ యిం
క నిదుర బొమ్మా (కృష్ణుండు తొట్టెలోఆడుకొనుచుండును)
(ముందునుజూచి) ఆహా! సరోజనీ! ఈమె యెవ్వరోయిటువ
చ్చుచున్నది. ఎంతచక్కగా నున్నదే! చూడుచూడు

సరో—(చూచి) అవునమ్మా! మంచి చక్కనిది

(తర్వాత) మాయాసుందరియైన పూతనయను రాక్షసి ప్రవేశించును)

యశో—అమ్మా! ఇటురమ్ము; ఇందు గూర్చుండుము.

పూత—కూర్చుండుట కేమిగాని, నీకుమారు నొక్కమారు చూడ
నిచ్చెదవా?

యశో—అదేమిభాగ్యమమ్మా! అట్లే చూడనిచ్చెదను. (అని తొ
ట్టెచెంతకరిగి కృష్ణుండు కదలకుండఁ బండుకొనియుండఁ జూచి
జూచి అమ్మా! కుఱ్ఱవానికిప్పుడే నిద్రపట్టినది. కొంచెముండు
ము, లేచిన తర్వాత చూపెదను.

పూతన—(విదిలించుకొనక తొట్టెచెంతకరిగి) నాయనా! నిద్రించు
చున్నావా? మానాయనా రారా! మాఅప్ప రారా? మా
తండ్రిరారా! (అని కృష్ణునిపైని చేతులు సాచి యెత్తుకొనం
బోవ

యశో—అయ్యో! ఇదేమియాగడము, నిద్రబోవుచున్న వానిని లేపు
చున్నావు?

పూత—ఇంతలోననే నీకొమరుఁడు కందిపోయెనా యేమి? పాపము!
చాల యాఁకలిగొనినట్లున్నవాఁడు. రా! నాయనా! ఆఁకలి
యగుచున్నదా తండ్రీ! (కృష్ణుఁడు (ఊఁ అనును) అగుచునే
యున్నదా? ఓరి నాపిచ్చితండ్రీ!

క. నాచనుబాలొకగ్రుక్క—
వోచిన్నికుమార! త్రావు • మొయ్యన పిదపన్
నీచెలువము లుఱుఁగవచ్చును
నాజీవము సఫలమగును • నళినదళాక్షా!

రారా! నాయన్నయ్యా! రా! (అని తొట్టెలోనుండి యెత్తి యొ
డిలో కూరుచుండఁ బెట్టుకొనును.)

యశోద—సరి! సరి! లేవమ్మా మాపిల్లవానిని ముట్టుకొనకుము
వలదువలదు. మాపిల్లవానికి నీవేమియు బాలిడవలదు. నీ
పాలుత్రాగకే మాపిల్లవాఁడెమరు చూచుటలేదు అయ్యో!
అయ్యో! ఎంత చెప్పినను విన వేమమ్మా ఊరకయున్నదాన
వూరకుండక నిద్రబోవువానిని లేపి పసిగా పాలుపాలని వే
పుకొనుచున్నావు ఇక్కడనుండి లేచి వచ్చిన దారిం పొమ్మ

సరో—ఏమమ్మా? నీకుఁగాదటమ్మా చెప్పునది! సరిసరి! బాగుగనే
యున్నది. మర్యాదగా రమ్మనినందులకుఁ దగిన ప్రాయశ్చిత్త
ము చేయుచున్నావులే! ఈకాలములో నెవ్వరిఁ గౌరవింపగూ
డదు. అన్నట్లేమమ్మా, యెంత చెప్పినను కదలకున్నది.

లలిత—నీకేమి చెముడా యేమి? యశోదమ్మా! యశోదమ్మా!
చూచెదవేమి? పిల్లవానిని దీసికొనుమ్మా. మంచిమాటలతో

నెంత చెప్పినను వినునట్టులేదు. నేనుపుట్టినప్పటినుండి యెంద ఱినో చూచితినిగాని, యింతటి మొండిరక్కసి నెక్కడఁగూ డఁజూడలేదు.

పూత — (తనలో) ఓహెూ! ఈమెనన్ను గుర్తించెనా యేమి? కాదు కాను. మాటవరుసగా నిట్లుపల్కినది (ప్రకా) అట్లుకోపప డెదరేమమ్మా? ఎందులకింతకోపము? మీపిల్లవానినినేనేమి చేసితిని? చూడెక్లేడ్చుచున్నవాఁడో? ఎంతయాఁకలియైనదో, పాపము! నాయనా! కడుపునిండఁదాగి యాఁకలిఁ దీర్చుకొ నుము. (అనిపాలీయుఁగా దానిప్రాణములతోఁగూడ, బీల్చు చు, హస్తములతోస్తనములను బీడించుచుండ) సరిసరి లేయందరి పిల్లలవంటివాఁడవని పాలియ్యవచ్చితిని నీవందరివంటివాఁడవు గావు వింతవాఁడవు అబ్బా! అబ్బా! (బాధపడుచు) విడువుము విడువుము. అయ్యయ్యయ్యో! అయ్యయ్యయ్యో! చాలు! చాలు! బుద్ధివచ్చె, బుద్ధివచ్చె! (విరచుకొని రాక్ష స శరీరముతో భూమిపయింబడి విలవిలదన్నుకొనిచచ్చు ను. కృష్ణుఁడు దానిపై నాడుకొనుచుండును)

యశో — అమ్మయ్యో! అమ్మయ్యో! రాక్షసి రాక్షసి. నాయనా కృష్ణా రా! రా! బూచి బూచి (తటాలున కృష్ణుని దీసికొని వచ్చి దూరముగ, బోయి పెద్దగా, ఓహూ! ఇటెవ్వ రును లేరా? రాక్షసి రాక్షసి (నందాదులు ప్రవేశించి రాక్ష సి నీడ్చుకొని పోవుదురు) నాయనా! జడిసికొంటివా? (అని యూరార్చుచు) సరోజనీ! చిన్నికృష్ణుఁడు భయపడనట్లున్న వాఁడు ఏమిసేయుదునే! (కన్నుల నీరు బెట్టుకొనును)

సరో — అట్లు కన్నులనీరు బెట్టుకొనెదవేయమ్మా! నీకుమారునకేమియు భయములేదు. కొంచెము గధూళియు గోమూత్రం బును జల్లి యాచమనంబుఁజేసి రక్షకట్టుము తర్వాత కొంచె ము పాలిచ్చి పరుండఁబెట్టుము. (యశోద యట్లుచేయును)

కృ—(తనలో) ఈతొట్టిలో శకటాసురుండున్నవాఁడు వీనిని సం
హరించెదంగాక (అని యూరక కాలుచేతులాడించుచు నే
డ్చుచుండును)

యశో—సరోజినీ! ఊరక కాలుచేతులాడించుచు నిట్లేడ్చుచున్నవా
డేమే! ఇప్పుడేగదే పాలిచ్చితిని.

సరో—ఏమో నాకుమాత్రమేమి తెలియును?

కృ—(ఊరక గిలగిల దన్నుకొనును; అంతట శకటాసురుఁడు భూ
మిపైఁబడిచచ్చును)

యశో—అమ్మయ్యో! మరల నెవ్వఁడో దనుజుఁడు వచ్చినాఁడే,
ఇఁక మనమిందుండరాదు. అవ్వలి గృహంబున కరుగుద
ము. (అని కృష్ణుని భుజముపై నిల్పికొని పోవుచుండ నుడి
గాలి వీచి శ్రీకృష్ణుని పైనఁదీసికొనిపోవును) అయ్యో! స
రోజినీ! అయ్యో లలితా! నేనేమిసేతునే, నాకృష్ణుఁడేడే,
నాచిన్నికృష్ణుఁడేడే! నాముద్దుకృష్ణుడేడే, నావరాల కృష్ణు
డేడే, అయ్యో దైవమా! నేనెంత పాపజాతినైతిని! హా!
నను గన్నతండ్రీ! ఏమనుచుంటివి నాయనా? భుజముపై ను
న్నవాఁడవు భుజముపైననే మాయమైతివా? ఈ పాడునుడి
గాలి యెక్కడనుండి వచ్చెను! ఇంక నీసుందరవదనార వింద
ము నెట్లుగాంతును. నేనెందుపోదును (అని దుఃఖించు
చుండ తృణావర్తునిపై నెక్కి కృష్ణుఁడాకసమునుండి పడును.
తృణావర్తుఁడు చచ్చును.) నాతండ్రీ! వచ్చితివా? నావరా
లతండ్రీ! వచ్చితివా? (అని తటాలున నురికి పట్టుకొని ఇఁక
రంతు. ఇం దొక్క నిముసమైన నిల్వరాదు. నిల్చినచో నిట్టి
చేటోపకష్టములు తటస్థించును. (అని యచటు నిష్క్ర
మింతురు)

(తెరవాలును).

రంగము:— యశోదగృహము.

(యశోదయు, ఇందిరయుఁ గృష్ణుఁడును బ్రవేశింతురు)

(12 అనుబంధము)

యశో— ఇందిరా! నేనేమిసేయుదునే; మాబాల కృష్ణునిలీలలు కడు చిత్రములై అవాఙ్మానసగోచరములుగా నున్నవి. ఎంత జోకొట్టినను నెంత లాలించినను పోరు మానకున్నాఁడు. ప్రొద్దుటనుండి యొకేరీతిగా వెక్కి వెక్కి యేడ్చుచున్నాఁడు. మయిల సోకినదేమో యని జలక మాడించి రక్షబెట్టితి ఇంకెన్నియో చేసితి; నెన్ని జేసినను దన యేడ్పు మానకున్న వాఁడేమిసేతునే?

ఇందిర— అమ్మా! యశోదదేవీ? ఇదేమమ్మా! యీదినమిట్లేడ్చుచున్నాఁడు? ఆకఁలి యగుచున్నదేమో కొంచెము పాలిమ్ము

యశో— ఇంతకుముందే యిచ్చితి. చూడవచ్చినవారెల్లరు నెత్తుకొని లాలించిరి. కాని నిముసమైన నేడ్పుమానఁడు. నీవెత్తుకొని కొంచెమోదార్పుము. అప్పుడైన నూరుకొనునేమో? (ఇందిర యెత్తుకొనఁ గృష్ణుఁడేడ్చును) ఇందిరా నీవెత్తుకొనినప్పటినుండియు మరియింత యేడ్చుచున్నాఁడేమే? ఇంకతొట్టెలో బరుండబెట్టుము. జోలపాటబాడుము (పరుండఁబెట్టి యూఁపుచు జోలపాడును.

ఇందిర— నేఁడేమోగాని పిల్లవాఁడు చికాకు పడుచున్నవాఁడు; (ముందుజూచి) అదిగో! రాధయుఁ గమలయు వచ్చుచున్నారు. (రాధయు కమలయుఁ బ్రవేశింప)

యశో— రాధా! రావే! నీమేనల్లుఁడీ ప్రొద్దుననుండియు నీవు వచ్చి యెత్తుకొనవైతివని యొకేరీతిగా నేడ్చుచున్నవాఁడు. కొంచెమెత్తుకొని బుజ్జగింపు

రాధ— (నవ్వుచు) నిజమేనమ్మా! నేనునదే యనుకొనుచు వచ్చుచున్నాను (అని కృష్ణునెత్తుకొన కృష్ణుఁడేడ్పు చాలించి రాధ మొగముజూచి ముసిముసి నగవులు నవ్వుచు నూరకుండును)

యశో — రాధా! నేఁడిది నీకు పరిహాసముగాఁ దోఁచినది. చూచితివా నిముషములో నేడ్పుచాలించి కిలకిల నవ్వుచున్నాఁడు.

రాధ — అట్లేమియుఁగాదు నిద్రవచ్చుచున్నది గావున నేడ్చిమేడ్చి యూరకున్నాఁడు. కమలా! నీవెత్తుకొనవే, యూరకొనునో యూరకొనఁడో చూతము.

కమల — (ఎత్తుకొనఁ గృష్ణుఁడు మూలనేడ్వఁగా) అమ్మో! గుక్కదిప్పకుండ నేడ్చుచున్నాఁడిదియేమోనమ్మా! నాయొద్దనుండఁడు, చంకనుండి జారిపోవుచున్నాఁడు; నీకును కృష్ణునకే తగునమ్మా! (ఇచ్చును)

యశో — చూచితివా? నీచెంతనున్నచో నూరకున్నాఁడు రాధా మీయింటికిఁ దీసికొనిపోయి యేడ్పుమాన్పిన తర్వాతఁ దీసికొనిరావే.

రాధా — ఏమోనమ్మా! నీకొడుకు చాలామంకువాఁడు. నాచెంతనుండునో, యుండఁడో నీయొద్దనే యుంచుకొనుము (యశోద యీఁబోవఁ గృష్ణుఁడేడ్చును)

యశో — అదిగో! నేఁజెప్పలేదా! మీయింటికిఁదీసికొనిపొమ్మ.

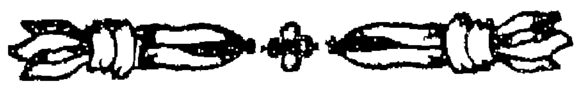
రాధ — అట్లేయమ్మ (అనినవ్వి) ఏమేకమలా! ఇందిరా! మీరింటికి వచ్చెదరా, కొంచెముసేపిచ్చటయుందురా! (తెరలో) అమ్మా

రాధ — అదిగో మారాముఁడు బిలచుచున్నాఁడు. నేఁబోయెద.

నమల — సరే! అట్లయిన మేమును మాయిండ్లకుఁ బోవుదుము.

(అని యందఱు నిష్క్రమింతురు)

రంగము:—రాధా గృహము.

(13 అనుబంధము)

(రాధ ప్రవేశించును)

రాధ(శ్రీకృష్ణునొడిలో నిడుకొని) జగన్మోహనా! శ్రీకృష్ణా! ఇప్పటినుండియు నాయందింత ప్రేమయా? ఏమినాయదృష్టము ఈవ్రేపల్లెలో నాకన్న ధన్యులెవ్వరు? నావలె నింకొకరు నిన్ను సేవజేయలేదు. నిన్ను జూడకున్న నేను క్షణకాలమైన నిల్వగలనా. నీదివ్యమంగళ విగ్రహాసందర్శనమే నాయానందము. నీయానందమే నాసర్వస్వము. రాధవేఱును కృష్ణుండు వేఱును గాఁజాలరు వానికి భేదములేదు. రాధాకృష్ణుల నామైక్యమందే సారస్యమున్నది. అందేమాధుర్యమున్నది. అందే యమృతమున్నది. అందులకే నేనునిన్నింతగాఁ బ్రేమించుచున్నదానను. అజ్ఞులకు, మూఢులకుపామరులకుఁగళంకితము గఁగనంబడును గాని, నిశ్చయముగా నాప్రేమము నిష్కళంకము. పవిత్రము. శాశ్వతము రాధాకృష్ణ మహామంత్రము చతురక్షర రాజితము. రాధాకృష్ణులు అను సంచాక్షరి తప్పక ఫలమిచ్చు. కృష్ణా! రాధాకృష్ణా! రాధాకృష్ణా! రమ్ము. రమ్ము. సుగంధతైలముతో నీవెంట్రుకలను జిక్కుదీసి కోమల కుసుమదామములఁ ముడిచెదను. నీసేవచేయుటయే నాకుఁగర్తవ్యము. నీయాజ్ఞానిర్వహణమే నాప్రయోజనము. (అని తలదువ్వి మల్లెపువ్వులు దండలుగట్టిధరింపజేసి) కృష్ణా! ప్రాణనాథా! నీమొగమును దిన్నగ నిల్పుము. నీకు గస్తూరి బొట్టుదిద్దెదను. కదలకుము. (అని తిలకము బెట్టి. ఇదిగో! ఈఫలముల బుచ్చుకొమ్ము. ఈనవనీతము భక్షింపుము 'అని తినిపించి మాటిగడిగి మాటిమాటికి ముద్దు

బెట్టుకొనుచు) కృష్ణా! నీవిఁక నిద్రింపుము నీకొఱకు విరజాజు
లు దెచ్చితి శయ్య నేర్పరచితిని

కృ—(తనలో) అహా! ఏమి యీ ప్రియమా ధుర్యము? కొంచెమీమె
ను సంతోషపెట్టెదఁగాక (ప్రకా) అత్తా! అక్కా! అని రాధ
ప్రక్కఁబరుండి (తనలో) ఇప్పుడు నిద్రించుచున్నట్లు నటించి
యీమె మనోభావంబును గన్పెట్టెద (కన్నులు మూయును)

రాధ—కృష్ణా నా పాదమస్తకముఁ జక్కఁగా దిలకించి అహా! బాలుం
డయ్యు నీ జగన్మోహనాకారుఁడు తన యసమానలావణ్యంబు
న మన్మథునైన, క్రిందు సేయఁజాలి యున్నవాఁడు. విచా
రించిన నీకుమారుఁడు జన్మించినది మొదలుకొని యదేమో
కాని నాచిత్తంబు మోహాయత్తంబై యున్నది. ఒకక్షణమై
న నేతద్విరహంబున నోర్వఁజాల (కృష్ణునుద్దేశించి) శ్రీకృష్ణా
నా చిన్నికృష్ణా! నా ప్రాణనాథా! నా ప్రాణప్రియా! నిక్కముగ
వచించెద. ధరణీంద్రుఁడెఱిఁగి దండించిన దండించుఁగాక! అ
త్తమామ లెఱిఁగి యెడబాసిన బాపుదురుఁగాక బంధువులాదరిం
పకున్న నాదరింపకుందురుఁగాక! యితరులెఱింగిచులుకఁగాఁజూ
చినఁజూతురుఁగాక యింతయేల నా ప్రాణేశ్వరుఁడెఱింగి ప్రా
ణంబులఁదీసికొనియెడుఁగాక! మనోవాక్కాయకర్మంబులచే ని
న్ను విడువఁజాలను. విడనాడి బ్రతుకఁజాలను చిన్నికృష్ణా! ఎన్న
డు నిన్నుఁగూడి సౌఖ్యములనుభవింతునో యెన్నఁడు నీవు
పెద్దవాఁడవై నా యనురాగవృక్షంబును ఫలవంతముగనొ
నరింతువో, యెన్నఁడు నా యౌవనప్రసూనము నీకర్పింపబడు
నో యెన్నఁడు నా విచారాంధకారము నీ ప్రేమసూర్యకిరణంబు
లచే పటాపంచలై పోవునో, నా కీజన్మమున నట్టిభాగ్యము
చేకూరునా! నా మనోరథము సిద్ధించునా! నా తపంబు పండు
నా! నా నోములు నా కభీష్టప్రదంబులగునా! ప్రాణనాథా!
ప్రాణప్రియా! ప్రాణేశ్వరా! ఏ నొక్కతెనని తలంపకుము. ఈ
గోపికలెల్లరు నీ దాసీజనములే.

సీ. నీయధరామృత ♦ నిర్ఝరంబులనేఁడు
సేరి వాతెరలపైఁ ♦ జిలుకకున్న
నీవిశాలాంచిత ♦ నిర్మలవక్షంబు
కుచకుట్మలంబుల ♦ గూర్పకున్న
నీరమ్యతరహస్త ♦ నీరజాతంబులు
చికురబంధంబులఁ ♦ జేర్పకున్న
నీకృపాలోకన ♦ నివహంబుమెల్లన
నెమ్మొగంబులమీఁద ♦ నిలుపకున్న
గీ॥ నీసవీనమాన ♦ నీయనల్లాపంబు
కర్ణరంధ్రదిశలఁ ♦ గప్పకున్న
నెట్లుబ్రదుకువార ♦ మెందుజేరెదువార
మధిప! వినఁగదగదె ♦ యాఁదుకుయిలు.

ఇప్పుడింటిలో మామలేదు! భర్త లేదు అత్త లేదు. ఇంకెవ్వరును లేరు. ఇట్టి సమయమున నీవేవయః పూర్ణుఁడ వైనచో నేనెట్లుందునోగదా? నేనెంత యానంద మనుభవించు చుందునో గదా? ఎక్కడిమాట! అంత యదృష్టము నాకు లభించునా?

కృ—(కన్నులు నులుముకొనుచు లేచి) అత్తా! ఏమేమో యనుకొనుచున్నావు.

రా—ఏమనుకొనిన నేమి లాభము.

కృ—లాభము లేకేమి కొంచెము చెప్పుమా?

రా—ఏమియు లేదు

కృ—సరే, నీవు చెప్పకున్న మానెగాని, నేనొకటి చెప్పెద వినియెదవా?

రా—నాకు నీదాస్యముకన్న వివేకమేమున్నది? చెప్పుమల్లెవి. మను

కృ—నీవు పోయి కవాటమును బంధించి రమ్ము.

రా—(నవ్వుచు) కృష్ణా! ఎందులకు?

కృ—అదిగో! నీవు ప్రశ్న వేయుచున్నావు. నీవు మొదటికే చెప్పకపో వచ్చునుగాని నేను చెప్పినను వినఁగూడదా?

రా—(నవ్వుచు) చాలులే! నీవు చెప్పునంత చిన్నవాఁడవేగాని నీ మాటలు—

కృ—అబ్బో, నీవిచారమంత యేమైనది, కోకిల నవ్వుచున్నావు? నేనేదో నీకు మంచి చేయవలెనని నీవు చిన్నవాఁడవని తిరస్కరించుచున్నావా? నేను చిన్నవాఁడనా? నీవేయంత పెద్దదానవు గాఁబోలు.

రా—(కృష్ణుని ముద్దుగొని) నీ టక్కరిమాటల కేమి, పోనీ! నీవు చెప్పినట్లుగనే తలుపు వేసి వచ్చెదనులే! (అట్లుచేసి) ఇంకఁ జెప్పుము.

కృ—చెప్పుట కేమున్నది? అదనే యిష్టములో నున్నది.

రా—అదిగో! మరల నీ మాయమాటలు ప్రారంభించినావు. నీవు చెప్పదలంచినదేమో చెప్పుము.

కృ—సరే! చిన్నవాఁడను గాని, నేను పెద్దయగుట మంచిదా, ఇట్లే చిన్నగానుండుట మంచిదా?

రా—కృష్ణా! ఈ సమసంశయ మెందులకు! నీ వెప్పుడు పెద్దవాఁడవగుదువో యని గంపెడాసించి యున్నదాన, నయిన నేండ్లు రాకుండ నిప్పుడెట్లు పెద్దవాఁడ వగుదువు?

కృ—అట్లు కోపగింపకుము. చిన్నతనమున మా గురువుగారు నాకు రెండు మంత్రములను జెప్పెను.

రా—(నవ్వి) సరి! నీవు మంత్రగాఁడవా!

కృ—మంత్రగాఁడనో, తంత్రగాఁడనో, యిప్పుడే చూచెదవులే!

రా—ఆ మంత్రముల పేరేమి?

కృ—వాని పేరుతో నీకేమి పని? దాని మహిమ చెప్పెదవినుము. వానిని జపించి చిన్నగాఁ గావలెనన్న చిన్నగా నగుదును. పెద్దగా వలెనన్నఁ బెద్దగా నగుదును. అది నాకు వచ్చును.

రా—(తొందరగ) అట్లయిన నిప్పుడే పెద్దవాఁడవు గమ్ము.

కృ—ఇదిగో పెద్దవాఁడ నయ్యెదను. మంత్రము జపింతునా? [illegible]లో నెవ్వరును లేరుగదా?

రా—ఎవ్వరు లేరు

కృ—(కన్నులుమూసికొని) ఓకృష్ణుడా! రాధ జెప్పినఁ గావునఁ బెద్దవాఁడవు గమ్ము.

రా—(నవ్వుచు) ఇదేమిమంత్రము, ఇదేమిజపము?

కృ—(కన్నులు దెఱచి) అత్తా! ఏను పెద్దవాఁడనైతినా?

రా—(పకపక నవ్వుచు) ఆ! యథావత్రికారమునకు లోపములేదు (అని యెత్తి ముద్దుపెట్టుకొనును.)

కృ—ఏమిరా? అంతేనా? ఈసారిచూడుము. మంత్రమును బాగుగా పఠించెదను. (అని కన్నులు మూసికొని పెద్దవాఁడను గావలెనని పదిసారులనును, రాధ యూరకనవ్వుచు ముద్దుపెట్టుకొను చుండును. కృష్ణుఁడు పెద్దవాఁడగును.)

రా—(బెదరి వెనుకకు తగ్గి యాశ్చర్యముతో) ఆహా ఇదేమి వింత? ఈమనోహరుఁడు సామాన్యుడుగాఁడు. ఆదిదేవుఁడు. ఇమ్మహాత్ముని యవతారము వలన మేమందఱము బవిత్రులమైతిమి. మాపాపంబులు పటాపంచలై పోయినవి. మాకన్న ధన్యులు లేరు. మాకన్న సదృష్టవంతులు లేరు. ఆహా ఇట్టివింత యెందైనఁ గలదా! ఆదినారాయణుడు తానొకచిన్ని శిశువు గావలసి వచ్చెనుగదా? ఆహా! కాలమహిమ

సీ. ఏబాముతెలుఁగక ♦ తేఁపారుమేటికిఁ
బసులకాపరియింటఁ ♦ బాముగలిగె
ఏకర్మములులేక ♦ యొనయునెక్కటికి నీ
జాతకర్మంబులు ♦ సంభవించె
ఏతల్లి చనుబాలు ♦ కెఱుఁగనిపోఁడుము
శోదచన్నులపాలు ♦ చొరవనేఁడె
ఏహానివృద్ధులు ♦ నెఱుగని బ్రహ్మంబు
పొదిగిటిలోవృద్ధి ♦ బొందఁజొచ్చె

గీ॥ ఏతపములనైన ♦ నెలమిబండవిపంట
వల్లవీజనముల ♦ వాడబండె
ఏచదువులనైన ♦ నిట్టిట్టిదనరాని
యర్థమవయవముల ♦ నందమొందె.

ఆదినారాయణా! అవ్యయానందసామ్రాజ్యసింహాసనాధీశ్వరా శ్రీకృష్ణా!

సీ॥ ఏనీగుణములు క ♦ ర్ణేంద్రియంబులుసోక
దేహతాపంబులు ♦ దీరిపోవు
ఏనీశుభాకార ♦ మీక్షింపఁగన్నుల
కఖిలార్థలాభంబు ♦ గలుగుచుండు
ఏనీచరణసేవ ♦ వేప్రొద్దుజేసిన
భువనోన్నతత్వంబు ♦ బొందగల్గు
ఏనీ లసన్నామ ♦ మేప్రొద్దుభక్తితోఁ
దడవిన బంధసం ♦ తతులువాయు

గీ. నట్టి నీయందు నాచిత్త ♦ మనవరతము
నచ్చియున్నది నీయాన ♦ నానలేను
కరుణజూడుము కంసారి ఖలవిదారి
శ్రీయుతాకార మానినీ ♦ చిత్తచోర.

శా. నీపద్యావళులాలకించుచెవులు ♦ నీనామవాక్యంబులున్
నీపేరంబనిసేయుహస్తయుగముల్ ♦ నీమూర్తిపైఁజూపులున్
నీపాదంబుఁ బొందుమ్రొక్కుశిరముల్ ♦ నీసేవపైఁజిత్తముల్
నీపై బుద్ధులుమాకు నిమ్ముకరుణన్ ♦ నీరేడపతీ! శ్రీధరా!

కృ—(గనలో) ఈలేమకి మోహముదీరి భక్తిరస ముద్భవించినది. ఇంక నీమెను మోహపశువాలిగా నొనర్చెద. (ప్రకా) అత్తా! ఇదిగో! నామంత్రము సఫలమైనది.

రా— నవ్వి) కృష్ణా! అయిన నన్నిప్పు డేమిచేయుమందువు.

కృ—నీవేమి చేయవలయునో నేఁజెప్పవలయునా? నన్నిందులకు

బెద్దవాడవు గమ్మనికోరితివో అది కొంచెము జ్ఞాపకముజేసి కొనుము.

రా—నీవు మాయకాఁడవు నీమాటలు మాయమాటలు నీతోనెవ్వరుమాటలాడఁగలరు.

కృ—పోనీలే, నేనే చెప్పెదను ఈశయ్యపైఁ గూర్చుండుము.

రా—(నవ్వుచుఁగూర్చుండి) ఇఁక నేమి చేయవలయును?

కృ—నీనేత్రాంచలమువలె రసంబును వెదజల్లుచు, నీనడుమువోలె పిడికిటం బట్టదగి, నీకుచకుంభములవలె నఖంబులం గ్రుచ్చబడి, నీచిత్తంబువలె నమందరాగంబునుబుట్టించుచు, నీగాత్రంబువలె గామప్రదంబై నీయధరంబువలె రుచికరమై, యేది యుండునో దానిఁ దెమ్ము.

రాధ—(నవ్వుచు) ఓహో! తాంబూలమునకై యెంతకథ గల్పించితివి. అట్లైతెచ్చి యిచ్చెదను (తెచ్చియిచ్చును.)

(తెరలో తలుపుగుద్ది) తలుపు తలుపు.

రాధ—(భయముతో) అయ్యో! ఇంకేమిసేయుదు? ఈనందమహాగరంబున మునింగి నానాథునకు భోజనపదార్థములను దీసికొని పోనైతిని. క్షుధాతురుండై మహాక్రోధంబునవచ్చియున్నాఁడు. ఇంకేది తెరువు? ఈకృష్ణుఁడే శరణ్యము (కృష్ణునితో) కృష్ణా! నానాథుఁడు వచ్చి పిలుచుచున్నాఁడు.

కృ—అయిన నన్నేమి చేయుమందువు? నాకును భయమగుచునే యున్నది.

రాధ—ఇంకెట్లు?

కృ—ఇంకెట్లు?

రాధ—అతఁడు వచ్చిన నూరకుండునా?

కృ—అతఁడు వచ్చిన నూరకుండునా?

రాధ—ఈకష్టమంతయు నీవలననే వచ్చినది.

కృ—ఈకష్టమంతయు నీవలననే వచ్చినది

రాధ—ఎట్లు?

కృ—ఎట్లు?

రాధ—నీవు పెద్దవాఁడ వగుటచేతనేగదా యింతవచ్చినది? నీవుచిన్న వాఁడవుగనే యుండినచో నానాధుఁడువచ్చి కొంచెముకోపించి యనుమానములేక నెడలిపోవును. ఇప్పుడట్లు వెడలిపోవునా?

కృ—నీవు నన్నూరకొనక నీవే యింత చేసితివి. నీనాధుఁడులోనికివచ్చిన నన్నూరకవిడచునా? ఇదిమాయమ్మకు తెలియునో యేమో! నన్నేల మీయింటికిరమ్మంటివి? (అని గడ గడ వడకును.)

(తెరలో మరల తలుపుగుద్ది)

ఏమే, యింక నెంతసేపని యిట్లుందును. తలుపుదీయుదువా, లేదా?

రాధ—(భయముతో) కృష్ణా! చిన్నమంత్రము పెద్దమంత్రము నీకు వచ్చునుగదా? నామనవి నాలకించి నాయందు దయయుంచి యెప్పటియట్ల చిన్నవాఁడవగుము. లేకున్న నానాధుఁడు నన్నును నిన్నును నూరక విడువఁడు.

కృ—(వెలవెలబోయి) అయ్యో! అత్తా! భయముచేతనేనామంత్రము మొదటికేమఱచితిని.

రాధ—మఱచిన నెట్లు? ఎట్లయినను జ్ఞప్తికిఁదెచ్చికొనుము.

కృ—అత్తా! ఇప్పుడది జ్ఞాపకమురాదు. నేనేమి సేయుదును? (తనలో) కాళ్ళుకాలుచున్నవి. కడుపులో నాకలియగుచున్నది. తలుపికను తీయుటలేదు. ఏమిమాటాడవు?

రాధ—అయ్యో! ఎట్లయిన జ్ఞప్తికిఁ దెచ్చుకొనుము. ఊరకొనఁడు తలుపు విరగగొట్టియైన లోనికివచ్చును. వచ్చిన తరువాత— (ఏడ్చును)

కృ—అత్తా! నేనేమి చేయుదును? నాకుమాత్రము భయములేదా

నీవెన్నియైనను ననుము. నాకయిప్పుడు జ్ఞాపకము రాదు కా
ని నేనొక యాలోచన జెప్పెద వినియెదవా?

రాధ—సరే! ఏదో చెప్పుము.

కృ—నాథుఁ డెట్లయిన రాకమానడు. వచ్చి యూరకపోవువాఁడు
కాఁడు కావున మనమిద్దఱము కవాటము దెఱువక శాలువ
ను గట్టిగాబిగించి కప్పుకొని పరుండము, మనయదృష్టంబున
నొకవేళ మనలను జూడకుండఁ బోవునేమో.

(అని నిండ ముసుగు పెట్టుకొని పరుందురు.)

గొల్ల—(తలుపు విరుగగొట్టి లోపల బ్రవేశించినలుదిక్కులు వెదకి
రాధను గానక) ప్రతిదినము భోజన పదార్థములనుదీసికొని
వచ్చుచు నేఁడు తీసుకొని రాకపోవుట యేమికారణము? తాను
దిని పండుకొనినఁ జాలుననికొనియెను గాఁబోలు (వెదకి యెం
దును లేదే! ఒకవేళ పరుండియున్న దేమో! (నడచును)

రాధ—(ముసుగులోనుండి) కృష్ణా! కొంపమునిగినది. ఇటువచ్చుచు
న్నాఁడు. అబ్బా! ఇప్పుడేనాపరియాచకము! ముందుసంగతి
విచారింపు.

కృ—నీకేమియు భయము లేదు నీవుగట్టిగ శాలువను బిగఁబట్టుము.
నేనుపాయమునాలోచించెదనులే (యిట్లనుకొనుచుందురు

గొల్ల—(పోయిచూచి) ఆహా! ఈపాపచరిత - ఈకల్మషవర్తన, నేను
లేకుండఁ జూచి, కుక్షినింపుకొని పరపురుషునితోఁ గూడి
మంతనము గావించి నిద్రించుచున్నది. ఇంకదీనిని సహింప
రాదు (అని గొడ్డలినెత్తి) అయినను దొందర పడనేల? లేపి
యే చంపెదఁగాక; (అని ముసుగుతీయగా కృష్ణుఁడు రాధ
చెల్లెలగు కమలయై యుండును.)

రాధ.—లేచి నాథా! వచ్చితిరా? మీకొఱకు భోజన పదార్థములను
దీసికొని రావలయునని యింకను వేళగాకుండుటచేఁ గొంచె
ము పరుండి పోవుదమని నిద్రించితిని. ఇంతవఱకుఁ దెల్విరాలే
దు. అయ్యో! మీకెంత యాకలియయ్యెనో! మీకెంత

యాయాస పడితిరో? ఛీ! నాబ్రతుకేల? మీగంధ్రగొడ్డలి
సన్నిధ్యాను చంపుము

గొల్ల—(తనలో) అహా! నేనలదిన దంతయు నధర్మము. ఈపవి
హాపతివ్రత దీని మాటలు సత్యములని దూరముగా జాల
కాని మొదల భోజన పదార్థములను బ్రతిదినము దెచ్చు
నీనాడేల తేకుండును? ఈనాప్రాణనాయకు మనస్సు నొప్పి
పంగూడదు. (ప్రకా) నాకేమియు తొందర లేదు. మీరు చె
లెప్పుడు వచ్చినది? ఏమి విశేషములు?

రాధా—అదియంతయు దర్వాత జెప్పెదను మొదట భోజనమున
లెండు.

కృ—అత్తా! నేనును భోంచెదను.

గొల్ల—ఏమేమి! చెల్లె అత్తాయనుచున్నది.

రాధ—ఓహో! ఈపరిహాసమున కేమిలెండు దానిప్రారబ్ధము. ఈ
కములో నెందరు సత్తివాండ్రు లేరు? కమలాపొమ్మిమత్తి
కృష్ణుడు కలసికొందుమంటే (కృష్ణుడు పోవజూచి) నాథ
కమల చాలమంచిది; దానియుక్తి యొకరికిరాదు; సరి
బదిమాటలైన మాటలాడలేదు; అదిఅక్కయని పిలువని
కత్తాయని వినబడి యుండవచ్చును; లేకున్న సత్తికన
ట్లు వల్కియుండును; మీరు వచ్చులచే పంకనుండరాద
వెడలి పోయినది

గొల్ల—నాకుం దెలియదా! అదిచాలమంచిది! నన్నుజూచిన నెక్క
డున్నట్లే తొలగిపోవుచుండును. నాకాకలి యగుచున్న
ఇంక భోజనము పెట్టుదువుగాని రమ్ము;

(అని యిరువురు నిష్క్రమింతురు

రంగము:—యశోద గృహము.

(గోపికలతో యశోద ప్రవేశించును)

యశో—మీకింత కష్టమేమి వచ్చినది?

1గో— మేమేమనిచెప్పుదుము? చెప్పినమీకు (గోపము వచ్చునేమో!
యశో— కోపమేమి చెప్పుడు!
1గో— మీకొడుకుచేయు దుడుకుపనులకు మేము తాళలేకున్నాము.

క. వదతీ! నీబిడ్డఁడు మా
కడవలలోనున్న మంచి • గాగినపాలా
పడుచులకుఁబోసి చిక్కిన
కడవలఁబోనడచె నాజ్ఞ; గలదో లేదో.

ఇంతియేగాక పిల్లలకుఁ బాలులేవని బాలింతలెంతవారించిన నూరకొనక నీకొమారుఁడావులకడకు దూడలవిడిచెను మేముమొదటికేపేగ వాఁడ్రము అపాలమ్మకొన్నగాని మాపొట్టగడుపదు. ఇంకమేమేమి చేయుదుమమ్మా?

2గో— అమ్మా! యశోదాదేవి! నిన్న మొన్నబుట్టెనో లేదో కాని యప్పుడేదొంగతనమున నారితేఁ నాఁడేఁమమ్మా! మొన్నటిదినమున మాయింటికివచ్చి యుట్టిమీఁదనున్న మీఁగడ, పాలు, అందకుండుటచే లోళ్ళు పీటలు ప్రోగుజేసి వానిపై కెక్కియు క్కడికి నందకుండుటచేఁగుండకు రంధ్రముచేసి తానుద్రాగి నంతత్రాగి తక్కినది పారబోసి మేమింటఁ బ్రవేశింపగానే పారిపోయెను. ఇదిగో! చూడుము (పగిలిన కుండనుజూపి) ఇంతియేగాక నిన్నటి దినము మరలవచ్చి.

క. వెన్నదినఁగ బొడగని మా
పిన్నది యడ్డంబువచ్చి • పిరిదికి దివియఁగా
జన్నొడిపి పట్టుచీరెను
జిన్న కుమారుండొయుతెఁడు • శీతాంశుముఖీ.

క. చేబంతి తప్పి పడెనని
ప్రాబల్యముతోడవచ్చి • భవనము వెనుకకా
మాబిడ్డజలకమాడఁగ
నీబిడ్డఁడుఁ వలువదెచ్చె • నెలతుక! తగునే?

3గో— అమ్మా! ఇట్టివి చెప్పఁజాల మున్నెన్నో నేలను నేను జెప్పవచ్చును. వానికేమిగాని యిది పెద్దవింత; వినుము.

క. కొడుకులు లేరని యొక సతి
గడు వగవగ దన్ను మగని ◆ గాఁగైకొనిన
గొడుకులు గలిగెదరని పైఁ
బడినాఁడిది వినుము శిశువు ◆ వనుతేతల్లీ.

4గో— అమ్మా! అన్నియును నేగాని, నీకేమవ్వారైశ్వర్యమున్నదో నందఱికన్న నింక నాలుగుమారు లెక్కువతినుము. ఇంక నాలుగు మంచిసొమ్ములు మంచి వస్త్రములు ధరింపుము. అంతియేగాని నీకొడుకు నిల్లుమీఁపై విడిచి యల్లరి చేయింపవచ్చునా? ఇంకఁ గొన్ని మాటలతోఁ బనిలేదు మా మనోనిశ్చయము వినుము.

క. ఓయమ్మా! నీకుమారుఁడు
మాయిల్లఁ బెరుగు పాలు ◆ మనసీయమ్మా
పోయిన మార్కండికైనను
మాయన్నలవరభువన ◆ మంజులవాణీ.

యశో— మీరెవ్వరును నాకుమారునిపై నేరములు చెప్పుచునేయుందురు. ఇన్ని నాళ్ళకు లేక లేక వఁడొకఁడు పుట్టినాడు. వాఁడును జాలమంచివాఁడు వాఁడిట్టిపనులను జేయునా?

(4) అనుబంధము.

క. నన్ను విడచి చనందిట్టటు
నెన్నడు బొరుగిండ్లత్రోవ ◆ లెఱుఁగనునేఁడుం
గన్నులు దెఱవనిమాయీ
చిన్నికుమారకునిరవ్వ ◆ చేయందగునే.

1గో— కోపముతో, ఎన్నఁడును నిన్ను విడచి యిట్టటు గాడుగా? యెన్నఁడును బొరుగిండ్ల త్రోవనే బోవఁడుగా? అవునమ్మా

యెవ్వరిపిల్లడు వారికేముద్దు, కన్నులున్నితము దెరవఁడేమి? చిన్నవాడు, పాపము. మేము లేకుండఁజూచి యొంటరిగావచ్చి వెన్న దినుచుండగాఁబట్టుకొని యిప్పుడే కట్టివేసి వచ్చితిని. మామాటలే యసత్యములో, మీపిల్లవాని మాటలే యసత్యములో, యొక్కసారి మాయింటికివచ్చి చూతువుగాని రా.

యశో—రానక్కరలేదు. చూడనక్కరలేదు. ఈమాటలవలననే సత్యము తెలిసినది. భోజనముబెట్టి మీరు వచ్చితిరని యిప్పుడేగదా వచ్చితిని. ఇంతలో నిన్నికన్నవములా?

గో—నీ వాడు మాటలన్నియు విచిత్రములుగా నున్నవి. సరే! మావికల్పకలైన నగును గాని యేడీ మీ యింట నున్నాఁడే మో పిలువుము.

యశో—అయిన నేనే కల్పించితిననియా, నీయభిప్రాయము?

1 గో—ఎవరుకల్పించిన నిపుడేమిలే; వాఁడు బిలువరాదా

యశో—కృష్ణా, నీవొక్కమారిటురా.

కృష్ణ—(యశోదవీపుపై జేయిడిచి తనసంగతి జెప్పిన ముక్కగోయుదుము సజ్ఞజేయును.)

1 గో—అమ్మా చూచితివా? తనసంగతి చెప్పినచో—

కృష్ణ—(యశోదయొక్కయు, గోపికయొక్కయు నడుమనున్నది గోపికనోరయమూసి) అమ్మా! నన్నిందులకుఁ బిలిచితివి.

1 గో—(బలవంతముగాఁ జేయిడీసికొని) అమ్మా! నా నోరుమూయుచున్నాఁడు. చూచితివటమ్మా! నీకన్నులయెదుటనే జరుగుచున్నను నమ్మకున్నావిదియేమమ్మా?

యశో—ఏమో యిదియంతయుం జిత్రముగానున్నది. ఇంక మీయింటికిఁ జనఁడు. ఈనాఁడు మొదలుకొని యింక మీయిండ్లకు రాకుండఁజేసెదను లెండు.

గోపికలందరు—అమ్మా! ఇంక మేము భరింపఁజాలము. ఇంకనైన

మాయింటికి రావలెనని తిసిన కొన్ని యిండ్లు. (నిష్క్రమిం తురు)

కృ—అమ్మా! నేను లోపలికిపోయి అన్ని యిప్పుడే బద్దాలు చెప్పించు కుంటాను, నీవిప్పటికి పోవమ్మా! నామీఁద అంతా లేని పోని అబద్ధాలు చెప్పుతారు వారి మాటలు నమ్మకు.

యశో—సరే పోదువుగాని యింక నాతో దిద్దిపోమ్మా (ముద్దుపెట్టుకొ ని పంపి, వీండ్లపూసను చెల్లుల వదలియేయుండును. పోరు గిండ్లకెప్పుడును పోయినట్లే కనుపట్టదు. ఈగోపికలందరును, మాయింట వెన్నదినెనని యొకతెయు, మాయింటమీఁ గడఁదినెనని యొకతెయు, మాయింటఁ బెరుగుద్రాగెనని యొకతెయు, మాకోడలిని చేయరాని పనులు జేసెనని యొక తెయు, యిట్లు ప్రతిదినమును వచ్చి చెప్పుకొని దుఃఖించుచుం డిరి. వీరి కసత్యమాడునంత యవసరమేమి వచ్చినది? వీరి మాటలను నమ్మి దండించుచున్న ప్రత్యక్షముగాఁ జూడక యెట్లు దండించుటకు తప్పు చేసినను మాదిన్ని కృష్ణయ్యను దండింపనాకఁ జేతులాడునా? మాయనుంగాక యున్న పూ తనం బరిమార్చుటయు, శకటాసురుని భంజించుటయు, తృ ణావర్తుని నిర్మూలించుటయుఁ, జూడఁగా మహాపురుషుఁడైన ట్లు తోఁచుచున్నది. ఏకారణముచేతనో గాని నాముద్దుకృ ష్ణునిపై నాకొకసారి పుత్రప్రేమయు నొకసారి దైవభక్తి యుఁగల్గుచున్నది. (ముందుజూచి విస్మయముతో) ఇది యేమి యీగోపాలబాలురు మాకృష్ణునట్లు లాగుకొనివచ్చు చున్నారు? ఏమితగవులు పెట్టుకొనిరో! (గోపబాలకులు కృ ష్ణుని లాగుకొనుచుఁ బ్రవేశింతురు.)

గోపబాలకులు—రా. రా. ఇవాళ్ళనిమ్మారకవిడిచి పెడతామనుకు న్నావేమిటి

కృ—ఊఁ. ఊఁ. ఊఁ. నేను రాను (తేలగిలబడు

గోపబా—రావూ? రావూ? రాకున్న మీయమ్మను పిల్చుకొని రామా?

కృ—ఊఁ ఊఁ. నాసంగతి మీకెందుకు మిమ్ములనేమన్న అన్నానా? గోవిందా! నేనక్కడ ఆడుకోవటంలే? నిన్నేమైన అన్నానా? ఉద్ధవా! నీవు చెప్పుము నీవు చూచుచున్నావు. లేదా? నిన్నుగానియింకెవర్నైనగానియేమయినా అన్నానా?

గోపబా—(లాగుకొనిపోయి) అమ్మా! యశోదమ్మా! చూచావా! మీకృష్ణుఁడున్నూ మేమున్నూ ఆడుకొంటూవుంటే మీయబ్బాయి వద్దువద్దు అని యెంతన్నా వినకుండా మన్నుతిన్నాఁడో! నేలపై నెంత ప్రేమయున్నదమ్మా?

యశో—(కోపముతో) ఏమికృష్ణా! ఎందుకు మన్నుదిన్నాఁడవురా? పైగవాండ్రు చెప్పినను వినకపోయితివా? సరేలే! నీసంగతి మొదటినుండి యేమియు బాగుగలేదు. ఎప్పుడును ఏదో యింటిమీఁదికిఁ దెచ్చుచుందువు, మన యింటిలోఁ దినుటకు వెన్న లేకపోయెనా, మీగడ లేకపోయెనా? మన్నుదినునంత గ్రహచార మేమివచ్చినది;

క. మన్నేటికి భక్షించెదు
మన్నియమము లేల నీవు • మన్నింపవు మీ
యన్నయు సఖులును జెప్పిన
రన్నా మన్నేల? మరిప • దార్థములేదే?

కృష్ణ—అబ్బా!అబ్బా! వారిమాటలే నమ్మెదవేమమ్మా! వారి వన్నియు నబద్ధాలు. నేనెందుకు మన్నుదినెదను? నాకేం వెఱ్ఱియా? వారిమాటలు మొదటకే నమ్మవద్దు వెన్న దినుచుండ నడిగినఁ బెట్టలేదని నామీద కొండెములు చెప్పుచున్నారు.

యశో—చాలులే, యింక నూరకొనుము. మొదటినుండియునీవిట్లే చేయుచుంటివి. నీకు సత్యాసత్యములు లేవు. నీవొకరిలో

బడియుండువాఁడవుగావు. నీకొకటిలోఁబనిలేక నీతోఁచుచు న్నది. నీవుకొంటెకవయ్యును యిందరికిన్నమాటలు చాలనే ర్చితివి. నీవెప్పుడు నసత్య మాడువాఁడవు కావు.

(15 అనుబంధము)

కృష్ణు—అమ్మా! అయిన వారిమాటలే నమ్మెదవు కాని నామాట లు నమ్మవా?

శా. అమ్మా! నన్నుదినంగ నేశిశువునో ♦ నాకొంటెనో వెఱ్ఱినో?
నమ్మంజూడకు వీరిమాటలుమది ♦ న్నన్నీవు గొట్టంగవీ
రీమార్గంబు ఘటించి చెప్పెదరు గా ♦ దేనిన్ మదీయాస్యరం
ధ్రీసమ్యగ్ఘ్రాణము జేసి నా వచనముల్ ♦ దప్పైనదండింపవే.

యశో—ఏదీ నోఱువుము (కృష్ణుఁడు నోరుతెఱచును విశ్వరూపము గనఁబడును) (ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! యిదేమి? చిత్రముగా నున్నదే! బ్రహ్మేంద్రాది దేవతలకును నారదాది మహాయో గీంద్రులకును దుర్లభంబైన శ్రీమన్నారాయణుని విశ్వరూ పంబును గన్నులార గాంచుభాగ్యంబు లభించినది, ఇది ప్ర పంచమేనా? ఇది వ్రేపల్లెయేనా? ఇది మాగృహమేనా? నేను యశోదాదేవినేనా? ఏమో? యిదియంతయు నత్యద్భు తముగా నున్నది. నాకుఁజిత్తవిభ్రాంతి గల్గినదేమో?

మ. కలయో? వైష్ణవమాయయో? యితరసం ♦ కల్పార్థమో సత్యమో
తలవన్నేరక యున్నదాననొ? యశో ♦ దాదేవిగానో? పర
స్థలమో? బాలకుఁడెంత? యీతనిముఖ ♦ స్థంబై యజాండంబు ప్ర
జ్వలమై యుండుటకేమి హేతువొ? మహా ♦ శ్చర్యంబు చింతింపఁగన్

(అని శ్రీకృష్ణునకు సాష్టాంగనమస్కారంబుజేసి) స్వామీ! చరాచర మూలకారణా! నారాయణా! నీమహిమ నెవ్వరెఱుంగఁగలరు? నీమాయను బ్రహ్మేంద్రాదులు దెలియలేనప్పు డింక నేనెం

సీ. జగదీశ! యోగీశ! ♦ సర్వభూతాధార!
నకలసంపూర్ణ! యీ ♦ శ్వర! మహాత్మ!
కాష్ఠగతజ్యోతి ♦ కైవడినిఖిలభూ
తములందునొకఁడవై ♦ తనరు దీవు
సద్గాధుఁడవు కుహా ♦ శయుఁడవుసాక్షివి
నీయంతవాఁడవై ♦ నీవు మాయఁ
గూడికల్పింతువు ♦ గుణములవానిచేఁ
బుట్టించిరక్షించి ♦ పొలియఁజేయు
గీ. దీప్రపంచమెల్ల ♦ నిట్టినీవిప్పుడు
రాజమూర్తులయిన ♦ రాక్షసులను
సంహరించి భూమి ♦ చక్రంబు రక్షింప
నవతరించినాఁడ ♦ వయ్య కృష్ణ!

కృ—(తనలో) ఓహో! ఈయమ యనన్యభక్తిజ్ఞాన సంపన్నురాలై నది! ఇఁక మాయగప్పకున్న వీలులేదు. (ప్రకా) అమ్మా! చూచితివా! నానోటిలోనున్నగలదేమో చూచితివా! ఇప్పటికైన వీరిమాట లబద్ధములని నమ్మెదవా?

యశో—అవును. నాయనా! నీమాటయే సత్యము. బాలకులారా! మీరుపొండు. (బాలకులు నిష్క్ర) కృష్ణా! నేను పెరుగు ద్రచ్చుచుండెదను. నీవల్లరి సేయక యిటనే యుండి యాడుకొనుచుండుము. అని (చల్లజేయుచుండును.)

కృ—(తనలో) నాకొఱకై కాచుకొనినన్ను నిగతముస్మరించుచున్న నా భక్తు లగునలకూబరమణిగ్రీవులను శాపవిముక్తులగావింప వలయును. దీని కేమియుక్తి యున్నది. అవుగాక! ఇప్పుడునా దొంగతనము బయలుజేసెదను. (యశోదచుట్టుదిరుగును అమ్మా! నాకకొంచెము వెన్న బెట్టుము. నాకాకలి యగుచున్నది. (యశోద వెన్నబెట్టి కౌగిలిపట్టి యవ్వలగూర్చుండబెట్టి నాయన! ఆడుకొమ్మా, (అని చెప్పగా తిరిగివచ్చి) వెన్నద్రచ్చుచున్న యశోదపైబడి వెన్నబెట్టుమని యడుగు

ను. (త్రిగిగి యశోదకొంచెము పెట్టును. మరల నడుగును తిరిగి పెట్టి మద్దికుకొనును తీసి యశోదచూచకున్నపుడు చల్లలో జేయిబెట్టి కెలికి నాకును యశోద కోపింపనేర్చుచు ఊఁ ఊఁ అని గారాబముజేయుచు ఆమెపైఁబడి చీరెకుఁబూయును.)

యశో—(కోపముతో) ఏమి గాయిడి! చేతిమున్నంతయుఁగలిపి చేసిన చల్లంతయు నాశనము చేసితివి ఇంతపొద్దెక్కినది, యేపని యుగానీయవు.

కృ—(కవ్వముపట్టుకొని యేడ్చుచు) అమ్మా! నాకాఁకలి యగుచున్నది. కొంచెము పాలిచ్చినఁగాని నిన్ను విడువను.

యశో—ఇచ్చెదనుగాని యీపీటపైఁ గూర్చుండుము. పాలు పొంగిపోవుచున్నవి. దింపి పాలిచ్చెదను. (అనిపీటపైఁగూర్చుండబెట్టి పాలుఁ దింపఁబోవును)

కృ—(మూల్గుచు) ఆఁ ఆఁ ఆఁ ఆఁ నాకాకలియగుచున్నను అట చెవు పాలిచ్చిపోక పాలుదింపఁబోయెదవా? ఆఁ ఆఁ చెల్లె కవ్వములోఁ గుండఁ బగులఁగొట్టి వెన్నదిని పారిపోవును.)

డును.

యశో—(పాలుదింపి వచ్చి కుండను జూచి) ఏఁడీవాఁడు? బోయెనా?) కృష్ణా! కృష్ణా! ఎందుబోయెదవు? (పట్టఁబోవును.)

కృ—(తప్పించుకొని) అమ్మా! నేనేమియు నెఱుఁగను

యశో—నిన్నేమియుఁననను పాలిచ్చెదరమ్మా.

కృ—(చేయినూపుచు) నాకిప్పుడు వలదు. వలదు (అని యిటునిటు దిరుగుచుఁ బట్టుబడక యుండును.)

యశో—వీఁడు చేయుపనులకుఁ గోపింతునా, వీఁడువల్కు మాటలకు నంతసింతునా?

సీ. బాలుఁడీతండని ♦ భావింతునంటునా
యేపెద్దలును నేర ♦ రీక్రమంబు

నినా!
ధవా!
ముక్తి
ంగయం
మా
ముద్దుల
త్తుండై
నేఁడు

వెరపెఱుంగుటకున్నె ♦ వెరపింతునందునా?
కలిగిశ్రీకృష్ణ ♦ గానిలేదు
వెరవుతో నాబుద్ధి ♦ విన్పింతునందునా
తనుదానయైబుద్ధి ♦ దప్పకుండు
ఒడెఱుంగక యింట ♦ నుంజెడినందునా?
జొచ్చిచూడని దొక్క ♦ చోటులేదు.

గీ. తన్నునెవ్వరైన ♦ దలపరాయబాకి
యోజనేదు భీతి ♦ నొకటియెఱుంగ
డెలమి నూరకుండ ♦ డెక్కసక్కములాడు
బట్టి శాస్తి సేయు ♦ భంగియెట్లు?

(అటునిటు పరుగెత్తి యెట్లో కృష్ణుని బట్టుకొనినవ్వుచు) ఓహోహో

క. వీరెవ్వరు శ్రీకృష్ణులు

కృ. గారా యెన్నడును వెన్న ♦ గానరటగదా?
చోరత్వం బించుకయును,
నేరరట ధరిత్రి నిట్టి ♦ వినయతులుగలరే.

యశో — ఇంకెక్కడి కేగెదవు? పాలిచ్చెదననివ కొలది వినక కుండ
కేసి నన్నింత సేపటినుండియు దిప్పలు పెట్టెదవా? అబ్బ
పుట్టినప్పటి నుండియు నీచేష్టలిట్లే యున్నవి.

కృ — తోయంబు లివియని ♦ తొలుగక చొచ్చెదు
తలచెదుగట్టైన ♦ దరల నెత్త,
మంటితో నాటలు ♦ మానవు కోరాడ
దున్నతస్తంభము ♦ లూడబోయె
దత్యల్పసల్పంబు ♦ లడుగంగ వారెవు
రాచపేటలచాల ♦ రవ్వదెచ్చె
దలయవునీళ్ళకు ♦ నడ్డంబుగట్టెదు
మునలిపై హరివృత్తి ♦ మొనయజూచె

గీ. దంబరంబు మొలకు ♦ నానగవు లెదవ
వింకఁ గల్పితనము ♦ లేలపుత్రి!
నిన్ను వంచవారి ♦ కేనసనుగుణ ని
విట్టు క్రిందుమీఁదు ♦ తెలియఁగనని.

నా చేగాక యింకొకరికి నిన్నుగట్టు కానవశమా! ఇప్పుడు నిన్ను విడదీసెట్టినవో (రోలుదగ్గరికి) ఇంక నెక్కడికిఁ బోయెదవో పొమ్ము. అల్లరిచేసెదవా?

(16 అనుబంధము)

యశో — ఉహూ ఉహూ (అనితలనాడించును. యశోదనివృత్తినిం చును.)

కృ — ఇంక నీబంధనమే ధర్మబంధనము బాపుఁగాక! (అని రోలీ ద్చుకొని పోవును. తేజముత్తగా నంధ్య మగుచుండును. అట నున్న రెండుమద్దిచెట్ల నడుమనుండి రోలీడ్చుకొని పోవును చెట్లు విరిగి నలకూబరమణిగ్రీవులు స్వస్వరూపము నొందుదురు.)

నల — మణి — చేతులుజోడించి దేవాదిదేవా! నారాయణా!

ఉ. వారిదవాహ, భక్తజనవత్సల! కష్టమదానుకంపన
హార! సరోజహాస! పు ♦ రారిముఖామరవంద్య పావన
కీర్తివా! సర్వలోకచరి ♦ కీర్తితదివ్యమహానుభావ! సం
సారవిదూర! సుందరతను ♦ జారి! రమాహృదయేశ! మాధవా!

స్వామీ! మేము ధన్యులమైతిమి. మాశాపంబునుండి ముక్తి నొందితిమి. కుబేరుని పుత్రులము నలకూబరమణిగ్రీవులను వారము. మేమొకనాడు మాకాంతలతో నాకాశగంగయందు జలక్రీడ గావించుచుండ నారదుఁ డచ్చటికి విచ్చేసి, మేము మా సంతోషాంబుధి మునింగి తన్ను గౌరవింపకుండుటచేఁ గవలిమద్దులై యుండునట్లు శాపంబిచ్చి ప్రకృతమా ప్రార్థనమున దయార్ద్రచిత్తుండై భగవదనుగ్రహమున శాపవిమోచన మగునని యానతిచ్చె. నేఁడు

నీకటాక్షంబునఁ జేసి కృతార్థులమైతిమి. బ్రహ్మాదులును నీమహిమ నెఱుఁగఁజాలరు.

సీ. విశ్వంబు నీవయై ♦ విశ్వంబుఁ జూచుచు
విశ్వంబు సేయుచు ♦ విశ్వమునకు
హేతువవై పంచ ♦ భూతమాత్రేంద్రియ
ములకు మనఃప్రాణ ♦ బుద్ధిచిత్త
ములకెల్ల నాత్మవై ♦ యొనసి గుణంబుల
నావృతమగుచు ని ♦ జాంశభూత
మగు నాత్మచయమున ♦ కనుభూతిచేయుచు
మూఁడహంకృతులచే ♦ ముసుగుపడక

గీ. నెరివనంతుఁడవై దర్శ ♦ నీయరుచివి
గాక సూక్ష్ముఁడవై నిర్వి ♦ కారమహిమ
దనరి కూటస్థుఁడన నమ ♦ స్తంబు నెఱుఁగు
నీకు మ్రొక్కెదమాలింపు ♦ నిర్మలాత్మ!

ఇంక మాకు సెలవిమ్ము (నిష్క్రమింతురు)

కృ—ఇంక నిందు దడయనేటికి. ఇంటికే పోవుదుఁగాక. (అని రోలు నీడ్చుకొనుచు నిష్క్రమించును.)

శ్రీ

సంగీతకృష్ణలీల.

తృతీయాంకము

(రంగము — బృందావనము.)

(లెక్కలేని లేగలను దోలుకొనుచు చలిదికావళ్ళతో గొందఱు గోప బాలురును కృష్ణ బలరాములును బ్రవేశింతురు.)

(18 అనుబంధము.)

కృ—అన్నయ్యా! మనమందఱు నీబృందావనంబునఁజక్కఁగా నాడు కొందమా?

బల—మంచిది, అట్లే కావింతము.

గో—కృష్ణయ్యా యొకసారి నేను పాడుదూ నీకు దండము పెట్టె దము.

కృ—ఓ! అంతకన్న నాకు సంతోషమేమున్నది! (అని యొక కీర్తన వేణువుతో గానము గావించును.)

అంత—అందఱు సంతోషముతో గంతులు పెట్టుచు కృష్ణునిచుట్టు దిరుగుచు దాళములువాయింతురు.) (ఇట్లే యాడుకొనుచుం

కృ—(తనలో) ఓహో! నీవింక బొద్దితివా! నేనెట్లు గానిశలం చితివి కాబోలును. (ప్రకా) బాలకులారా! మందలేగలన్నియు ను చక్కగా బద్విక మేసి విచ్చలవిడిగా విహరించుచున్నవి, ఆహా! యివి యెంత అందముగా నున్నవి. అందులో నీలేగ మఱియు నానందముం గూర్చుచున్నది (అని యొక లేగకాళ్లను దోకయు బిగబట్టుకొని వెలగ చెట్లకొమ్మ విఱిచి కొట్టును గోపాలకులు సంతోషముతో కేకలు వేయుదురు. వత్సాసురుండు పడిచచ్చును.)

అందఱు—బలే! మంచితమాసరా బలే! యీశిత్రింరా, సూడ్రా సూడ్రా (గొంగడులను విసరి పైచుచు ఉరుకుచుచప్పట్లుగొట్టుచు) యేంకుట్టమూర్తి వయ్యా! యేంకుట్టమూర్తివయ్యా

కృ—ఇంక నాడుకొందము రమ్ము.

గో—కుట్టయ్యా, అదిగో! సూశావు. బలే! కొంగ జపం సేత్తుంది మున్నాగ! అబ్బోఅబ్బో, కదలకుండున్నదే, దగ్గరికిబోయిసూత్తాంరాండి (అని యందఱు ఒక పెద్ద కొంగ దగ్గరికి బోయి చూతురు)

కృ—(తనలో) స్వామి! తమరిక్కడ జపంచేసి యున్నారు చాలసంతోషము. చాలసంతోషము. (అని దగ్గరున్న కొంగ తెటాలున పెద్ద నోరుజాచి కృష్ణుని మ్రింగును.)

అందఱు—అయ్యో! కిట్టయ్య! అయ్యోకిట్టయ్య! యేమైపోయినావు కిట్టయ్య! మేమేంసేత్తుం కిట్టయ్య! ఈపాడుకొంగయెక్కణ్ణుంచి వచ్చిందో కిట్టయ్య! అరే! సూత్తారేంరా, కొట్టండి పొడవండి పొడవండి సంపండి సంపండి బంగారంవొంటి కిట్టయ్యను మింగితె ఊరకయుంటారా? రాళ్ళిసిరెయ్యరేంరా (అని రాళ్ళుకఱ్ఱలు మొదలగువానిని విసరివేయుదురు.
కొంగ కృష్ణుని గ్రక్కును)

కృ—(లేచి కొంగచొంగలు జించును, కొంగ రాక్షసుండై పడిచచ్చును)

గో—అరేన్! మనమిక్కడ [illegible] పోదాంపదండ్రా! కిట్టయ్య మీఁద నేమో [illegible] వస్తున్నట్లున్నది (అని యందఱు వత్తురు.)

కృ—గోపాలబాలకులారా! మనమందఱము [illegible] యున్నవారము అదిగో! చక్కని కాసారము కనంబడుచున్నది అక్కడ [illegible] రండు. (అనిపోయి) ఓహో! ప్రాణసఖులారా!

శా॥ ఎండన్ మిక్కిలి [illegible] ♦ విలంబింపఁగా
కండీ బాలకులార! చల్లగుచున్ ♦ రమ్యస్థలం బిక్కడీ
దండన్ శాఖలు నీరుప్రాపి యిరవొందన్ బద్ధికల్ మేయుచున్
దండంబై విహరించుచుండఁగ నసుం ♦ దప్రీతి భక్షింతమే.

అందఱు—అదుగోరా! కిట్టయ్య పిల్సుకుంటాడు రాండిరా రాండిరా సద్దెన్నం తిందాం రాండిరా, (అని యందఱు వచ్చి కృష్ణుని నడుమ నుంచుకొని కూర్చుండుదురు.)

1. గో—వాడేన్ గారెంచం సూసావురా యెంత సన్నంగా వుందో (రాయిచూపును)

2. గో—నీదేం బాగుందిరా, పట్టెదల్లగాయి) నాదిసూడ్రా.

1. గో—నీ దేందిరా, [illegible].

2. గో—పిట్టాకురా!

3. గో—మాయింటినుంచి సిక్కాలు దెచ్చుకోలేదు కామట్టె రాయి రప్పలు తేసుకుంటారు. నాకేంగావాలంటా. మంచిసిక్కం వుంది.

4. ఇదిగో! నేను సిగురంటాకులు దెచ్చానా వారే! ఆడుసూడు తీగలుతీగ తెంపుకొనచ్చాడేంరా వారే! వెంకన్నా! నూవింత వెఱ్ఱికుంటావోడు కేందిరా! యెంత వెఱ్ఱిగొల్లోడైనా గడ్డిమీఁద నట్రాతీకటం

1. అగో వుండాది. యేండో సవ్వుడాతుంది.

2. ఏదిరా ఆనప్పుడు॥

1. వారేవ్ వెంకన్నా అయ్యబ్బన్నను సూశావ్రా, పుల్లన్న దబాదిబ గుద్దుతున్నాఁడ్రా పాపం

2. వాడు మా పొగరుమోతులే, మొన్న యేదో ఊరికిబోయిసాత్తా నమ్మోళ్ళికూడా యిట్లాగే కొట్టాడ్రా సూత్తానే సంపండి

(అందఱు పుల్లన్నను కొట్టుదురు.)

పుల్లన్న నెందుకుఁ గొట్టెదరు ?

2. ఈడెందుకు మెబ్బన్నను గొట్టాశే,

పుల్ల—నన్ను కిట్టయ్య యేఁటు నాయిస్తున్నాఁడు సూడమనిసెప్పినారు. సూత్తుంటే నాఉల్లిగెడ్డకారం యొదు కాజెయ్యాల్రా ?

1. కిట్టయ్య మామంచోడాఁ! ఆయనంత మంచి మనిసే లేఁడు; నాకుమాత్రం పెట్టడనుకున్నావు?

కృ—సరే! నీవునుఁ తినుము. (పెట్టును)

2 (పుల్లన్నతో) నాకోయ్. ఉల్లిగడ్డకారం. నీ కాస్తే నా బెట్టననుకొన్నావా? ఏంబెట్టన్లే!

పు—ఏవ్రాఁగాయ కారమైనా నాఉల్లిగడ్డకారంమీద కొస్తుందా?
లొట లొట లొట (అని యూరించుచు తనలో(ఇదేమంచి సయ్యం (అని మూడవవాని పదార్థము తినును)

2. ఇదేంగిరా. నాకంచంలో దంతా కాజేసినావు?

3. ఇదేందిరా. నాకంచంలో దంతా కాజేసినావు?
సూడు. నానేపావం యెర్గను.

4. సరేగాని, అంతేగాని, దానికేంగాని? కాని___

1. సంగతి యేందో సెప్తేసెయ్యవేందిరా. అట్లా గుంజాకో సత్తావు?

4. నామాటోర్సంతే, నీవింటేయిను లేకమాతే లేసి పో

1. సెప్పరా సెప్పరా.

4. అడ్డడు అన్నం తింటారని యూర్కే అని ఊర్కే తింటారని ఊర్కే తింటారని.

1 ఇఘసాలిచ్చురా. ఇల్లే! నచ్చిమోతుంటాను

4. ఓశ్ అబ్బా! నీవు నక్కంగ మాట్లాడతావు శామోసు. ఎవడైన తిట్నాడా!

1. అబ్బా! బతికి బైటబడ్డావురా.

4. ఎవడా?

5. నీవుగాదుగన్, నేన్రా.

4. మరి నామాటకు జవాబు సెప్పవేంరా? ఎబ్బే నీ సేతేం అవుతుంది.

5 లేకేంరా! ఓ! సాలామందియున్నారు. అడ్డము లెక్కేం, పత్తరమేం అంటా.

4. యేడ్సావులే! మొదవాగన్నా.

1. ఊరక గొయ్యటాని కేంలేరా వాడట్లాగే కోస్తాడు.

6. ఏందిరా కోసేది?

4. ఏంరా? నీ మొగం

5. నీ మొగం యేందిరా?

4. నీ మొగం యేందంటే లేతలేత సొరకాయలా.

5. సూత్తావు మరి తమాసా?

1. ఎత్తిన్రా.

5 తింటే యేం యిత్తావుర?

1. మాఅన్నం అంతా యిచ్చిపెట్టిపోతామా.

5. సరే సూడు (అని తినలేక తినలేక తినుచు) ఓ ఉ. ఉ. ఓ ఉ ఉ (ఏడ్చును)

4. పొరసాని కోసం తిన్లేక సత్తుందాద్రా ముండాకొడుకు.

3. (ఒకపిల్లవానితో) నాన్నా! ఒకనవ్వు నవ్వరా సూత్తాను.

పిల్లవాడు—(నవ్వును) (వాడు వాని పెరుగన్నము తినును) యేం యేంయేం నా అన్నం తిన్నాడు ఊ. ఊ. ఊ. (యేడ్చును.

2. పసిపిల్లగాడిది తినడం యేం రోగంరా! నీది నీవు తిన్నాదా.

(అని చావగొట్టును) నా న్నా యింగ తిను తిను (అని తన యన్నము పెట్టును.)

3. కొడితె కొట్టాడుగాని బలే పెరుగన్నంరా

కృ—(చల్దిగుడుచుచు, చేతి కడ్డము రాగా వేణువును మొలలో దోపుకొని కఱ్ఱను జ. కలో సిరికించి యున్నవు ముద్దనుచేతిలోఁ బెట్టుకొని) ఓహో! సఖులాలా!

మ. వినుడో బాలకులార! క్రేవ్రు లటవీ ♦ వీధిక మహాదూరముం జనియెంగోమఁ ఘాసఖాదనఁ తో ♦ త్సాహంబుతో నేఁడుబో యెనో? యేమయ్యెనో? క్రూరజంతువులచే ♦ నేయాపదంబొందెనో కని తెత్తుం గుడుపుండు చల్దిగొరకు ♦ ల్గాకుండ మీరందఱున్?

(అని పరిభ్రమించి వెదకుచు) ఈవైపున సరిగినట్లున్నవి ఇదిగో! అడుగుజాడ లగపడుచున్నవి (కొంతదూరము నడచి వెదకుచు నిష్క్రమింతురు.)

బ్రహ్మ—(ప్రవే) ఈబాలకుఁ డెవ్వడోగాని మహాసమర్థుఁడుగా నున్నవాఁడు. నేనప్పటినుండియుఁ జూచుచున్నవాఁడ ఈతని బల మెఱుఁగెదగాక! ఇప్పుడీ లేగలను గోపబాలురనుదాచెద నేమి నేయునో చూతము. (అట్లుచేసి నిష్క్ర—)

(తెరవాలును.)

1 రంగము:—బృందావనము.

(కృష్ణబలరాములు, లేగలు గోపబాలురును ప్రవే)

కృ—నన్ను వంచించుటకై, చతుర్ముఖుఁడు గోవత్సంబులను దాచుటయు నేనును దత్తదాకారఁబులను దాల్చి విహరించుచుండుటయు నేటికి సంవత్సరమైనది. ఇంతకుఁదనను వానికి మదీయసామర్థ్యంబు దెలియనట్లున్నది.

బల—(తనలో) ఆహా! ఇది పరమాశ్చర్యముగా నున్నది. పూర్వస్థితికిని, వర్తమానస్థితికిని జాల భేదంబు గన్పట్టుచున్నది. ఏలనన?

సీ॥ చన్నుమానినయట్టి ♦ శాబకశ్రేణిపై
గోగణంబులకును ♦ గోపకులకు
నభ్యంగ వాత్సల్య ♦ మెబ్బరి నుదయించె
హరి దొల్లి మన్నించు ♦ నట్లువీరు
మన్నించుచున్నారు ♦ మమత జేయుచుఁబ్రీతి
నంబుజాక్షునిగన్న ♦ యట్లునాకు
బ్రమమయ్యెడి, డింభ ♦ బృందంబుగనుగొన్న
నిదిమహాద్భుత మెందు ♦ నెఱుఁగరాదు
గీ॥ మనుజదైవతదానవ ♦ మాయయొక్కొ
కాక నాభర్త యగుచున్న ♦ కమలనయను
మాయయో? కాక యితరుల ♦ మాయనన్న
గంపనోపందువిభుమాయ ♦ గాగనోపు.

బ్రహ్మ—(దూరమున బ్రవేశించి) ఆహా! యేమిది? (అని గుహలోని గోపకులను జూచి)

శా. మందంగల్గినవత్సబాలకులు నా ♦ మాయాగుహాసుప్తులై
యెందుంబోవరు వారిసృజనను లే ♦ రేచేయనాయన్యులుం
డ దుష్కరు ఘాతలుఁ; బరులవి ♦ శివ్వాఁ, లెట్లు రానో?
యెందేతెందర నొక్కమ్మతో మొంగువా ♦ కేరియ్యెడన్ నేడకన్.

మొఱలి విచారించినను దీనికి గారణం బెఱుంగరాకున్నది గదా! చరాచరంబులగు నివియన్నియు బ్రహ్మవలననే వివ్వకాలంబులయందును సంభవించు చుండును. అట్టి బ్రహ్మ నేను గాక యుం కెవ్వఁడును లేడు. ఇంకెవ్వఁడు సృజింపజాలఁడు. అట్టివో బ్రహ్మనగు నేనుండగా నీగోవత్సంబులును గోపబాలురును నెట్లు సృజింపఁబడిరి. ఆహా! ఇది పరమాశ్చర్యముగా నున్నదే.

క. పుట్టితి బుద్ధి నెఱింగితి
పుట్టించితిజగము నగరు ♦ నో మొహబ్రియం

బట్టివినూతనసృష్టులు
వుట్టుట లేదార యిట్టి ♦ బూమెలు భూమిన్.

దీని కేమో మహాత్కారణ ముండక తీరదు (చూచి) అహా! అది గో! అదిగో! బాలకు లందఱు నిండ్రి నీలచ్ఛాయలం బుగుడించు శరీరంబు లలరార హారకుండల కిరీటవనమాలికలు ప్రకాశింప శ్రీవత్స చిహ్నంబులును కౌండన కంకణంబులును మంగళాంగ దంబులును విలసిల్ల! శంఖచక్రాది దివ్యాయుధంబులను ధరించి చతుర్భుజవిభ్రాజమానులై సుందర పీతాంబర పరిశోభితులై సచ్చిదానందరూపులై సాక్షాన్నారాయణుని యపరావ తారంబులై ప్రకాశించుచున్నారు. అవునా?

ఉ. బాలురఁగంటి నా చెయిది ♦ బాసినవారిని మున్నువారినేఁ
బోలఁగఁజూచునంతటన ♦ భూరినిరర్గళదుర్గమప్రభా
జాలముతోడఁజూపులకు ♦ జాలమిడెద్చుచు నన్నవార, లే
మూలమొ? మార్గమెయ్యదియొ! మోసమువచ్చెఁగ దేవిధాతకున్.

అహా? నా నేత్రంబులు ముకుళితము లగుచున్నవి. బుద్ధి మందమగు చునది. వేయేల సమాస్తావయవంబులును బరవశంబులగుచున్నవి. నేనేమి సేదుయును.

కృ—(తనలో) చతుర్ముఖునిపని యైనది, బ్రహ్మాభిమాన మడఁగిపో యినది ఇంకఁ బ్రాకృతశరీరము నవలంబించెద (యథాప్రకారముగా నందరు గాన్పింతురు.

బ్రహ్మ—అబ్బ! ఇప్పుడు జీవంబులు వచ్చుచున్నవి. (అని కొంచెము కొంచెము కన్నులువిప్పి) అహా! విష్ణుమాయ యనిర్వచనీయము. అగమ్యగోచరము. (అని కృష్ణుని కడకరిగి సాష్టాంగ నమస్కారముఁ జేసి) అహా! పరమేశ్వరా! నారాయణా! ధన్యుఁడనైతిని. ధన్యుడనైతిని

సీ॥ శంపాలతికతోడి ♦ బలదంబుకై వడి
మెఱుఁగుమెల్లియతోడి ♦ మేనివాని

కమనీయమ్ము మలాన్న ♦ కబళవేత్రవిషాణ
వేణుచిహ్నంబుల ♦ నెలయువాని
గుంజావినిర్మిత ♦ కుండలంబులవాని
శిఖిపింఛవేష్టిత ♦ శిరమువాని
వనపుష్పమాలికా ♦ వాసితకంఠమువాని
నళినకోమల చర ♦ ణములవాని

గీ॥ కరుణగడలు కొనిన ♦ కడగంటివానిఁ గో
పాలబాలుభంగి ♦ బరగువాని
నగుమొగంబువాని ♦ ననుగన్నతండ్రిని
నినుభజింతు మ్రొక్కి ♦ నిరవాతు

(మరల సాష్టాంగ నమస్కారము జేసి) జనకా! నారాయణా!

(9 అనుబంధము)

మ. ననుమన్నించి, భవద్గుణంబులకు నాకీ నందంబు నిండించు నీ
తనురూపంబిది నామకంబున ♦ కచింత్యంబయ్యె నీయుల్లస
ద్ఘనవిశ్వాకృతి నెవ్వడో పునఃపుంగం ♦ గేవల్యమై యొప్పు నా
త్మనివేద్యంబగు నీదుపై భవము చం ♦ దం బెట్టిదో యీశ్వరా!

అహా! ఈగోపకుమారుల యదృష్టము.

ఉ. ఎన్నఁడునైన యోగివిభు ♦ లెవ్వఁ పాదపరాగ మింతయుం
గన్నులఁగానఁ జాలరట్టి ♦ గౌఁగిటఁ జేర్చుచుఁ జెట్టఁబట్టుచుం
దన్నుచు గ్రుద్దుచున్ నగుచు ♦ దద్దయుఁ బైఁబడి కూడియాఁడుచున్
మన్ననసేయు వల్లవకు ♦ మారుల భాగ్యము లెంతగొప్పవో.

దేవాదిదేవా! పురుషోత్తమా! నేను మాటఁ తోఁబనియేమి?

శా. ఏలా బ్రహ్మవచ్చె! వేదములకు ♦ న్వీక్షింపఁగారాని ని
న్నీలోకంబున, నీకథాంతరముఁ ♦ దీ యందలోఁ "కృష్ణ" యం
చాలాపాదిసమస్తభావములు నీ ♦ యందే సమర్పించు నీ
వేఁలందౌక్కని పాదశీణవ్రులు పై ♦ వేష్టించినంజాలదే?

అహా!

మ. నిను హింసించిన పూతనాదులకుము ♦ న్నీమేటిసంకేతము
చ్చిన నీకుం బరదారవుత్రసగృహాగో ♦ స్త్రీబాలదేహాను లె
ల్లను వంచింపక యిచ్చు గోపకులకీ ♦ రక్షింప నేమిచ్చెదో
యని సందేహము దోఁచుచున్నది పరిప ♦ న్నానీకరత్నామణి!

క॥ సర్వము నీవ యెఱుంగుదు
సర్వవిలోకనుఁడ వీవ జగదధిపతివిన్
సర్వాపరాధుననునో
సర్వేశ! యనుగ్రహింపు ♦ చనియెద నింకన్.

కృ—మంచిది. (అని మఱల నమస్కరించి నిష్క్రమించును)కృష్ణుడు బ్రహ్మాదాచిన గోవత్స గోపబాలకులు రాగాఁ దాను సృష్టిని మాయను జేసి) అన్నా మన మంచెలనుట జని క్రీడింతమా?

బల—మంచిది (అని పరిక్రమింతురు గోపాలకులను గార్చిచ్చు చుట్టుకొనును)

గోపా—అయ్యో! కార్చిచ్చు కార్చిచ్చు.

మ॥ అదెవచ్చెన్ దవవహ్ని ధూమునకుకీ ♦ లాళీలసుజ్వాలమై
యిదెకప్పెన్ మము నెల్లవారినిటమీ ♦ రేలాగురక్షింపునీ
పదపద్మంబులకాని రెయిదెఱుఁగమో ♦ పద్మాక్ష! మోక్షప్రద
శ్రీద మోహాము! మహాపరాక్రమ! దయా ♦ గ్నిన్ పగ ల్వారింపవే

అయ్యో! శ్రీకృష్ణా! లట్టుచూచెద వేమి తండ్రీ! ఝుఝుంమారుతము వీచుచున్నది. జ్వాల లాకసము నంటుచున్నవి. చూడుముచూడుము ఇంక నిలువ శక్యంగాదు. కటకటా! కృష్ణా!

శా॥ నీచుట్టాలకు నాపదల్గలుగునే ♦ నేమెల్లనీవారము
న్నాచారంబు లెఱుఁగ మీశుఁడవుమా ♦ కాళీలదావాగ్ని నే
డేచందంబున నింక దాటుదుము నీ ♦ వీక్షించి రక్షింపవే
న్నా చంద్రాభి! విపన్నులన్ శిఖివితా నాచ్ఛన్నులన్ ఖిన్నులన్.

ఇంక నీవుపేక్షించినచో మాప్రాణంబులు దక్కవు.

కృ—(విని) ఓహో, దావాగ్ని విజృంభించి గోగోపసమూహంబులను జుట్టుకొనుచున్నది. ఓ బాంధవులారా! మీరెల్లరు నింత చింతలందక్క యొక్కమారు కన్నులను మూసుకొనుడు. (గోపాలురట్లు చేయ దావాగ్నినిదిగ్రింగి) ఇంక నేత్రములను దెఱువుడు (అందఱుఅట్లుచేయుదురు) ఇదిగో సాయంకాలము గావచ్చినది. ఇంక మనము టికిగుదము. పశువులను మరలింపుడు. (గోవులను మరలించ వారితో జనుచు వేణువాయించుచు నిష్క్రమించును)

(20 అనుబంధము.)

రంగము:—(యశోద మందిరము)

(యశోద కృష్ణులు ప్రవేశింతురు

యశో—ఏమిరా కృష్ణా! లేనిపోని జగడములు దెచ్చుచున్నాడవు.

కృ—అమ్మా! నేనేమెఱుంగను. వీరందఱు నాపైఁ గిట్టక చెప్పుచున్నారు.

యశో—వారికేమి, నీగోడదపగదా? నీవు మొదటినుండుయు గడుసువాడవే నీసంగతి నేనెఱుంగనా? ఎప్పుడు నెవరో యొకరితోడ గిల్లిజగడములు పెట్టుకొనుచునే యుందువు ఈసారి యెవరితోనైనఁ బోట్లాడితివా నిన్నేమిచేతునో చూడు.

కృ—(దిక్కుమొగము బెట్టి) నేను బండుకొనియుండ వాండ్రందఱు మనయింటికివచ్చి నన్ను లేపి మాయమ్మకొట్టును; నేనురాను రానన్నకొలఁది, "మీయమ్మయింటివద్దలేదు. మనపెక్కడాడుచున్నది ఆమె చూడవచ్చినదా" అని రారమ్మని నన్నులాగిరి నేమొదటికేరాను.మీరేమన్ననవరేయని,నేను చెప్పవిూ

అమ్మతో అబద్ధములు చెప్పి కొట్టించెదము చూడుమని పోయినారు. వారిమాటలనే నమ్మి నిష్కారణముగా నాపై కోపపడుచున్నావు (ఊ. ఊఊఊ (ఏడ్చును.)

య—(నవ్వి) చాలులే నీదొంగయేడ్పులు! ఎంతలో మెంతమా యబన్నితివి; ఎప్పుడు నబద్ధమాడని మీయన్న రాముడును నీవల్లరిచేసినట్టు చెప్పినాడు. పోని వారన్న బోగిట్టక చెప్పినారను కొందము. మీయన్నయ్యకుఁగూడ నీపై నేమివగ్గ యున్నదిరా?

కృ—అదిగాదమ్మా! నిన్న నీవు దీనిని ఁజ బెట్టి యిచ్చితివే. యా మీగడ నేను తినుచుండ నన్నయ్య వచ్చి యేమిరా కృష్ణా! నాకుగొంచెము పెట్టవుగా; కొంచము పెకుదూ; అని నేను కొంచమైన దినకముందే నాగిన్నెను లాగికొనవచ్చెను. నేను పరుగెత్తి గదిలోనికిఁబోయి సాంతము తినునని తల్పువేసికొన్నాను. తనకుఁ బెట్టలేదన కోపముతో నీకుఁజెప్పినాఁడేమో.

య—(తనలో) నాచిన్నికృష్ణుని ముద్దుమాటలు అమృతంపుడేటలు; చిన్నవాఁడైనను బెద్దవారికన్న నెక్కువగా మాటలాడ నేర్చినాఁడు. ప్రతిదిన మెన్నితప్పులు జేసినను అదేమి తెల్పియో, తనమీద లేకుండ దప్పించుకొనుటయేగాక, యితరులమీఁదనే పెట్టుచుండును. వీని యాగడము జూచిన కొట్ట బుద్ధిపుట్టును వీనిమాటలు విన్న జేతులాడవు. నాపిల్లవాఁడిని నేను వాని యల్లరులకు సహింతును గాని యిరుగు పొరుగు వారెందుల కూరకుందురు ఎట్లైన దండింపక తప్పదు. చిన్నతనమని యూరకొనినచోఁ బెద్దవాఁడైనను. నిట్లే చేయుచుండును.

క॥ లాలనమున బహుదోషము

లోలింబా...పించుఁదాడ ♦ నో...పాయకములు...

జ్ఞాలగుణంబులు గల్గును
బాలురకును దాదరంబ ♦ పథ్యంబులయున్.

(పరా) నీవెన్నియైనఁ జెప్పుము. నీమాటలను నమ్మను. ఇక్కడనుండియైన, నెవ్వరిజోలికి బోవక యేయల్లరియుఁ జేయక తిన్నగా నుండుము. ఇదిగో యిక్కడనుండి కదలితివా—

కృ—అమ్మా! నేనెక్కడికిని బోను ఇక్కడనే యుండెదను కాని నీవు త్వరగా వచ్చి వెన్నతోమాగ్రాము బెట్టవలెను సుమా!

య—(కృష్ణుని ముద్దుపెట్టుకొని) నాన్నా! అట్లే పెట్టెద. నీవెక్కడికిఁ బోకుము యిప్పుడే వచ్చెద. (నిష్క్ర.)

కృ—మాయమ్మ వెడలిపోయినది. వెడలిపోవుచు నెక్కడకుఁ బోవలదని నియమించినది కాని నేనిటనున్న నాకెట్లు ప్రొద్దు పోవును! నేనెందులకు జన్మించితినో దానిని మఱచి విచారింపక వృథా కాలహరణ మేల చేయవలెను. కాళింది నది నంతయుఁ దనవిషజ్వాలలచే దూషితముగాఁ జేసి యనేకుల జీవములంగొనుచున్న కాళీయుని గర్వంబును ముందుగా నడంపవలయును. (తెరవంకఁజూచి) తల్లి వచ్చుటలేదుగదా! (మరలజూచి) వచ్చుటలేదు. ఇఁక నేను తిన్నగ నవ్వలదాటి మా యుద్ధవ బలరామాదులంగలసికొని గోపాలకులతో గంతుక్రీడ గావించెదగాక (అని పరుగెత్తుచు నిష్క్రమించును)

రంగము:—కాళిందీ నదీతీరము.

(కృష్ణబలరాములును ఉద్ధవుఁడును గోపాలకులును ప్రవేశింతురు)

1 గో. ఊరికే పోట్లాడుకోవడం మెందుకురా, కిట్టయ్య సెప్పినట్లు యినుకొందాం (అందరు) చరి చరి

కృ—నేనొక్కడ నొకటి; మీరందఱు నొక్కటి, మీరారావైపున

సంతసము, నేనీవైపునుండెద ఎవరుగెల్తురో చూతుము
(బంతులాడగా బంతిమడుగులోబడును))

1) అయ్యో! బంతి మడుగులో యేసినాఁడ్రా కిట్టయ్య.
2. పోనిలే మడుగు కాడికిపోకుండి బంతి పోతేపోయింది. ఇంటికెల్లి యింకోటి తెచ్చుకోవచ్చునులే
3. అది బలే తంటే బంతిరా? ఓరైనా దిగి తీసిస్తే బాగుంటుందిరా
4. అవున్రా! మంచి బంతేగాని, దాన్లోదిగి ఎవరు తెస్తారు? మొర్తిన్న నీవేమైనా దిగితీస్తావురా?
5. అమ్మయ్యో! నాకాతగాను అది పాలాలోతుంది. దానికాడకెల్లి తేచ్చేవాళ్ళుతిరుగుతుందని మామునలమ్మ సెప్పింది

ఉ—అవును. అందఱు, దానిలో బెద్దసర్పమున్నదని యనియెదరు

కృ—ఓ బాలకులారా! మీరేమియు విచారింపకుడు, నేనిప్పుడే మడుగులో దిగి మీబంతిని దెచ్చి మీకిచ్చెదను.

అందఱు—అమ్మయ్యో! అమ్మయ్యో! కిట్టయ్యా! కిట్టయ్యా! నువ్వు వొద్దువొద్దు పోకయ్యా పోకయ్యా బంతిపోతే పోయిందిలే యెదవబంతి దానికేక్కం పత్తరంయేం దాసితాల బంతులు తెత్తాంలే. అంతగా దొరక్కపోతే యింకోటట ఆడుకొం దాంలే)

కృ—అయిన మీరిచ్చటనే యుండుడు. ఈవృక్షమెక్కి యీమడుగెంత లోతుగలదో చూచివచ్చెదను. (అని వృక్షమెక్కి మడుగులోదూకును)

1. నీవు పొమ్మన్నావు
2. నువు పొమ్మనిసూశావ్ నా మీద పెడుతుండవే
3. ఎవ్వరు పొమ్మంటేంలే, దానికిప్పుడేం కొత్తాంగాని జారి పడ్డేను గదా.
4. లేదుర్రా, వడాలనే పడ్డాడ్రా
1. ఏమ్రా? అరే! యింక రాడేంరా. పాపం వొస్తాడో రాడో!

2. అదిగో పాము కిట్టయ్యను జుట్టుకొని కరుస్తూంది ఇంకేమి రావటం

ఉద్ధ—(చూచి) ఆ! యేమి మాకృష్ణుని పాము గరచుచున్నదే (కృష్ణునివంక జేరుటుజూచి) అయ్యో! కృష్ణా! నిన్ను పాము గరచుచున్నదా తండ్రీ.

క. విషకుచయుగ యగుదాని
విషపు చనుగుంబు ద్రావి ♦ విషవిజయుడవై
విసరుహలోచన యద్భుత
విషయుడవగు నీకు సర్ప ♦ విషము క్రిందగదా!

1. మనమందఱము యింటికెళ్లి యశోదమ్మతో సెప్పుకుందాం రండిరా.

(అందఱు నిష్క్ర)

శ్రీ
సంగీతకృష్ణలీల

చతుర్థాంకము.

రంగము:—యశోద గృహాంగణము.

(యశోదయు. గోపబాలకులును బ్రవేశింతురు)

గో— అమ్మా! అమ్మా!

య—ఏమిరా అట్లేడ్చెదరు? మాకృష్ణుఁడేడి

గో—అమ్మా! మాకుఁజెప్పుటకు నోరురాకున్నది.

య—అదేమి! మీతో నాడుకొనుటకు రాలేదా?

గో—మేమందఱము, అడవికి బంతులాడుకొనుటకేగి యాడుకొను
చుండ మాబంతి మడుగులోఁ బడెను. ఎవరును దిగవలము
అందఱము నింటికిఁ బోదమని నిశ్చయించుకొంటిమి. ఇంత
లో మాకృష్ణుఁడు చూచెదనని చెట్టుపైనెక్కి,

మ. కటిచేలంబు బిగించి, పింఛమున జ◆ క్కంగొప్పుబంధించి, దో
స్తటసంస్ఫాలన మాచరించి, చరణ ద్వంద్వంబుగీలించి, త
త్కుటశాఖాగ్రము మీదినుండి యురికె◆ న్గోపాలసింహంబు ని
ష్కటముతో మాయుహ్రదంబులో గుభగుభ◆ ధ్వానంబు మానంబుగ

వెంటనే యొక్క పెనుబాము విషజ్వాలలం గ్రక్కుచు వచ్చిచుట్టుకొని గట్టిగా కఱచినది.

య — హా! తండ్రీ కృష్ణా! (మూర్ఛిల్లి మరల తెలిసి దుఃఖముతో)

క. కృష్ణా! కాంక్షసంగను
గట్టుఁగఱి నిన్నుగఱవ ♦ గంపించితివో
తిట్టితివో పాపపువిధిఁ
బట్టి మముదలంచి కాక ♦ పలవించితివో

ఓ బాలకులారా! మాకృష్ణుండెక్కడున్నవాఁడో యక్కడకు నన్నుదీసికొనిపోండు.

గో — అమ్మా! అల్లదిగో వెంటరమ్మ (అందఱు నిష్క్రమింతురు.)

రంగము: — కాళిందీ హ్రదము తీరము.

(యశోద, గోపబాలకులు ప్రవేశింతురు.)

య — హా తండ్రీ! కృష్ణా! నీవుసర్పదష్టుండవైన దుఃఖమనుభవించుమండ నీపాపు కన్నులతో నూరక చూడవలసివచ్చెనుగదా

క. పన్నగము మమ్ముఁగఱవక
నిన్నేటికి గఱచెకృష్ణ! ♦ నమ్ముఁగలిగి నీ
పున్నను మము రక్షింతువు
నిన్నుఁగా రక్షింపమైతి ♦ నేరముతండ్రీ,

అయ్యో! నాచిన్నికృష్ణా! యింతకుముందే యెప్పటికేగవలదిచ్చటనే యుండుమని యన్నోవిధములఁ జెప్పిపోతినే యింతలోనెంత యాపద ఫలించెనురా! నిమిషమైన నిన్నుగనకున్న బరిపరివిధంబులఁబరితపించు మాకింకెట్లని దూరమైతివే, అయ్యో నాతండ్రీ! నాచిన్నికృష్ణా! హా కృష్ణా! కృష్ణా!

ఉ. చూడవదేమి? గాంచవు ♦ జూపుల మమ్ము, సఖాళితోడ మా
టాడవదేమి? నర్మముగ, ♦ నందుని పాదములందు మ్రోయ నే
డాడవదేమి? వర్తనము ♦ లవ్వలి మోలను గోపికావళిం
గూడవదేమి? నవ్వులకు ♦ గోపకుమారవరేణ్య! చెప్పుమా,

అయ్యో! నినువీడి యింకెట్లు బ్రతుకఁగలము!

సీ. శ్రవణేంద్రియంబులు ♦ సఫలతఁ బొందింగ
నెలమి భాషించువా ♦ రెవ్వరింక
కరచరణాదుల ♦ కలమిధన్యత నొంద
నెరిగి పైఁ బ్రాకువా ♦ రెవ్వరింక
నయనయుగ్మంబులు ♦ సతతి కృతార్థములు గా
నవ్వను చూపువా ♦ రెవ్వరింక
జిహ్వలు గౌరవ ♦ శ్రీ జేరఁ బాటల
నెడఁ బలికించువా ♦ రెవ్వరింక

గీ. దండ్రి! నీవు సర్ప ♦ దష్టుఁడవై యున్న
నిచట మాకుఁ బ్రభువు ♦ లెవ్వరింక
మరిగిపాయలేము ♦ మాకు నీతోడిద
లోక మింపు లేని ♦ లోక మేల?

ఉ — అమ్మా! ఊరడిల్లుమూరడిల్లుము. శ్రీకృష్ణునకేమియు భయము లేదు. అతఁడు మనుష్యుఁడుగాఁడు. బ్రహ్మాదుల ప్రార్థనఁ గైకొని భూభారము హరించుటకై యిట్లవతరించి యున్నాఁడు. పూతనాది దుష్టరాక్షస సంహారంబులు గని విని యెఱింగియు నిట్లు సామాన్యులవలె భ్రాంతినొందెద వేలనమ్మా! నీకొడుకిప్పుడే కాళీయుని గర్వంబడంచి రాఁగలఁడు. (కృష్ణుఁడు కాళీయుని ఫణములపై తాండవమాడుచు గనబడును) (చూచి) అమ్మా అమ్మా! అటు చూడు మటు చూడుము.

సీ. ఘనయమునానదీ ♦ కల్లోలఘోషంబు
సరసమృదంగ ఘో ♦ షంబుగాఁగ
సాధుబృందావన ♦ చరచంచరీక గా
నంబు గాయక సుగా ♦ నంబుగాఁగ
కలహంస సారస ♦ కమనీయ మంజుశ
బ్దంబును దాళశ ♦ బ్దములుగాఁగ

దివిషండిపీష్టింపు ♦ దేవగంధర్వాది
జనులుసభాసద ♦ జనులుగాగ

గీ. పద్మరాగాదిరత్నప్ర ♦ భాసమాన
మహిత కాళీయఫణిఫణా ♦ మండపమున
నలినలోచనవిఖ్యాత ♦ నటనమందు
నిత్యనై పుణ్యముసం జేసి ♦ నృత్యమాడు.

యశో — (చూచి) ఆహా! ధన్యురాలనైతిని. ధన్యురాలనైతిని-
నాజన్మ సార్థకమయ్యె ఆహా ఉద్ధవా!

మ. గతజన్మంబునసందేమి నోచితిమొ? యా ♦ గ్రజేము లేమేమిచే
సితిమో? యెవ్వరికేమి పెట్టితిమొ? యేదింతారతిం బ్రొద్దు పు
చ్చితిమో? సత్యము లేమి పల్కితిమొ యే ♦ సిద్ధప్రదేశంబుద్రొ
క్కితిమో? యిప్పుడు సూడగంటిమిచటం ♦ గృష్ణార్భకున్నిర్భయుం

స్వామీ! చరాచరమూలకారణా! నారాయణా!

ఉ. ఎట్టితపంబు జేసెనొకో ♦ యెట్టిసుకర్మములాచరించెనో?
యెట్టినిజంబు పల్కెనొకొ ♦ యీఫణి పూర్వభవంబునందుమ
న్నెట్టిమహానుభావులకు ♦ నెన్నడు జేరువగాని నీవు నేం
డిట్టివినోదలీల దగ ♦ కెక్కినటించెద వీ ఫణీంద్రుపై

(నీటిలోనుండి కాళీయునిభార్యలు ప్రవేశింతురు)

31. అనుబంధము.

1. కా-భా — ఆదిదేవా! పుండరీకాక్ష! రక్షింపుము. రక్షింపుము

శా. బాలుండీతండుమందివాండనుచు జే ♦ ష్టాలాముగ్రూరుండువు
శ్శీలుండౌనవుసై నసేము సుభగ ♦ శ్రీబాసి వైధవ్యదు
ష్టాలంకారముంబొంద నోడెద మనా? ధాలాపమాలింపవే.
చాలు న్నీ పదతాడనంబు పతి భి ♦ క్షం బెట్టి రక్షింపవే.

(నమస్కరింతురు.)

2. కా—భా—జగదీశ్వరా ! శ్రీకృష్ణా! నీనిగ్రహంబునకు మేమెంత వారము! మాకు పతిభిక్షబెట్టి రక్షింపుము.

గీ. మమ్ము బెండ్లిసేయు ♦ మాప్రాణవల్లభు
ప్రాణమిచ్చికావు ♦ భక్తవరద!
నీవుసేయుపెండ్లి ♦ నిత్యంబు భద్రంబు
పిన్ననాటి పెండ్లి ♦ పెండ్లిగాదు.

(కృష్ణుండు మడుగులోనుండి యొడ్డునకు వచ్చును. వెంటనే దుఃఖించుచుపోయి కృష్ణునెత్తుకొని యశోద గోపబాలురతో నిష్క్రమించును.)

(కాళీయుండుమడుగు విడచి భార్యలతో నిష్క్రమించును.)

రంగము. గృహము.

(వెంకన్న - సరోజిని ప్రవేశింతురు)

వెంక—ఇగ్గో! అక్కేవ్ యింటున్నావా యియ్యాల పిల్లోడుసాలా సాలా సికాకుపడుతూ వుండాడు నీవెచ్చేటకుబోకుండావుండి పిల్లోణ్ణి ఏడ్పించకుండా నేవచ్చేవరకు వంటచేసి సిద్ధంగా వుండాలె. ఏమ్ మాట్టాడా ! బద్దరం. బద్దరం.

సరో—మీరెక్కడికి వెళ్ళెదరు?

వెంక—నాను జీతాలకాడికెల్తున్నాను. యెల్లనట్టయితే పెద్దగోల్ల జీతం యిత్తాడామరి? మనము మొదలికే పేనోళ్ళం యిద్దో యెల్తున్నాను- బద్దరంసుమీ.

(నిష్క్రమించును.)

సరో—ఇప్పటికి నాపీడవదలినది. మా కృష్ణునిచెంత కేగుదము పోవు దమన్న నిముసమైన నిల్లు విడచి పోడు. ఈపిల్లవాఁడెక్కుడు ను గడియ కదలనీయఁడు. ఒకటే యేడుపు యేమిసేయు దును! ఈనాఁడెట్లయిన గృష్ణుని జూచి తీరవలయును- (విచారించి) అయ్యో! చంటికూనయే, యేడ్వడా ! ఊడే డ్చిననేమి యేడ్వకున్ననేమి? యింకెట్లైననేమి? కృష్ణుడే నా

జీవము కృష్ణుఁడే నాప్రాణము. కృష్ణుఁడే నాసర్వస్వము. ఇంత యేల సమస్తంబును శ్రీకృష్ణుఁడే శ్రీకృష్ణుండు వినా నాకుఁ బ్రపంచము లేదు. నాప్రాణనాథుండు, నామనోహరుఁడు, నారక్షకుఁడు శ్రీకృష్ణుఁడే— వానిని స్మరింపక, వానిసేవజేయక, వీనులార వాని వేణుగానమును వినక, నిముక యరని మునమైన నీవ్రజాల (కొరకే వేణుగానము) అదిగో వేణుగానము వినవచ్చుచున్నది ఆహా!

సీ. విశ్వమోహనమైన ♦ వేణునినాదంబు
    వరనగంభీరగ ♦ ర్జనముగాఁగ
మహనీయనిర్మల ♦ మందహాసస్ఫూర్తి
    లలితసౌదామినీ ♦ లతికగాఁగ
దలచుట్టు బాగుగ ♦ దనరుపింఛపుచెండు
    శైలభేదనశరా ♦ సనముగాఁగ
కరుణాకటాక్ష వీ ♦ క్షణసుధావర్షంబు
    సలిలధారాప్రవ ♦ ర్షంబుగాఁగ
గీ. చూడనేతెంచు గోపాల ♦ జనమానీంద్ర
చాతకంబులదురవస్థ ♦ దక్కఁ జేసి
కృష్ణమేఘంబు బహుళర ♦ తిఁజెన్నొప్పె
విమలబృందావనాకాశ ♦ వీథియందు.

ఈసమయమునందే శ్రీకృష్ణుని సేవింపవలయును (పిల్లవాని యొయ్యేలలోనుంచి నిష్క్రమించును. పిల్లవాడేడ్చుచుండును.)

(22 అనుబంధము)

రకన్న—(ప్రవే) ఏందిది. పిల్లోడు యెక్కెక్కి యేడుస్తుండాడు. యిదెక్కడికో పోయింది. దీనికెవ్వడు పొయిగడ్డ పెత్తనా ల్లోటే వరిపోతుంది. అక్కడనే కూసుంటది. యెంతబిల్చినా రాదు వూకో నాయనా వూకో; మీయమ్మ వత్తుండాల్లే యెమేవ్ శీవ్, (పిల్లవాడెక్కెక్కి యేడ్చుచుండ) వూకోరా!

వూకోరా! (కోపముతో) సిగ్గులేనిముండ, వొళ్ళు మాలిసె
స్తితే సిగ్గుండాలె. యెన్నిదిట్టినా యెన్నిగొట్టినా పౌరుసం
బ్రతుకెందుకు. సీయుంటే కుక్కకు సిగ్గుంటది. యిప్పుడెం
దుకు! గానీరానీ నాతమాసనూసిత్తె; (పిల్లవాడు మరల బిగ్గ
రగా నేడ్వగా) యింకేంసెయ్యాలె. యీడియేడ్పు యెక్కు
వైంది. ఆదారాదు. కానీవు వుయ్యాలయినా వూపిసూ
త్తా (ఉయ్యాలనూపుచు) (పాట) వూరుకోరాకొడక వూరు
కోవేరా నోరు యెండిపోవునో యేమొయింకా, హాయ్
వుల్ వుల్ హాయ్ నీయమ్మవచ్చింది యింకయేముందీ. బా
యమ్మ మీవదిన పాలుతాగుదువు హాయ్—యింకయే
ముందీ, యీడెప్పుడు సత్తాడో-నాకుకోపమొత్తేనా నేలకేశి
కొడ్తా-చిన్నంగ జెప్పితె యినాలె. వూకో వుల్ వుల్ వుల్
హాయ్ఆయీ (అనివూపి) నేనొచ్చి గంటనైపైందిగందా,
యింకా గాలేదు సూశాన; దీన్ని యేమిశేశ్నా పావంవుం
దా? వూపీ వూపీ నాప్రాణం యిసికేత్తావుంది; యిదేగడియ
బుట్టిందో! యింకా శేటుకిపత్తేనా శిగ్గోశియెల్లగొడ్తాయా
డికైనా. యెత్తే తొందరగా రావొద్దూ పిల్లవాణ్ణి సూసొ్క
వొద్దూ! యింతమాత్రం తెల్దూ, వూకో వూకో (ఊపుచు
పాట) యెవణ్ణో మరిగిందీ-యెంతసేపైంది నాపానం యిసికిందీ
నాశాతగాదా హయ్—యీళ్ళ నట్టమంతా యింతే
పెడ్లయ్యేటప్పుడే యీండ్ల మరేద తెల్సింది అంతా యి
ట్లాగేవుంటారా అనుకొన్నంగాని లేకపోతే ఓడుసూత్తా
ఉంటానేనైనా యెంత్రంగా వుల్లంగావుండని శేస్కున్నాను
యిన్నాళ్లమట్టి కాపురం శేత్తున్నాముగందా ఒక్కనాడై
నా సుకం గిలిగిందానాకు (పిల్లవాడు మరింత యేడ్వగా
నాకడుపులో కాలిపోతావుంది నానొచ్చేవరుకు కూడొండ
మని శెప్పిపోతే నేనట్లా పోంగనే పిల్లోణ్ణి తొట్లా యేశింది.

దా. దాన్ని అటు పోయింది; దానిమీద నాకు జన్నె లేదు. శాకిరి సెయ్యకుంటే తప్పదు. యేంచేతే. యీడికి నోరెండి పోతుంది దిబ్బు మూల్ల యీడివాళ్లు నాసంసారం పా డయ్యేటట్టుంది ఉస్ ప్రాకో ప్రాకో. (పాట) పైనబొమ్మను సూసి కాగానుకోవా. దానిసోకుపామైనా గర్వదేమిరాహాయ్ పాలిచ్చిపోయినా బాగుండుకోవడా! యీలోపుగానీవు మె గ్గరైనపోరా హాయ్, మా పుల్లన్న యింటికెల్లి కొత్త పాలను కొన్నివచ్చి బోసిస్తూన్నా. (పాలు దెచ్చి) యిన్ని పాలు యీ డికి దుగా. కాసిన్ని నేను దాగుతా. (త్రాగి) యింకా కా నాకున్నైన్న, యీడిమొగం యిన్ని తాగుతాడు. (మరికొంత తాగి)

పుల్లన్న—(ప్రవేశించి) ఓరి యెంకన్న! పిల్లోడికి పాలోయక నువ్వు తాగుతున్నావేందిరా! నువ్వు తాగటానికేనా లిపాలా కొంది, నీకే నోరున్నావా ఏంది! అంటి తాగరాదూ కబోసుకోని: నీ పిల్లగాయింకా రాకిదేంరా?

వెంక—అదేమిట్లాను పిచ్చోడో నాయన్నెల్లు. దానికాట నాకొడతే వోస్తు. యిందు పాలు తాక్కమూతే అందారకి నాను తా గుతు వాడు. తీమోతే నానుమీటూప యేం. యియ్యన్ని యీడు తాగుతాడా!

పుల్ల—మెయ్యలేసీ; పాలన్ని నువ్వే తాగినా వేంది!

వెం—యియ్యి తాగుతే అంతే సాల్లే; వోడిటుకు తాడిదే; అది వోదిలిమెట్టి పోతే పిచ్చోడవా యేం. పెద్దోడైతే యీడు నన్ను బతికిస్తాడా అంతా చరిగ్గుంటేనే చరి!

పు—సాల్లే: పాలుబోయ్ పిల్లోడికి, (నరోడని ప్రవేశించు చూచి) ఇద్దోనోయ్ నీపెండ్లాంవత్తుంది.

(౩౩ అనుబంధము)

వెం—(పాలన్ని త్రాగినదుముగిత్తి కర్రబుడ్డీకొని) అంతకాలే

దాంక యాడికెల్లావే, నీవు సిగ్గు లేనిముండవే; మీవాండ్లంతా యింతే! నిన్నింక పోయి సెసుకున్నా, పిల్లోడు యేడ్చి యేడ్చి సచ్చిపోండు ఫ్రాపిస్తాపి నాను సచ్చిపోయిన. ఇదంతా సూశి సూశి యీపుల్లన్న సచ్చాపు ఇక కొండుకు వాచ్చావు లంజ కాన, నీఅమ్మ యింతే నీచెల్లెలు యింతే, నీ అక్క యింతే. నువ్వింతే. మీయింటోళ్ళు రెవరు సంసారం శేశారు! మాయింటికి రావొద్దు వెల్లిపో! సుకంపడి కులుక్కుంటూ యిప్పుడొచ్చినావు పాలిచ్చిపోవద్దు?

సరో—నే నెక్కడికిని బోలేదు. గోవిందమ్మబిడ్డ సమర్తాడినది. అందరుము త్తైదువలు పోవుచుండ నేనుగూడ ఇప్పుడే కడుపు నిండ పాలిచ్చి యుయ్యాలలో పరుండబెట్టి దీవించి వెళ్ళితిని. వీని దుంపతెగ వీడెప్పుడు పోయినట్లు చనే యుండును. వీనకు చానన్నైన చాలదు? కొంచెము సేపట్లో పరుండరాదా! నీవైన కొంచెమాగి రారాదా? ఏమిపడిపోయినదని యిప్పుడేవచ్చితిని; యింతలోనే యిన్ని తిట్లా? మా వాండ్లమర్యాదయు మీవాండ్ల మరియాదయు సిప్పవారందరికిని తెలియును నోరుమూసుకొనుము నీచర్య యేమియు బాగున్నది కాదు నేనింక నిక్కడనుండ. నాపుట్టింటికి పంపించు.

వెం—పుల్లన్నా! యింటన్నావా! నువ్వే సెప్పు; ఇట్లా అయితే సంసారంయెట్లా యేతత్తుందో నువ్వేసెప్పు.

పుల్ల—సరోజనీ! చరేగాని నీవింతసేపెందు కున్నావే దబ్బునాకా!

సరో—అన్నా! ఇప్పుడే పోయితిని వాండ్రు రానీయలేదు.

పుల్ల—చరే పిల్లోడికి పాలివ్వు; యెంకన్నా! కొట్లాడుకోకండి అన్నంతినా.

వెం—నాను తిన్నా. దాన్ని తిననీను. అదిముందు తింటేగాని నుండు తిన్నా.

పుల్ల— ఓయమ్మాయీ! నీను తిని నీయింటికిపిల్లని పంపుకోకుం
డి నేనింటికెళ్లా. (వెళ్ళుచు నాల్గడుగులు నడచి వెనుకకు వచ్చి యన్నతో)
వారేమున్నావు! పిల్ల మొగుడున్నప్పుడు దీనికొంచెం సేపైనా తలేన
మన్నేమి చిక్కైనా పిల్లనొకమారు చిలకలు కాయుతాల వేసి
మరియెల్లు వచ్చినట్లు వచ్చుంది. మళ్లోచ్చి తీస్కో. నా
పిల్లా సెప్పనని మాత్రం దానితో సెప్పకు తినుతుంది

వెం— చాలేవోవెళ్లు (పుల్లన్న పోయిన గుమ్మం తలుపు వేసి) అన్నం
పెట్టు (తీసి) యిచ్చోనిమ్మ ఇంకెట్లు నా తెల్పువయ్యేనుకో. మ
ల్లీ యాకైనా పోయ్యేన్ పిల్లగాణ్ణి ఆడించుకుంటూ యుం
ట్లోవుండు (వాకిలికి తాళము వేసి నిష్క్రమించును.)

నరో— ఈయన వెడలిపోయెను. కాలసేపటికి గాని రాడు. పిల్లవాఁ
డిప్పుడే నిద్రించినాడు, కృష్ణుని యాజ్ఞప్రకారముగ నిప్పు
డే భుజించి యలంకరించుకొని తత్సన్నిధి కరిగెద (అట్లుచేసి
తెల్పు రాకుండుటచే) ఇదేమి చిత్రము? కవాటమురాకున్నది
పోవుచుఁ దాళము వేసినట్లు గాఁబోలు యింకెట్లు పోవుదును
హా! కృష్ణా! జగన్నాయకా! నామనోనాయకుండవగు నీద
ర్శనంబు సేయుటకై యిట్లు దుఃఖించుచున్నదాన. ఇట్టిచో
నీవు గాక యింకెవ్వరు దిక్కు? హా! యదుకుల కమలాకర!
ప్రభాకరా! హా! వల్లవిజన మనోభవనపాటచ్చరా! రక్షింపుము
రక్షింపుము..... నామనోరథ మీడేర్పుము. అనన్యసులభమగు
నీదివ్యమంగళ విగ్రహముతో నొకసారి నానేత్రములకుఁ గ
నిపించి ధన్యురాలిని జేయుము.

సీ. ఏపాపమేశ్వరు జగము ◆ లిన్నిటి గప్పినమాయ గప్పగా
నోపక పాలసంద్రమున ◆ నుండు మహాత్ముఁడు! యట్టివాని
ద్రీపకథప్రసమూర్తిని ◆ ధీజనరక్షణ కర్తకిందనూ
రాపమువాయ మ్రొక్కెదను ◆ దారితపోధనచక్రవర్తికిన్.

స్వామీ! మాపూర్వపుణ్యం బెట్టిదో కాని యోగులకు కేన్నియుఁడవైన నీతో మాటలాడుచు నాటలాడుచు నిరంతరంబును స్వేచ్ఛాభావంబున గ్రీడించుచుంటిమి. బ్రహ్మాదులకైన నిట్టిభాగ్యము చేకూరునా భాగ్యమన్న గొల్లలదే భాగ్యము. అదృష్టమన్న గొల్లలదే యదృష్టము. స్వామీ! నీదివ్యమంగళ విగ్రహమును సందర్శించి యేతరుణి వరింపకుండును. నీవాగమృతము గ్రోలినయే కామినివిరహాగ్ని బారింబడకుండును! నీవేణుగానంబును విని యేసుందరి కందర్పుని బారింబడకుండును. హా! కృష్ణా!

సీ. నీపాదకమలంబు ♦ నెమ్మిఁ బట్టఁగఁ గాని
తెలినోవఁగఁ బా ♦ దములు రావు
నీకరాబ్జంబులు ♦ నెరినంటితివఁగాని
తక్కినపనికి ♦ హస్తములు రావు
నీవాగమృతధార ♦ నిండు గ్రోలఁగఁ గాని
చెవులన్యభాషలు ♦ సరి వినవు
నీసుందరాకృతి ♦ నియతిఁ జూడఁగ గాని
మాకవన్యంబుపోలఁ ♦ జూడ్కి కలుగు
గీ. నిన్ను కాని వలుక ♦ నేర్పు మాజిహ్వ
లొల్లనను చుంబలుకు ♦ నోడవివ్వు
మానసంబులెల్ల ♦ మఱపించునో గిరి
తేమిసేయువార ♦ మింకఁ గృష్ణ!

ఆహా!

ఉ. కుండలదీప్తగండమును ♦ కుంచితకుంతలఫాలముం, సుధా
మండితపల్లవాధరము ♦ మంజులహాస విలోకనంబునై
యుండెడు నీముఖంబుగని ♦ యుండగవచ్చునె మన్మథేక్షుకో
దండవిముక్తబాణముల ♦ దాసులనయ్యెద మాదరింపవే

అని సాష్టాంగ నమస్కారము చేయుచూని)

వరో— ఆహా! ధన్యురాలనైతిని

ఉ. ఏవిభుపాదపద్మములు ♦ నెన్నఁడు నెవ్వరు [illegible] లేని పెం
ద్రోవజరి [illegible] ♦ గోపిక! నీదు దేహము [illegible]
దావ్రతమాన్యు [illegible] కృ ♦ [illegible] కొందె మనోరథంబునీ
సేవబవిత్రభావమును ♦ [illegible] నేడుమాధవా.

(కృష్ణుఁడు [illegible] గొంగళిం [illegible] భుజంలోనికిఁ గొంపోవును)

(తెరవ్రాలును)

రంగము:—నందుని గృహాంగణము)

(నందుఁడు, గోవిందుడు, కృష్ణుడు, మఱికొందఱు గొల్లలు)

(ప్రవేశింతురు)

నందుఁడు— గోవిందా! అయ్యున్నదియు జేసితా?

గోవిం— అవును జేసి,

కృ— తండ్రీ! యేమియున్నదను?

నం— కృష్ణా! మేము ప్రతి సంవత్సరము నింద్ర యాగమును జే
యుదుము.

కృ— అదిచేసి వచ్చినా యేమి,

గో— అవును. అందువలననే మిమ్ము నాలోచింప వచ్చితిమి.

కృ— (వినయముతో) ఇండఱు పెద్దలుండ నేనెంతవాఁడను. అయిన
నీయాగముఁ జేసిన నేమిఫలము? యెవ్వఁడు ప్రభువు? ఏయే
సాధనములు గావలయును?

నం— ప్రభువు దేవేంద్రుఁడు. అధికారి మేఘుఁడు శక్తిగొలది దధి
[illegible] గాదులు సాధనములు. దీనిఫలమువినుము,

గీ. మఖమునేఁటు వజ్రి ♦ మదినంతసించును
వజ్రినంతసింప ♦ వానగురియు
వానగురియఁగనవు ♦ వసుమతిబెఱుగును
కనము, మేసిధేను ♦ గణము ప్రతుకు.

క. ధేనువులం బ్రతికెనేని
మానవు ఘనమైనపాడి ♦ మందలగలుగ [illegible]

మానుగను బాడిగలిగిన
మానవులుమునుఁగఁ దడిసి ♦ మనుదురు కృష్ణా!

కృ—తండ్రీ! నీవు సర్వజ్ఞుండవు. నీకు నేను చెప్పనంతటి వాఁడనుగాను కాని, సమస్తమును గర్మము వలననే గల్గుచున్నది ఎవరు బ్రతికినను గర్మమువలననే గాని యీయింద్రునివలనగాదు మీరీ యింద్రుఁడే కారణమని యనుకొనుచున్నారు. ఈశ్వరునికైనను గర్మమును దాఁటుటకు వీలులేదు ఇంక నీయింద్రుఁడెంత

నం—కుమారా! నీమాట లేమో విచిత్రముగా నున్నవి.

కృ—ఇందు విచిత్రమేమియు లేదు, అందఱును బాగుగ నాలోచింపుఁడు. సత్వము, రజము, తమము, అనిగుణములు మూఁడు. అందు రజోగుణంబున జగంబు జన్మించును. రజోగుణప్రేరణముననే మేఘములు వర్షించును. వర్షముచేఁ బాడిపంటలును వానిచేఁ బ్రజావృద్ధియు నగును. అంతియెగాని యీయింద్రుఁడేమియుఁ జేయఁజాలఁడు. నిష్కారణంబుగ నితని నారాధింపనేల? పశువులకుఁ బర్వతంబులకు నుత్సవముచేయుటమంచిది. ఇదియునుంగాక ఇంద్రుఁడిందుకై గోపించునని తలంతురేమో?

శా. కోపింపన్ బనిలేదు శక్రునికిఁ దా ♦ గోపించునాకేమి సం
క్షేపంబయ్యెడిదేమి? పట్టణములు ♦ గ్రామంబులున్ దేశముల్
వ్యాపారంబులు మాకుఁబోయెనికై ♦ ఆరణ్యభాగంబులన్
గోవత్సంబుల నుంచుచున్ మనకు సం ♦ క్రోధింపఁగా నేటికిన్.

ఈయాగము నాకును సమ్మతమేకావున,

శా. గంధాలంకరణాంబరావళులచేఁ ♦ గై సేసియిష్టార్థముల్
బంధుశ్రేణియు మీరలున్ గుడిచి యా ♦ భూసారతిన్ వేడుకన్
సంధిల్లన్ గిరిగోద్విజాదుల కను ♦ సత్కారంబు గావింపుఁడో
జం ధర్మం బనితోఁచెనేని జనకా ♦ జన్మంబుధన్యంబగున్.

న— కృష్ణా! నీవు చెప్పినది బాగుగనేయున్నది. అట్లే చేయుదము
(అందఱు నిష్క్రమించెదరు)

రంగము:— అరణ్యములో గోవర్ధనపర్వతము.

(కొందఱు గోపబాలకులు ఆవులను తోలుకొని వత్తురు. తర్వాత గోపబాలకులు పంకెకఱ్ఱలను బుచ్చుకొని వత్తురు; పిమ్మట గోపికలు పెరుగు, పాలు, మీగడ, నేయి, వెన్న, మొదలగు వానిని కుండలలోనుంచి నెత్తిపైఁ బెట్టుకొని వత్తురు. కొందఱు గోపబాలికలు దుత్తలను చేతఁ బట్టుకొని వత్తురు. కొందఱు రామభజన చేయుచు వత్తురు. కొందఱు పరిహాసము లాడుకొనుచు వత్తురు.)—

1 గో— కిట్టయ్యా! కిట్టయ్యా! దండాలు.

2 గో— నాను గూడ పెదతా నా కిట్టయ్య మెత్తిగోల్లోడు కొడా సేమఁగా, కిట్టయ్యా! దండం సామీ,

కృ— (వేణువును వాయించుచు వారి నడుమ నాడుచుండును. పిల్లలందఱు గొంగడు లెగురవైచుచు నాడుదురు. కొందఱు తాళములు వాయింతురు.)

3. కిట్టయ్యా! యేందయ్యా మార్నావు యిది. యీపాటొద్దు యింకోటి పాడు. అయ్యాల పాడితివే అది పాడు. (కృష్ణుడట్లే పాడును.)

4. బాపనమ్మలయ్యలు శివులు గింగురు మనేతట్టు యేందిరా అట్లు అరుస్తారు.

5. నీ మొత్తిలాల? అర్దెం గాదురా; మంతరాలు మంతరాలు.

6. మంతరాలు వత్తుండారూ! నేనేదో అనుకొన్నానా; యి అయ్యాల బాపనమ్మల రొట్టె నెయ్యిలో పడిందిరా. (బ్రాహ్మణులు పుణ్యాహవాచనము చేయుదురు.)

6 ఇదిగో, య్యా బ్రాహ్మణుడా! నెయ్యిదుత్త. ఇంక మాట్లాడక వెళ్లిపో. (బ్రాహ్మణులు సత్కారములు పొంది నిష్క్రమింతురు.)

కృ—ఓగోపగోపికలారా! పశువులకుఁ బసపు బూసి మీరందఱును మీమీశక్త్యనుసారముగ నీపర్వతమును బూజింపుఁడు.

గో—సిత్తం సిత్తం (అని, తాము తెచ్చిన పదార్థములన్నియుఁ బర్వతము ముందు బెట్టి పర్వతమున కెదురుగఁ బశువులను దెచ్చి నిల్చెదరు. గిరిపూజ జేయుదురు.)

కృ—(తనలో) నేను వీరందఱును నమ్మించితిని. ఇంద్రుని గర్వమీనాఁటినుండి తప్పక నశించితీరును. (ప్రకా) ఓబాలకులారా! అబాలవృద్ధంబుగా నావాక్యములు శ్రద్ధతో నాలకింపుఁడు. మన మీనాఁడెంత భక్తిశ్రద్ధలచేత నీపర్వతము నుబూజింతుమో యంత శాలివంటలు గల్గి సుఖించెదము. కావున గొంచమైన దాచుకొనక పెరుగు, చల్ల. మీగడ, వెన్న మొదలగు మీమీపదార్థము లన్నియు నిట నునిచి మీరందఱును చాటునకు బొండు నేను నివేదన జేసెదను.

అందఱు—సిత్తం సిత్తం (అని అట్లు చేసి చాటునకు బోదురు)

కృ—(వేదితోఁ జూచుచు) ఎవ్వరును లేరుగదా, (మరలజూచి) ఎవ్వరును లేరు. ఇంక నాలస్యము చేయఁగూడదు. ఈపదార్థము లన్నియుఁ ద్వరగా భుజింపవలయు. (అంగీయుఁదిని) ఓహో! గోపికాగోపాలకులారా! మీరందఱును ఇంక రావచ్చును.

గో—వచ్చి పదార్థములు లేకుండుటఁ జూచి కిట్టయ్యా! మీగడ, అన్ని యేయీ?

కృ—(నవ్వుచు) ఈపర్వతము కామరూపి; మనమొసఁగిన పదార్థమంతయు భుజించుటచే మనయెడ సంపూర్ణానుగ్రహముఁ జూపెననుట నిశ్చయము. ఇంక మనకు, మన పశువులకు

మన సస్యములకుఁ దప్పక శుభమగును. కావున మీరంద
ఱొక్కమారు దీనికి సాష్టాంగనమస్కారముఁ జేయుఁడు
(అట్లు చేయగా) ఇంక మనమందలికిఁ జని కొంచెము విశ్ర
మింతము రండు. (అని యందఱు తమతమ చోట్లకు బోవు
దురు.)

(తెరలో)

వర్షయుపవర్తకంబులగు నోసంవర్తక మేఘంబులారా! నా
యాజ్ఞ వినుఁడు.

శా. ఉద్యత్సంపద నన్ని సంగతనయో ♦ ద్యోగంబునన్ వెఱ్ఱులై
మద్యాగంబు విసర్జనీయ మని గీ ♦ ర్మర్త్యుల్ వడిన్మీరు మీ
విద్యుద్వల్లులు గప్పి గర్జనములన్ ♦ వేధించి గోవ్రల్ జనుల్
సద్యోమృత్యువుఁ బొందఁ గల్గురియుఁడీ ♦ శౌర్యంబ వార్యంబుగన్

(గోపాలురపైనను గోవులపైనను రాళ్ళు పడును)

1. గో—వ నవో రాళ్ళు పడుతుండయే యోరి నా! యిదేంది
రా యిసోన్నోదైగా యేత్తుడాగా యేం గాశారం
2. గో—య కోళ్ళు నగోళ్ళుఁడారయ్యా?
3. గో—పైనుంచి పడుతున్నట్లున్నయి రా.
4. గో—యిదేదో గాశారం పట్టుకున్నట్టేఉది సూత్తే
5. గో—యెన్న డిట్ట లేదే యిదేంగబ్బా యిట్లా రాళ్ళు పడు
తుండై.
1. గో—వారేవ్, నా బుఱ్ఱ యెగిరిందిరోయ్—మాలచ్చుంపిల్ల
గాఁడు బద్దరం: గొంకళిమునుగెయ్
2. గో—ఓరెంకన్నో రెంకన్నా !నీమీదపడుతుండాయి రాళ్ళు
ఆసెట్లల్లో నేదైనా వున్నాదేమో సూడండిరా సూడండి.
3. గో—అరే మబ్బు కమ్ముగొని వత్తావుది. చీకట్లు పడుతుం
దయి

4. గొ—అబ్బసత్తినాఁయెత్తన్నా. బుట్టమీంద రాయివడ్డది అబ్బా—అబ్బా—ప్యానం అన్న ముట్టిందిరా.

5. గొ—అప్పులంటే అని అరుత్తుండమురా, పాపం యిదేందో మన సావుకే వచ్చింది.

1. —లేకపోతే మామూలు పదుగొడలిపెట్టితే యిందయ్య ఊరుకుంటాడు; నల్లాయనమాట యిన్నాం; యింత గాశారం పెట్టింది.

2. ఇది అలోచిచ్చాలిచ్చిన మాటే; ఇందయ్య కోపగించుకొని రాళ్ళవర్సాలు గురిపిత్తుండాడు. ఇంక సత్తాంపా, అహోకేటు పోయినోరి పిల్లగాళ్ళు మాత్రం ముందు సత్తారు ఇంకే బతుకు. మనదిదారి వాడిదే యెంప్రరువులు? యేంమెకు పులు. యేంతాళ్ళు, యేంతాళ్ళు, కళ్ళు సితిరి-సితిరిలో బడు తుండయి. ఇవంత గోవర్ధనుమ్మకొండు పెట్టిందే; అకిట్టయ్య యీ పాలయ మొక్కడైనా వినన్నదేమో. కేకయ్యంది పలుకుతాండేమో!

గొల్లలు అందరు—ఒకిట్టయ్యా! కిట్టయ్యా! కిట్టయ్యా!! ఓహూవ్!!!

1. ఇంటి కప్పుడే మల్లుండాలె యీమబ్బు కట్టింది సూసింబతే ఉపాయం వుండలే అయనదగ్గర; సూశావ్ పలిచిన్న పోలేదు.

గొల్లలు—ఓ దొంగకిట్టయ్యా! దొంగకిట్టయ్యా!! దొంగకిట్టయ్యా!! ఓహోవ్!!!

కృ—(విని తనలో) ఓహో! తన కర్పించలేదని యెంచి దేవేంద్ర వైభవంబున గాడించి కన్నులు గానక పురందరుండనోయతిని యీసాధుజనులను బాధించుచున్నవాడు. అవురా! వీని మదం బడంచెద. (అని కొనగోర బిగించి పెలుగెత్తి) ఓహో! గోగోపగోపికాజనులారా! భయంపడకుండు. భయం పడకుండు.

చ. కలఁగఁబడెన్ ఘనాఘనములు ♦ కంపము నొందెడి పర్వతేశ్వరుల్
తలఁగఁబడెన్ దమోరమలు ♦ తెక్కినవారలు వాలవానచే
నలఁగఁబడెన్, పశుప్రజము ♦ నక్కులనక్కట నిల్వఁగోరుచుఁ,
మెలపున మీఱి నిశ్వరుఁడు ♦ మేలొసఁగన్ గరుణార్ద్రచిత్తుఁడై.

గొల్లలు—కృష్ణయ్య పిలుస్తున్నాడు రాండి రాండిహోయ్. చేతులు చేతులు బట్టుకోండి, బిడ్డగపడవు, చెట్టు, కొమ్మ, రాయి, రప్ప సూరి ఏమిదోము సెప్పుతూ రాలె.

కృ—ఇదిగో! నేను పర్వతంబు నెత్తుచున్నాఁడ గోపులారా—గోపికలు గోపాలకులు—అశ్రాంతవృద్ధంబుగా నెల్లరును దీనిక్రిందికి వచ్చినిలువుఁడు. (అని చిటికెన వ్రేలితోఁ బట్టి యెత్తును.)

1 గో—వారేవ్ గుట్టక్రిందికి మోతిమా గుట్టాదలెప్పెట్టితే అంతా అణిగిసత్తాం, ఈసావు అబద్ధం ఆసావు నిజం

కృ—ఓహో! గోపాలకులారా! ఒక్కరును బర్వము క్రిందికి రాలేదు.

శా. బాలుండీతఁడు కొండదొడ్డది మహా ♦ భారంబుసైరింపఁగా
జాలండోయని దీనిక్రిందనిలువన్ ♦ శంకింపఁగా బోల దీ
శైలాంభోనిధిసంతుసంయుతధరా ♦ చక్రంబుపైఁబడ్డ నా
కేలల్లాడదు, బంధురాళి! నిలుఁడీ ♦ క్రిందన్ బ్రమోదంబునన్.

గొల్లలు—ఇంక భయం లేదు, కిట్టయ్య యెంత దయిర్యం తోటి మాతె ఇంగసుబుత్తున్నాడో—రాండి రాండి మనకు బెయం లేదు. (అని అందరులోనికిపోయి) అరేఅరే, వాడిలి పెట్టుకున్నట్టున్నాడ్రోయ్! నత్తాం నత్తాం ఆలడ్డ పెట్టండి (అందఱు అట్లు సేయుదురు. కొంతసేపు వర్షము ఘోరముగ గురిసి వెలయును.)

కృ—ఓహో! గోపకులారా!

క. ఉడిగెను వానయు గాలియు
వడిసెడి నదులెల్లఁ బొలప ♦ వందలిగిరె, కొం

దడుగునసుందరి నెపలున
కొడుకులు కోడండ్రు సఖులు ♦ గోపులుమీరన్

గొల్లలు — (ఇప్పటికివచ్చి గోవర్ధనం ఎత్తినా పట్టాం, కొంచ
సేదదీరినాం స్వామీ, (అని యూరడించుచు నిష్క్రమింతురు
కృష్ణుడును నవ్వుచుండును.)

ఇంద్రుడు — (ప్రవేశించి పాదములబడి) స్వామీ! పురాణపురుషా

(24 అనుబంధము.)

మ. నినుబ్రహ్మాదులెఱుంగలేరు జలజా ♦ క్షిష్ణుత, లోకత్రయా
వనదుర్మానగరిష్ఠుడన్, విపులను ♦ ద్దైశ్వర్యభూయిష్ఠుడన్
వినయత్యాగ వరిష్ఠుడన్, గడగ ♦ ద్విద్వేష్టుడన్; దేవ! నీ
ఘనలీలావిభవంబు పెంపుదలియం ♦ గా నెవ్వడన్ సర్వదా,
మఱియు నోడగన్నాయకా!

శా. నీసామర్థ్యమెఱుంగ మేఘములచే ♦ నిర్ఘోషమునన్ భీషణా
గ్రాపారంబున ముంచితిన్ వ్రాఘము నా ♦ క్రీ నల్లవ్రేల్ సేయరం
దోనర్పెను! భవన్మహాత్త్వమున నా ♦ యుద్యోగముల్ట్లయ్యె నీ
దాసున్నను గృతాపరాధు గరుణన్ ♦ రక్షింపవే మాధవా!

కృ — మంచిదితెమ్మా, సాధువ్రజల కెన్నడు నెన్నసేయకుము, పోయి
రమ్ము

ఇం — చిత్తము (అని మరల నమస్కరించును, అందఱు నిష్క్రమిం
తురు)

శ్రీరామచంద్రపరబ్రహ్మణేనమః

సంగీతకృష్ణలీల

పంచమాంకము.

రంగము:— బృందావనము.

అక్రూ— (ప్రవేశించి) ఆహా! ఏదచుము

ఉ. ఎట్టితపంబు నే[illegible]బడె? ♦ నెట్టిచరిత్రము లభ్యమయ్యెనో
యెట్టిధనంబు ప్రాప్తలకు ♦ నేబడెనో తొలిబామునందు, నా
యట్టివివేకహీనునకు ♦ నాదిమునీంద్రులు యోగదృష్టులం
బట్టగలేని యీశ్వరుని ♦ బ్రహ్మమయుం హరిఁజూడఁగల్గెడిన్,

యోచించినచూడ పరమదుర్మార్గుడైన కంసుఁడు నాకు మహోప కారమునే గావించినవాఁడు. ఏలయన

ఉ. సూరులు దొల్లి యేవిభుని ♦ శోభితపాదనఖప్రభావళిం
జేరి భవాంధకారములఁ ♦ జక్కఁగ దాటుదు రట్టిదేవునిన్
వైరముతోడనైన విలు ♦ వన్నను బంచి శుభంబు సేసెని
ష్కారణమైనస్నేహమునిదె ♦ కంసునిబోలు సఖుండుగల్గునే!

(విచారించి) ఇంతవఱకును నాపుణ్యవిశేషము బాగుగనే యున్నది. కాని, రేపటివిషయముననే విచారమగుచున్నది.

మ. ఇతఁ డాకర్ణనిబోధబంధురకచుం ♦ డీపోలె దా నేతెంచినాఁ
డతి దుష్టుండవు చూచునో సభల భూ ♦ భారాగ్రహిత్కృష్టధ్వసం
గతుఁడౌ బంగళపోసి నన్ను నుతిచే ♦ నాఁగూర్చి నో? యెట్టియు
న్నతిగావించునొ యేకిరీయా బలుకునో ♦ నాభాగ్య మేట్లున్నదో!
లేచి) అదిగో! ఘాతుకక్రూరసత్వంబులవలని భయంబున
చూచుచు? మునసలిగొల్లలు పరుగిడుచున్నవారు (నడిచి)
వచ్చికను మేసికొచ్చులవిసిగా గోగణంబులదిగో విహరించుచున్నవి
(మఱియొకవైపు జూచి) అల్లదిగో గంభీరస్వనములతో రంకెలువే
యుచు వృషభజంబులు నదకొండల నలినడ గాంచుచున్నవి.
గోపబాలకులదిగో! పాటలు బాడుకొనుచు గోవులను గాచుచున్న
వారు. ఇంకను సందేహమేమి?

మ॥ అలకభ్రాజితమై సుధాంశునిభమై ♦ శోభాప్రభోద్దామమై
జలజాక్షంబయి కర్ణకుండల విరా ♦ జద్గండమైయున్న యా
జలజాతాక్షు ముఖంబు నూడఁగలుగన్ ♦ సత్యంబుగా నాకనా
వల దిక్కైగుచునున్న వింవమృగ ♦ వ్రాతంబు రీతోర్వెడన్.

ఆహా!

ఉ. మాపటివేళ నేనుజని ♦ మాధవుపాదసమీపమునందు దం
డాపతితుండనైన నతఁ ♦ డాశుగ కాలభుజంగ వేగనం
తాపితభక్తలోకభయ ♦ దారుణమైన కరాబ్జ మూదఁగన్
మోపి హసించి నాకభయ ముంగృపతోడుత నిచ్చుకుండునే.

ఇంక నిచ్చట నాలసింపనేల? త్వరగాబోయి సందర్శించెదగాక.

(నిష్క్రమించును)

రంగము-అరణ్యము.

(అక్రూరుఁడును రామకృష్ణులును బ్రవేశింతురు)

కృ — అక్రూరా! భయము లేదు. మన మీనాఁడే మధురాపురమున
కరుగఁగలము ఇంతకును గంసుఁడు మమ్ము హింసింపనెంచె
నుగా!

అక్రూ—ఒకవిధముననా, పరమమూర్ఖుండు కావుననే భవన్మహామహిమము గుర్తింపక పూతనాదుల నంపి విఫలమనోరథుడై యంతతో మానుకొనక చాణూర ముష్టికాసురుల నియ్యవధం

ప—అయ్యో! నేనెంతపాపపుమాటనాడితిని.

కృ—(నవ్వి) అక్రూరా! నిక్కమేదో చెప్పుము.

అక్రూ—నియమించి ధనుర్యాగము చేయుచున్నాడు. నీవుపోయి రామకృష్ణులదోడ్కొని రమ్మని నన్ను బుత్తెంచెను; ఈధనుర్యాగము మీయాగమునకై కల్పింపబడినదేగాని వేఱుగాదు. దేవా! నాకు భయముగుచున్నది. ఆకంసుండు మహాక్రూరుండు; కాలసర్పము. వానిబారిబడకుండ నెట్లు నీవీమహావిపత్సముద్రము నుత్తరింతువో?

కృ—(చిఱునవ్వుతో) ఏమియు భయములేదు. అదియంతయు నీవు చూచుచుందువుగదా? కాని యడిగినదే యడుగుమంటివని విసుగు జెందక యింకొకమారు చెప్పుము.

మ॥ నెలకి నేఁడిక్కడ నీవురాగ వగతో ♦ నీకోడనేమైననా
కలుగంజెప్పుమటంచు జెప్పరుగదా ♦ యేమందు రావార్తయే
తెలుగుగా లేదని దప్పిగొని వగచిరో ♦ దీనత్వముం జెందిరో
నెలతో నాతలిదండ్రు లెట్లుండిరో ♦ విన్పింపు మక్రూరకా.

అక్రూ—(దుఃఖముతో) ఏమనిచెప్పుదును? కడుంగడు కృశించియున్నవారు. నేను నాప్రయాణము నెఱింగించి కుశలంబడుగ, పోయిరమ్మని దీవించియు నిన్ను గంసుని బారిఁబడకుండ నెట్లయినజేయుమనియు నాచిట్టితండ్రి కుశలంబుగ నున్నవార్త తెలిసినఁ గారాగృహవాసముసైతము మాకానందదాయకమనియుం జెప్పిరి.

కృ—(నిట్టూర్చి) అయ్యో! నేనెట్టిపాపాత్ముండను; అక్రూరా!

క॥ జననీజనకులవృద్ధులఁ
దనయుల గురు విప్ర సాధు ♦ దారాదులనే

జనఁడు ఘనుఁడు ఋష్యప్రోవక
వనరును జీవన్ముక్తుఁడు ♦ వాఁడు ధాత్రిన్

నాజననీజనకుల నెన్నఁడు సందర్శించెదనో? ఎన్నఁడు వారు కష్టములనుం
డి విముక్తులగుదురో! అక్రూరా! రథము ద్వరగా గొంపొమ్ము.

అక్రూ—చిత్తము. (తోలును తెరవెత్తగాగాళిందినదియగపడును)
మహాభాగులారా! మీరింతే యుండుడు నేనీ కాళిందీనదియం
దిప్పుడే స్నానముఁ గావించి వచ్చెదను. (అని రథము దిగినదిలో
విధివిధానముగా స్నానముఁ జేసి ఆశ్చర్యముతో) ఆహా! ఏమి
ది? ఈజలమున బలరామకృష్ణులు సాక్షాత్కరించియున్నవా
రు. అత్యద్భుతముగానున్నదే! వీరు రథమధ్యమున గదా యు
న్నవారు? ఒకవేళ రథము దిగి వచ్చియున్నవారేమో చూచెద
గాక (అని రథముపైనున్న రామకృష్ణులఁ జూచి) ఆహా! నా కీ
వింతయుం దోఁచకున్నయది. రామకృష్ణులు రథముమీఁదనేయు
న్నవారు. మొదట వీరిని రథముపైఁ జూచితి. పిమ్మటనదీజల
మునం జూచితి. మరల రథముపైఁ జూచితి ఇప్పుడు తిరిగివీ
రిందున్నవారు. మనోభ్రమమముగాదు కదా! అయిననింకను ము
న్గిచూచెద (మునిఁగి ఆశ్చర్యముతో లేచి) ఆహా! ఈనాఁడు
నానేత్రయుగ్మ మెంతపుణ్యము గావించెనో!

సీ॥ ఆభోగిభోగ ప ♦ ర్యంకమధ్యంబున
పలనొప్పు కచ్ఛపి ♦ పటమువాని
మేఘుఁబుపైనున్న ♦ మెఱుఁగుచందంబున
నురమున శ్రీదేవి ♦ యొప్పువాని
మునరుతేటులు దివ్య ♦ ముఖచతుష్కముగ
తనయుఁడా డెసి బొడ్డుఁ ♦ దమ్మివాని
కదలిన బహునద ♦ క్రమవిశేషంబుల
రవముసూపెడినూపు ♦ రములవాని
గీ. జలజగర్భరుద్ర ♦ సనకసనందన
సద్విజామరప్ర ♦ శస్యమాన

చతురుఁడైనవాని ♦ సౌందర్యఖ్యాయైన
వానినొక్క పురుష ♦ వర్యుఁగాంచె.

ఈపురుషుఁడు నన్నుగన్న తండ్రి నాచిన్న కృష్ణుఁడుగాని యితరుఁడు గాడు (అనిసాష్టాంగ నమస్కారముగావించి లేచి చేతులు జోడించి) దేవాదిదేవ! నారాయణా!

దండకము

శ్రీ మానినీమానస చోర శుభాకరా! వీరా! జగద్దేవహేతి పరీవారా! సమస్తంబు నస్తంగతంబై మహాలోలకల్లోల మాలాకులాఖిలపాథోనిధిం గూలగా బాలకేళీగతిం దేలి నారాయణాఖ్యం బటుఖ్యాతిశోభిల్లు నీనాభికంజంబులో, లోకపుంజంబులంబన్ని విన్నాణి మన్నయ్యాబమ్మ పుట్టించినాఁడయ్యెంగదా! పావకాకాశవాతావనీ వార్యహంకార మాయామహామానసాదుల్ హృషీకావళుల్ లోకముల్ లోకబీజంబులున్ నిత్యసందోహమై నీమహాదేహమందుల్లసించున్ వసించున్న శక్తుల్ జడంబు లేకాత్మయై యొప్పు నీమొప్పిదంబెల్లనో చెల్లఁజెల్లెన్ విచారించు వారెంతవారెంతవారైన మాయాదులౌ మాయతోఁగూడి క్రీడించు లోకానుసంధాత యాధాత నిర్ణేత యౌ, నీకళారాశికిం గొందఱంభోజగర్భాదులం ధ్యాత్మలందున్ నశేషాధిభూతంబులందున్ ననేకాధిదైవంబులందున్ సదాసాక్షివై యుండెదంచుం, దదంతర్గతజ్యోతి వీవుండవంచుం, ద్రయీపద్ధతిం గొందఱింద్రాది దేవాభిధానంబులన్ నిన్ను ధ్యానింతు రంచున్. మఱిం గొందఱాయాధ్వ కర్మంబులందుంచి సంసారముం ద్రెంచి నిస్స్వత్వులై మించి విజ్ఞాన దక్షులైనంచున్ మఱి కొంచ రాత్రిను సారంబుగా దన్ను యత్నంబుతో గొందఱీ వాత్మవంచున్ మఱి గొందఱా వాసుదేవాది భేదంబులన్ నల్వురై చెల్వువాటింతు వంచున్, మఱిన్నవ్వు నారాయణాఖ్యుండ వంచున్ మఱింబెక్కు మార్గంబులన్ నిన్ను నెగ్గింతురెగ్గేమి యోగుల్ వయోరాశినే; గాను లై కూడుకోరిక, విశేషంబులెల్లన్ విశేషంబులై డిందు నీయందు

స్థానంబు లీనంబు తానేక రాకేందుబింబంబులుం భాండాంతరంబులం
బింబితంబైన పేరున్నదే యెన్నసేలా! ఘటాంతర్గతాకాశముల్
దగ్ధఘటాంతంబులం దేకమౌ రేఖ లోకావధిన్ నీకనేపోకలం బోక యే
కాకివై యుండితీవా! కృశానుండు నేత్రమ్ము సోముండు భానుండు
కన్నుల్, లతానాలముల్ రోమముల్, గాలిప్రాణంబు బాహుల్సు
రేంద్రుల్, ఘ్రాణంబు, లగచంబు, ల్నభోవీధి నాభిప్రదేశంబు, శైలంబ
గళ్ళున్ని మేమంబు, లంభోజగర్భుండు నుహ్యాంబు వర్షంబు వీర్యంబు
నాకంబు మూర్ధంబు, గానేమైయున్న నీమేనిదండ, స్వబ్రహ్మ జాత
గర్భాండము ల్మూడితో దుంబరానేక వానేకశాఖా ఫలాపూరితా
నంతజంతు ప్రకాండంబు పీలం బ్రిస్థోదరాశిస్థ జంతుప్రకారంబు
గా నిండియుండు న్మహారూఢ నీరూఢముల్ వెగ్గలంబుగ్గడి పన్నయాం
భోధిలో మీనుమైన న్వేదోద్ధ న్నిరోధించి సాధించి మున్వేద మున్వేద
రాసింబ సాధింపవే దుగ్ధపక్షైటభ శ్రీమధుండకిప్రవై మొత్త వేమె
త్త వేముండరాగంబు రాగంబుతో గూర్మవై గంధరిష్వాదివై పంది
వై మేనని న్మేదికిం దోంచి దోషాచయుం గొమ్ముల న్మిమ్ముగా జిమ్మ
చుం గృత్స్నవేత్రిన్వవేఘోరనైరిన్ నృసింహాండవై దండివై నిండివై
రోచనుం జూచి యాచింపవే పాపవే మేను బ్రహ్మాండమున్నిండబా
ఉండవై రాజకోటిన్వి పాటింపవే రాజవై రాజలింబాన్యకై దుర్మ
డాది న్విదారింపవే నొంపవే కూరులవ్యాపు జీవాది రూపంబులన్
శుద్ధబుద్ధుండవై వైదాకిదారాంత రంగంబులన్నింత గంగంబులుం
గాగరంగింపవే పాపకీపింపవే కల్కిమూర్తింబ్రివర్తించి నిన్నున్న
నే నెవ్వడన్, నన్ను మాయావిపన్నున్ విపన్నుం బ్రిపన్నుం బ్రిపన్నుం
డవై ఖిన్నతం బాపి మన్నింపవే పన్నగాధీశతల్పా కృపాకల్ప వందా
రుకల్పా నమస్తే నమస్తే నమస్తే నమః

మ. కలలంబోలెడి పుత్రమిత్రవనితా • గారాదిసంయోగముల్
జలవాంఛారతి నెండమావులకు • నా • నల్సియుండంబు గా

దలతున్న స్థ్యముంచు మూఘుండ వృథా ♦ తత్వజ్ఞుడన్నారు నీ
విలసత్పాదయుగంబు నూపితరుణ ♦ స్వీతిం పులత్స్మృపతే

(అని మరలనమస్కరించి చూచి) ఓహో భగవానుడను తిర్తిపుడు
డయ్యె నింకనేగద (అని యదినుండి కృష్ణుని చెంతకువచ్చును.)

కృ—(నవ్వుగు) అక్రూరా! కాళిందీప్రవాహము సమీపంబునను
న్న నీతయోచింపితిమే..? అందుపీకేమైన జోద్యములు
గానంబడియెనా యేమి?

అక్రూ—(దోసిలియొగ్గి వినయముతో) దేవా?

క. నీకానలేనిచోద్యము
లేలోకములందుజెప్ప ♦ రీశ్వర! నీటన్
నేలన్నింగినినున్న వే
నీలోజోద్యంబులెల్ల ♦ నెగడెమహాత్మా.

నీనుహిము మంచిత్యముగదా? ఇంకం ద్వరగా బురమున కరుగుదము
(అనిరథమునుదోలును అంటిక్షేపమున మధురాపట్టణముగనంబడును
స్వామీ! మధురానగరమున కరుదెంచితిమి. ఈదాసుని గృహమున
కు విచ్చేసి పవిత్రము జేయుడు.

కృ—కంసునివధించిపిమ్మట నీభవనంబునకు వచ్చెదను. ముందు
నీవేగి కంసునకు మారాక నెఱింగింపుము. (అక్రూరుడు
నిష్క్రమించి బరిక్రమించి చూచి) అన్నయ్యా! యెవ్వడో
యొకరజకుడు వచ్చుచున్నవాడు. వానినలవ వస్త్రములం
గైకొందము. (రజకుడు ప్రవేశించ వానింగని) ఓరీ రజకా
మేము మీరాజుగారి బంధువులము. విచేస్పించి యిప్పు డతి
థులము గూడనై యున్నవారము. తదాజ్ఞచేతనే మీగ్రా
మమునకు వచ్చితిమి. కావున నీయొద్దనున్న సుందరములగు
పరిశుద్ధ వస్త్రములను మాకిమ్ము, మామండలోమంచివస్త్ర
ములు లేవు. కావున నడుగుచున్నవారము, మీరాజుగారు
మాకు మేనమామయగును.

రజకుఁడు—(కోపముతో) ఏమీ? సాలాసాలా మాటుకున్నదే! ఓగను కొన్నావు? బద్దం సుమీ?

కృ—నోరు మూసికొని మూటనిమ్ము. (అని పెరికికొనఁబోవును.)

రజ—(గుంజుకొని) సాల్సాల్లే, పోపో బుఱ్ఱకేమియుంక నీకుఁబట్టింది. పాలు మొన్న పెరుగు మీగడ తెగఁదిని దున్నలాగ ఉల్కి కిందా మీదా పడుతున్నారు. సూసి నాను ఎల్లి యేంతెత్తానో దొరోఁడబట్టలే యియ్యాలనీకు?

కృ—ఏమి, యిస్తావా లేదా?

రజ—నాను యియ్యను, ఏంసేత్తావో సేసు.

కృ—ఏగుల కూరక చచ్చెదవు. ఇన్నగానిమ్ము.

రజ—(పెద్దగాఁ నవ్వి) యేందకీ యేగదీ వాల్లాను బఱ్ఱపీసుగవు నువ్వేనా నన్ను నంపేది? నీవ్వు నాకాడ ఉండకుంటుందనుకు న్నావాయేఁ, పిచ్చోడా పోపో!

కృ—ఛీ! ఛీ! దుష్టుడా! దురహంకారివి. నిన్ను సైరింపఁగూడదు (తలపై గుద్దును రజకుఁడు చచ్చును. వాని యొద్దనున్న వస్త్రములు ధరించి) అన్నా! ఇఁక మనము గదము రమ్ము (నడచి) అదిగో మాలాకారుఁడు వచ్చుచున్నాఁడు. వానిఁ జూడ సత్తమునివలెఁ గన్పట్టుచున్నవాఁడు. పోయి పుష్ప మాలికలను గొందము. (నడతురు)

మాల—(ఏవే) అయ్యా, మీరెవరు?

కృ—మేము రామకృష్ణులను వారము.

మాలా—(ప్రేమవినయములతో) నాతండ్రులారా! మీరేనా! మా నాయనలారా! మీరాకకై చకోరన్యాయము గా నెదురుచూచుచున్నవాఁడ మీదర్శనంబున కృతార్థుఁ డనైతిని. ఇవిగో పరిమళ భరితములైన పుష్పమాలికలను ధరింపుడు. (అని రామకృష్ణుల కంఠములలోఁ బుష్పమాలి కలు వైచి నమస్కరించును.)

కృ—(సంతోషముతో) మాలాకారా! నీభక్తికి మెచ్చితి. నీకేమి కావలయునో వరముం గోరుకొమ్ము.

మా—నాతండ్రీ! యిచ్చెదవా!

కృ—తప్పక యిచ్చెదను.

మా—నిజముగా?

కృ—నిజము, నా మాటకి నిచ్చెదను

మా—నాతండ్రీ! ననుగన్నతండ్రీ! అట్లయిన సర్వకాల సర్వావస్థలయందును నాకు నీనామసంకీర్తనమును కృపజేయుము.

కృ—మంచిది. అట్లే యిచ్చితి నిఁక బొమ్ము (మాలాకారుఁడు కృష్ణ నామస్మరణము జేసికొనుచు నిష్క్రమించు) అన్నా! అదిగో గయ్యాళి కుబ్జ వచ్చుచున్నది. దానచెంత సుగంధ మున్నట్లున్నది. (కుబ్జ ప్రవేశించును) (సమీపించి.)

క. ఎవ్వరిదానవు లేవను
లెవ్వరికింగొంకొనుచు? నేగుదునీవే
రెవ్వ తెమాకిమ్మన్నియు
నివ్వటిలెదు చక్కనగుచు? నీరజనేత్రీ!

కుబ్జ—మాకునీరజనేత్రిము లెక్కడివిలే నీవుగావున చక్కనివాఁడవై తివి. అందఱికిని జక్కదనము ఇక్కడినుండి వచ్చును నేను కంసునిదాసిని, నాపేరు కుబ్జ. మీకు సుగంధము కావలసిన నిదిగో నలందెదను (అని గంధము బూయును.)

కృ—(చిరునవ్వుతో) నామాట నీకు విపరీతములుగాఁ దోఁచిన విగదా? ఇదిగోచూడుము నీవు చక్కనిదానవో కావో (అనిదానియొడలు విరచిన నది జగన్మోహనాంగి యగును.)

కుబ్జ—(చిఱునవ్వుతో) సరే! సరేలే! ఉన్నదాని నుండనీయక యిట్లు చేసితివేమి? నిన్నూరక విడువను. మా యింటి రమ్ము. (అని యుత్తరీయముఁ బట్టుకొని లాగును.)

కృ—(చిఱునవ్వుతో) ఇప్పుడుగాను తర్వాతవచ్చెదనులే.

కు—నిన్ను నమ్మఁగూడదు. వచ్చెదవో రావో

కృ—తప్పక వచ్చెద భామా (కుబ్జ నిష్క్రమించు) అన్నయ్యా మనమిట్లాలస్య మొనర్చుట బాగుగ లేదు. కంసుని సభాభవనంబునకే పోవుదము.

బల—మంచిది (ఇరువురు నిష్క్రమింతురు) (యవనిక పడును.)

రంగము:—కంసుని సభాభవనము ముంగిలి

(రామకృష్ణులును మావటివాఁడును ప్రవేశింతురు.)

మావ—ఓరోరి బాలకులారా! ఎందుబోయెదరు? ఇదిగో! కువలయాపీడము. ఈమదగజము దాటింబ! యెట్లుబ్రతుకఁగలరు! నేనెవఁడనో యెఱుఁగుదురా ?

కృ—నీవెవ్వఁడవైన మాకేమి ?

శా. ఓరీ కుంజరపాల ! మాదెసకునీ • యుద్యన్మదేభేంద్రముం
బ్రేరేపంబనిలేదు, త్రిప్పుమరలన్ • చెర్రిరేచినన్నగం
భీరోగ్రాశనితుల్యముష్టిహతుల • న్ఛేదించి నేఁడంగముం
జేరంబుత్తు మహోత్తరద్విపముతో • సిద్ధంబుయుద్ధంబుగా.

మావ—ఆ! అన్నియు జేసితివిలే (అని కృష్ణునిపైకి గజమును దోలును కృష్ణుఁడు కువలయాపీడమును, మావటివానిని జంపి లోనికరుగును) (తెర వ్రాలును)

రంగము:—కంసుని సభాకూటము.

(కంసుఁడు మంత్రులు అనేకజనులు చాణూరముష్టికులుం బ్రవేశింతురు

కంసు—(విని యులికిపడి) అదిగో కృష్ణుఁడు మాటాడినట్లు వినంబడుచున్నది. ఓరీ డింభకా ! యెందుబోయెదవురా ? నిలు నిలుము. (అని లేచును)

1 మంత్రి—మహారాజా ! కృష్ణుఁడులేడు.

కంసు—ఓరీ ! యనృతము లాడెదవా ? నీవెవఁడవు ?

1 మంత్రి—మీపాదసేవకుఁడ నగు మంత్రిని.

కంసు—ఏమి? నీవె మంత్రివా? కృష్ణుఁడవు గావా? అయిన నేనే పొరఁబడితిని

1 మంత్రి—ఓరీ! సేవకా! ప్రభువుగారు విచారగ్రస్తులై యున్నారు. కొంచెము వీచుము. (సేవకుఁడు వంఖాతో వీచును.)

కంసు—(ఉలికిపడి) ఇదిగో కృష్ణుఁడు హస్తముచే నన్ను మోదినాఁడు. ఇఁక నే నెట్లూరకుండఁగలను. వీఁడు హరియైనను గిరియైనను వధింపక మానను.

1 మంత్రి—(తనలో) దేవకీ వసుదేవుల చెఱబెట్టినది మొదలుకొని యీమహారాజున్మత్తునివలె జగమునంతయు హరిమయముగాఁ జూచుచున్నవాఁడు.

సీ॥ శ్రవణరంధ్రములనే ♦ శబ్దంబు వినఁబడు
నది హరిరవమని ♦ యాలకించు
నక్షిమార్గమున నె ♦ య్యది సూపఁబడు నది
హరిమూర్తిగా నొప్పు ♦ నంచు జూచుఁ
దగులుచో దేహంబు ♦ తృణమైన సోకిన
హరికరాఘాతమో ♦ యనుచు నులుకు
గంధంబు శేమైన ♦ ఘ్రాణంబు సోకిన
హరిమాలికాగంధ ♦ మనుచు నదరుఁ

గీ॥ పలుకు లెవ్వియైన ♦ పలుకుచో హరిపేరు
పలుకఁబడియె ననుచు ♦ భ్రమసి పలుకు
దలఁపు లెట్టివైన ♦ దలఁచినా తలఁపులు
హరితలంపు లనుచు ♦ నలుగఁ దలఁచు.

ఎంతవిచారించినను దీనికిఁ బ్రతిక్రియ గానకున్నవారము.

కంసు—(సేవకునిఁ జూచి) ఓరీ కృష్ణుఁడా! నీనేనా నన్ను వధించునది? (కొట్టఁబోవ)

సేవ—(వడఁకుచుఁ గాళ్లపైఁబడి) ప్రభూ రక్షింపుము. నేనేలినవారి సేవకుఁడను.

పరిచారకుఁడు—(ప్రవేశించి) మహారాజా! జయము గాక! రామ
కృష్ణులట యెవ్వరో యిద్దరు గోపబాలకులు ధనుశ్శాల
లోని ధనువులవిఱచి తత్పాలకులను సంహరించి యటనుండి
కదలివచ్చి ద్వారదేశంబుననున్న కువలయాపీడగజమును వధిం
చి యంబష్ఠునిం బరిమార్చి లోనికి విచ్చేయుచున్నవారు.

కంసు—సరే రానిమ్ము (సేవకుఁడు నిష్క్రమించును.) మంత్రులా
రా! పరిచారకులారా! భటులారా! మల్లులారా! వింటిరా
కృష్ణుఁడిచ్చటికి వచ్చుచున్నాఁడఁట.

1. మంత్రి—రానిండు. మల్లయుద్ధంబునకుం బురిగొల్పి మనవీరులచే
సంహరింపఁ జేయుదము;

కం—అవును. ఇది చక్కఁగానున్నది,

శా॥ విన్నాణంబుల బోరనేర్తురు మహా ♦ వీర్యప్రతాపాదిసం
పన్నుల్ వీరలు మేటిమల్లుగములం ♦ బఖ్యాతులై పెంపుతో
మన్నారా బలకృష్ణులం బెనఁగునన్ ♦ మర్దించి మత్ప్రీతిగా
నన్నుల్లందు పురీజనుల్పొగడ నో ♦ చాణూర! యో ముష్టికా!

చా—ముష్టి—మహారాజా! మాకు వేఱుగాఁ జెప్పవలయునా? రానిం
డు రానిండు;

రామకృ—(ప్రవేశింతురు.)

చాణూ—ఓహో! గోపడింభకులారా! వచ్చితిరా? రండు; మీరెం
దులకిచ్చటికి రప్పింపబడితిరో యెఱుంగుదురా? యెఱుఁగనిచోఁ
జెప్పెద వినుఁడు. గోపబాలకులతోఁగూడి మీరిద్దరు వనము
లలో సంచరించుచు యుద్ధనైపుణ్యమును సంపాదించితిరని
విని మీశక్తిసామర్థ్యంబు లెఱుంగుటకై మామహారాజుగారు
మిమ్మిప్పుడిటకు రప్పించినారు;

కృ—అయిన నది మాభాగ్యమని తలంచెదము;

చాణూ—అయిన మల్లయుద్ధంబునకుం గడంగెదరా? ఇదిగో నాపేరు
చాణూరుఁడు; ఇతనిపేరు ముష్టికుఁడు. మమ్ముల మీరో మి
మ్ముల మేమో గెల్వవలయును;

కృ—ఏమో! మాచేతనైనంత వఱకుఁ బెనఁగి చూచెదము

చాణూ—ఏమి యీగర్వోక్తి! ఓయీ! గోపాలకృష్ణా! యుద్ధమునిన
నేవగాఁదలంచుచున్నాఁడవు?

మ. జనసంఘంబులు నుమ్మెతె? సాయుగంబదే ♦ సత్రాణమేమేను? భూ
ప్రవరుం బోసన మిన్ముణంగవలెనే ♦ పాళీ లభీష్టంబులే?
పవివో, కాక కృతాంతదండకవవో ♦ ఫాలాక్షనేత్రాగ్నివో
నవనీతంబుల మ్రద్దగాదు మెసంగఁగ ♦ నాముష్టి గోపార్భకా!

కృ—(నవ్వుచు) చాణూరా! నీవేమైన ననుకొనుము;

ఉ. సామిలు లేవు పిన్నలము ♦ సత్యముఁ గల్లవరాదు మల్లసం
గ్రామవిశారదుల్లురిక ♦ కర్కశదేహులు మీరు మీకడన్
నేము చరించుటెల్లు ధర ♦ జీవితివేశ్యలు నేయువారముం
గాము వినోదవుల్ సలుప ♦ గాదనవచ్చున మొక్కమాటికిన్

నీతోడ నేనును ముష్టికునితో నాయగ్రజుఁడును బోరెదము.

చాణూ—ఏమీ! నాతోడనే బోరెదవా?

శా. నాతోఁబోరఁగ నెంతవాఁడవిసిరో ♦ నాపాటియే నీవు, వి
ఖ్యాతుండన్ కూటముండ సన్మానుఁడస ♦ త్కార్మస్వభావుండ నీ
కేతాదృగ్విభవంబులెల్ల గలవే? యీవీటబోరాటల్
ప్రేతల్ నూడఁగఁ గుప్పిగంతులిడుటే ♦ వీక్షింపు గోపార్భకా

ముష్టి—గోపాలకృష్ణా! యేమని తెల్పి.

శా. స్థాణున్ మెచ్చఁడు, బ్రహ్మగైకోనఁడు వి♦ ష్వక్సేనుచప్పన్, జగ
త్ప్రాణున్ రమ్మనఁడీనగాఁడని, మహా ♦ బాహాబల ప్రౌఢిన
క్షీణుండాజికి నెల్లనేమునడువై ♦ చిత్రిన్వినోదించు న
చ్చాణూరుండొక గోపబాలునకికన్ ♦ శక్యుండుగా కుండునే.

కృ—వృథావాచాలత్వముతో బనిలేదు. ఎవరు శక్తులో యెవర శక్తు
లో యిప్పుడే తేటతెల్లము గాగలదు.

చాణూ—(కోపముతో) ఏమీ వృథావాచాలత్వమా? నయయమా

వచ్చిన బారిపోవచ్చునని తలంచుచుంటివి కాఁబోలు, అట్టి
యోధులు నాముందు సాగవని యిప్పాటికి నవ్వుచున్నాను.

సీ॥ చలమునననుజూపి ♦ జలరాశి చొరరాదు
నిగిడి గోత్రముదండ ♦ నిలువరాదు
కేడించి కుంభిని ♦ క్రిందికిబోరాదు
మనుజసింహుఁడనని ♦ మలయరాదు
చేరివబడవైతు ♦ చేసాఁచఁగారాదు
బెరసినాముందట ♦ బెరుగరాదు
భూనాథహింసకుఁ ♦ బోరామునను మీరి
రోధించుటగానేఁ ♦ జొరగరాదు

గీ॥ ప్రబలమూర్తిననుచు ♦ భాసిల్లఁగారాదు
ధరఁబ్రబుద్ధుఁడనని ♦ తలఁపరాదు
కల్కితనముజూపి ♦ గర్వించఁగారాదు
తరముగాదు కృష్ణ! ♦ తలఁగు తలఁగు.

కృ—ఇట్టివారి ననేకులను జూచితిని.

చాణూ—నీవుచూచినవారలు కొత్తిగొల్లలు. గోపాలకృష్ణా! యుద్ధ
మనఁగ నీకేమోబోధపడకుండయున్నట్లున్నది. ఇదిగొ యు 'విచిత్ర
మనితలంచవలయును. ఒకవేళనీవు శ్రీమన్నారాయణుఁడవే యని
భావించినచో సహింపుము;

సీ॥ మహిమతోనుండఁగ ♦ మధురాపురముగాని
పాలుపారవైకుంఠ ♦ పురముగాదు
గర్వంబుతోనుండ ♦ గంసునిసభగాని
సంసారరహితుల ♦ సభయుగాదు
ప్రకటించివినిఁగనా ♦ బాహువాదముగాని
నారదవీణాస్వ ♦ నంబుగాదు
చదురులాడగవల్ల ♦ జనవిగ్రహముగాని
రమతోడిప్రణయవిగ్రహముగాదు

గీ. వెలికిఁ దిరుగంగ వేదాంత ♦ వీథిగాదు
మొనసి పోముని మనమునఁ ♦ మూలగాదు
పాగినచుచ్చ. గ ♦ ధ[illegible]గాదు
శాస్త్ర న్యాయమూల సీవెంచు ♦ డంబమెదింక

(అని కృష్ణుఁడు కంసునిపైకిఁ బోవును. కృష్ణబలరాములును చాణూరముష్టికులును మల్లయుద్ధము సేయుదురు; రామకృష్ణులు చాణూరముష్టికులను వధింతురు. తక్కిన మల్లులు పారిపోవుదురు)

సభి — మేలు మేలు కుమారులారా! మేలు మేలు.

కంసు — (అదరి పడియుఁ వైవర్ణ్యముతో) ఛీ! ఛీ! ఏమి యానందడి
ఏమి యీయల్లరి?

ఉ. వల్లవబాలురన్ నగరి ♦ వాకిటికిన్ వెడలంగ ద్రొబ్బుఁడీ
గొల్లలముట్టికోల్లనుఁడు ♦ గొబ్బున నందుని గట్టుఁడుర్వికిం
దెల్లముగాఁగ నేఁడు వసుదేవుని జంపుఁడు: తండ్రిగాఁడు వీఁ
డెల్లవిధంబులన్ బరుల ♦ కిష్టుఁడు కావునఁ దుగ్రసేనునిన్.

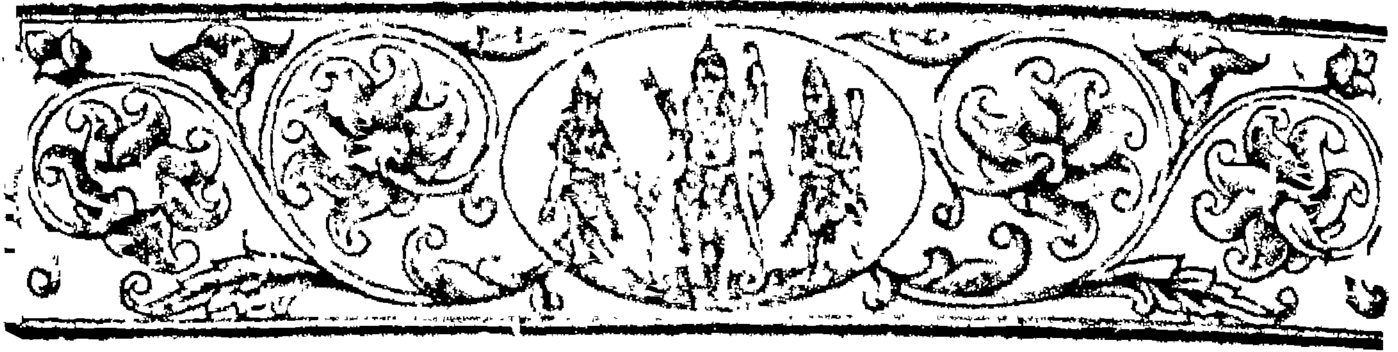
కృ — ఏరా నీగర్వము; యుద్ధమున జయించిన మాకు వీరత్వాదరము చూపిం
ప పోవుటయేగాక నిష్కారణముగ నిరపరాధులను బాధింప
నాజ్ఞాపించు నీవంటి రాజాధముని క్షమింపఁగూడదు. అనిసిం
హాసనముపై కెలంఘించి కంసునిజుట్టు పట్టుకొని క్రిందికీడ్చును?)

కంసు — ఓరీ బాలకా! విడువుము; విడువుము; లేకున్న నీఖడ్గచే
నీశిరంబు ఖండఖండములై రాలిపోవును; (అనికత్తి నెత్తును)

కృ — ఓరీ! క్రూరాత్మ[illegible]ధమా! ఇంకనిన్ను క్షమింపఁగూడదు; (అనయొ
కచేతఁ గత్తి పట్టుకొని సంహారించి సభామధ్యంబునం బడవై
చును.)

అందఱు — (పారిపోవుదురు; తెరవాలును.)

సంపూర్ణము.

శ్రీ

సంగీత కృష్ణలీల

అనుబంధములు.

కేతవరపు రామకృష్ణ శాస్త్రులు గారిచే రచియింపబడినవి.

1 అనుబంధము-కంసుడు

హిందూస్థానీ కాఫీరాగము-ఆదితాళము.

ప॥ దేవకీ. నిన్నిక చంపక విడువగలనె పాపినీ।

చెలియలంచు దలంతు గాని । శత్రుజనని వనుచునే।

తలవనైతి నెమ్మనమున నిన్నుంచి చంపక వదలగలనెచానా ।దే

2 అనుబంధము దేవకి

హిందుస్థాని కాపి.ఏకతాళము.

ప॥ హాహాహాహా ఆహా సోదరా!

అ॥ కసవెనను సనుపరమకృపను । చెలియలగానా హాహా॥

చ॥ బాలను. నేగోలను. చాలగ తెలియనిదానరా.

పల్యాగ్రోధము, జెందరా

ఓయన్నా. మావియన్నా । కాయన్నా నిలుపన్నా.

ధరణి నాకై నదిస్తి. సికన్నా । హాహా.

3 అనుబంధము-వసుదేవుడు.

ఖరహరప్రియరాగము, ఏకతాళము.

ప॥ ఓకంసరాజ ఇటు నయమాలి

అ॥ ఈ కలికిని గా వధింపఁగఁ బూనఁగ । నీకిది న్యాయము తలపన్ ॥ఓ॥

చ॥ మానినిఁ జంపుటకు తగదిది ధరణి । పాలురధర్మంబే।
మానము నీదగు సోదరి జంపకు । పాతకమిఁక దరిజేరుగ ॥ఓ॥

4 అనుబంధము కంసుడు

శంకరాభరణ స్వరము. ఏకతాళం.

ప॥ ఛీఛీ తులవా ననుగలవా । నీతుల నుపదేశించెదవా
కన్నులు మిన్నులు గానఁగవా పలువా । కావరమున ననుదూరెదవా
ఖడ్గధారనీ కంఠమును వేగ । ఖండింతుననుచు నెఱుఁగవుగా। ఛీఛీ॥

5 అనుబంధము-ఇంద్రాదులు

మోహనరాగము-రూపకతాళము

ప॥ శ్రీధర మధుసూదన హరి । పాతకహర
సరసిజాక్ష దివ్యపాలననిపుణ ॥శ్రీ॥

అ॥ దితిజనాశ । దివిజపోష పతితపావన
నరహరి శ్రితజన । వరదకరివరద ॥శ్రీ॥

చ॥ పద్మాహృదయాంబుజ నందనుఁ డాతుము పరమపురుష నళిన నయన సుర
నుత । కావవేరా । దేవదేవ ! పాపహర ॥శ్రీ॥

6 అనుబంధము-వసుదేవుడు

మాయామాళవగౌళ. ఆదితాళము.

ప॥ హా! ఇందిరాబంధూ । ననుపరమ కృపను కను దీనబంధూ ॥హా॥

చ॥ దిక్కులేకయున్న । నన్ను దేవదేవ బ్రోవవే
కాంచరాదా కరుణరాదా పరమపాదా విదితవేదా ॥హా॥

కడకు మేమీరాకారము బడి । గాసిలితి మాదైవమా
బ్రోవవయ్యా రాగదయ్యా । భక్తులము మ్మానల్లనయ్య ॥హా॥

7 అనుబంధము సేనకీ

యదుకుల కాంభోజి రాగము. రూపక తాళము

ప॥ కరుణాత్మ నినునతి న । తలచెద లోకరక్షకా
అ॥ చెనసాలాబడి కోరా । తుమలద్రుతిని యయ్యదయ్యా ॥కరు॥
పరమపావన జగదధీశ । నరసింహమాధవా
చ॥ పరమాత్మనీదు దివ్య । చరణాంబులనమ్మినాను ॥కరు॥
కలినమానసుండు కంసుడు । కన్నబిడ్డల జంపెనయా
కమలనయనా కలుషహరణ । కరుణజూడుమయ్యా తండ్రి ॥కరు॥

8 అనుబంధము కీర్తన

శంకరాభరణ స్వరములు. ఏకతాళము

ప॥ చంపకావరుండ నేనుచాలు నింక వదరకుమా
మండి తాసిచేగొని నీ । మగనిని నిలుచ నూల్చెదనా ॥చెం॥
భీమ రాత్ముగాలా! చెల్లెలవాని నీవింక
చెల్లదిటులాడగ నీక । చేటొనగూడును వినుమా ॥చెం॥

9 అనుబంధము.

శంకరాభరణస్వరములు ఏకతాళము

ప॥ సైనికులారా మీరిపుడే । శాత్రవమండలి నల్లగా
సాహసంబునను గొని । మహకారాగారమ్ముచ బంధి పుడి
శూరులరై చరించుడి । వీరతనంబును వీడకుడీ
పారబలాఢ్యులు దైత్యులనా । పోరునగూల్చు శత్రువులను ॥సైని॥

10 అనుబంధము . యశోద.

హిందుస్థాని కాఫి రాగము. ఏకతాళము.

ప॥ రారా శశిసమ సువదన సకల గుణగుణ నిరుపమ
రారా బిడబిడ । తనయా । గోకులనందన రూప సుత ॥రారా॥

చ॥ గజ్జెలందియలు గల్లున మ్రోయగ కలకల నవ్వెడి
నెమ్మొగంబుతో వరగుణయుత ననుచేరుము
యదుకుల బాలా ॥రా రా॥

11 అనుబంధము

శ్రీరాగము-అటతాళము

జోజో ఘనశ్యామా జోజో నన్నుతనామా
జోజో సౌందర్యధామా ॥జోజో॥
అనుపమ గుణగణ ఆనందమయ్య ఘన
అమిత సన్ముని మానసానంద నందనా ॥జోజో॥

12 అనుబంధము. యశోద

బేహాగ్ రాగము ఆదితాళము

ప॥ ఎంతవిచిత్రమైన నామనమునకు
నంతతమద్భుతముగ దోచెనహా ॥ఎంత॥
అ॥ బాలగోపాలుని లీలల గన్గొన
చాలగ నద్భుతముగ తోచెనహాహా ॥ ఎంత ॥
నాకీ భళిరా పూతన జంపినట్టి విధముగ భావింపగా నాకెనక
కలతోనికార్యము యెంచలేని విధమైరన్నట్టై యాశ్చర్యమై
బాలుని కృష్ణుని పనులనుగాంచిన పరమామోదమై
తోచెసినహాహా ॥ ఎంత ॥

13 అనుబంధము_రాధ

కమాచిరాగము_ఆదితాళము

ప॥ భళిరా నా భాగ్య మయ్యారె ॥భళి॥
అ॥ ముద్దులొల్కెడు వీనిమోము దమ్మితీరు । మున్నెరికడనైన
గాంచినదాన ॥భళి॥
కమలదళముబోలు కందోయి వెదొప్ప కాంగలకెల్ల

మనోహరముగా । కంతుజయంత వసంతాదులను నేరు
సుందరమానంద దాయకముగా అహా విభ్రమముగా
తోచె నామదికి భళి ॥

(14. అనుబంధము. యశోద, కృష్ణు)
బేహాగ్ రాగము. చతురశ్ర—ఏకతాళము.

ప॥ ఇదియేరా తనయా మన్ను దింటివటనీ
యశోద ॥ కేలరా! సుగుణాకర! వినవేలరా తెలుపుటరా ॥ ఇది ॥
అ॥ ప్రాణితో పంచభక్ష్యములు గల్గనిగదేలా బాలా? మన్ను
కృష్ణు॥ నామాటనైనా తల్లివినవదె
నేమన్ను తిన్నదిలేదే ఇదివాదె
సరిసరి నేనా సరహాసపేరున సమయము చేసెదగానీ
వినుదీని

యశో॥ మోసబుచ్చుచుంటివి ఇది దోసముగాదె బాలా
మాటలా వినవదేలా మేలములా గోపాలా
బూటకములు చాలా బల్కెదేలా గోపాలాకా
ఇది యేలా బాలా॥ మన్ను॥

16. అనుబంధము (—యశోద, కృష్ణుడు)
బేహాగ్ రాగము—ఆదితాళము.

యశో—ప॥ నిలునిలు బాలక మొండుగరిగెదు
కొట్టెద గాక నిన్ కొట్టెదను
ఇటుపరుగు లిడగనేలా । తలపోయగనిదియేలా
పలుమారు నీకిటు పారగనేటికి నిలునిలునిలు గోపాలా
కృష్ణు॥ తల్లివినుమా, దయగనుమా, దండింపకుమా నన్నికనే
తప్పులజేయను మన్నింపవెనమ్మ మాతా.
యశో॥ నిలునిలు॥

17. అనుబంధము (నలకూబర, మణిగ్రీవులు)
మోహనరాగము — ఆదితాళము.

ప॥ జగదాధారా । నగధరా । నళినలోచన । శ్రితమందారా ॥జగ॥
అ॥ కరుణాపారావారా । కల్మషార్తిహర దైత్యవిహార ॥జగ॥
చ॥ పలుమరు నీపదముల మదితలతుము
కలుషహరణ గరుడగమన గిరిధర
దళితదానవవిదారణ మునిజనవినుత
జలజభవనుత విభవా ॥ జగ ॥
అనుదినంబు ననుమనంబునను నీమృదుప
దంబులను వదలక గొలుతుము ॥ జగ ॥

18. అనుబంధము (కృష్ణుడు. గోపబాలకులతో.)
బెహాగ్ — ఆదితాళము.

ప॥ సంతసమునను వసంతమునను యీ । చెంతనుగల
వనమున నాడెదము ॥ సం ॥ వింత వింతలగు బంతులను గొను
చు ॥ సం ॥
ఆలమందలను దోలి కనింగల చాల బచ్చిక
బయళ్లకు బంపుచు । బాలకులగూడి ముదముల
రారగ । హాయిగ । క్రీడింపగ నీవనమున ॥ సంత ॥
బాలకులారా । పరిసరులారా । అందు
వనమున దోలుకరండీ ॥ సంత ॥

19 అనుబంధము. బ్రహ్మ.
శుద్ధ సావేరి. ఆదితాళం

ప॥ కనుగొనదరమే నీమహిమనాకు కమలనయన
నారాయణ దేవా ॥కను॥

అ॥ ప॥ కరుణామయునిన్ను మదీయజన్మ కారణుండనను
సంగతిని మరచి। కమలనాథ గర్వాంధుండనైతిని
కరుణజూచి కాపాడు మహాత్మా ॥ కను ॥

చ॥ సృష్టికర్తనను నహంభావమున । సృష్టిస్థితిలయములు
జేయునిన్ను దృష్టికి కదుర నంచుకొనియు
తెలివిని । నష్టపడితి తెలిసికొంటి నేటికి॥ కను॥

20. అనుబంధము. కళ్యాణి—ఆదితాళము.

గోపబా—శ్రీకృష్ణా! ఏమి నీమహిమ! నేను నీవలనగదా పుట్టి
యూవదం దాలగంటిమి. మిత్రులారా! మనమందరము మొక్క
మారి యశోదానందనుంభజింతము రండు.

ప॥ గోపికామనోహర శ్రీముకుంద జయజ
నరహరిముకుంద జయజయ ॥ గోపి ॥
గోపబాలాముకుంద జయజయ ॥ గోపి॥

1. కరుణతోడ మము గాచినవాండా
కానవాగ్ని మ్రింగిన యొకిమాండా ॥ గో॥

2. పూతనజంపిన భూరియశుండా
చిదానంద మమునేలెడు వాండా ॥ గో॥

21 అనుబంధము. (కాళియునిభార్యలు.)
కాఫీ చతురశ్రగతి—ఏకతాళము.

ప॥ పాహిమాం । పాహిమాం పరమపూరుష నళిన
నయన ॥ పాహి॥
దీనావన పరతంత్రా । దివిజరిపు విదారిగా
త్రిజగన్నుత చారిత్రా । భక్తజనా వనదీక్షా
పాలయమాం నాథ నాథ । ఫణిరాజ శయన
ముకుంద । దేహిమే పతి భిక్షాం । దేవ పర్య
వకృపయా ॥ పాహి ।

2. అనుబంధము. (గొల్ల వెంకన్న)
బేహాగ్ — ఆదితాళము.

ప॥ ఏడకేగి యున్నదో । సిగ్గుమాలినముండ
ఇంటికి రాని పొవగొడ్తాను ఏడ॥

1. ఎంత చెప్పినాను బుద్ధి । యింతైన లేకుండబోయె
ఎంత తిట్టినాను సిగ్గు ఏమియు లేకుండపోయె
ఎంతసేపు కొంపలంబడి యేడ్చినను డిం । నేనింకూర
కుండగలనా । గానీ తిమ్మాన జూస్తాను కాని ॥ఏడ॥

23 అనుబంధము. బేహాగ్ — ఏకతాళము
(గొల్ల వెంకన్న భార్యను జూచి)

ప॥ ఛీ ఛీ ఎందేగినావే రండా ఎగ్గులేదా
కాపురము పైనీకు ॥ఛీపో ఛీ॥
ఎగ్గు సిగ్గులన్ని వదలి రంకుల వెంబడి తిరుగు కావు
సిగ్గులేదే నీకు ॥ఛీపో॥

చ॥ ఇట్టిదాన్ని నిన్ను తెచ్చి । కట్టి పెట్టినారు నాకు
నట్టేట ముంచినావు పోపో ॥ఛీఛీ॥

24. అనుబంధము. శంకరాభరణము — ఆదితాళము.
(దేవేంద్రుడు)

ప॥ పాలయమాం శ్రీ । పతితపావన నామా ॥పాల॥
అ॥ కారుణ్యగుణాస్పద । మానవనోదార ॥పాల॥
చ॥ నీరద ఘన । శ్యామలదేహా ॥ పాలిత పరమ
పావన నామ, పాలితాఖిలభువనసముదయ
విరాటునగర్వభంజన । రక్షితాఖిలమునిజనాది
భార్గవీరమణా పాహి॥

మోహన — ఆది — అక్రూరుడు.

నేధన్యుడనైతి నింకను । నీఃదాక
నిఖిలేశ్వర దేవదేవ మహానుభావా॥
వేదాంత వేద్య శ్రీ । విశ్వరూప జగదీశా విమలహృదయ
సుప్రకాశ । నేడితివిను సర్వేశా ॥నే॥
లీలమానుష విగ్రహా । బాలా నీమహిమని ౨ । జాలా నీదా
సులఁ గనవేలా గోపాలా ॥నే॥

కృష్ణుఁడు — కంసుడు
శంకరాభరణ సర్వములు — ఏకతాళము

కంసు — పరిబల ఖడ్గధార నీశిరంబు ద్రుంచి వైచెదర । బాలకా
నా మొదుర నీ । వీలీలను బల్కనీ । ప్రాణములను దీసివేయు
వాడ బాలకాధమా
కృష్ణు — సిన్నె ఛంపి లోకములకు । నిచుడమ్మెత్తి సెదర । నీదుచేష్టల
మును కన్నీరు గార్చు భూసితిర । సిన్నెదంపి యూరడింతు
వాడ బాలకాధమా ॥ప॥

సమాప్తము.

